BEKİR YILDIZ

VE ZALİM VE İNANMIŞ VE

KERBELA

cem yayınevi

KERBELA/BEKİR YILDIZ

TÜRK YAZARLARI DİZİSİ

ISBN 975-406-001-0

BEKİR YILDIZ

VE ZALİM VE İNANMIŞ VE KERBELA

roman

Kurucusu:
OĞUZ AKKAN

UFUK MATBAASI
511 36 34 - 513 55 45
İSTANBUL - 1989

Attan hızlı, attan görkemli bir deve, Arabistan çöllerinden süzülüp geliyordu. Binicisi Mülcem Muradi oğlu Abdurrahman'ın beyaz giysileri, inceden esen çöl yelinin etkisiyle uçuştukça, Kufe kentine, kanatları açılmış kocaman bir kuş yaklaşıyordu sanki.

Nehrevan savaşında ölenlerin intikamını almak üzere, üç kişinin öldürülmesi için, Mülcem Muradi oğlu Abdurrahman, Abdullah Temimi oğlu Berk ve Bekir Sa'di oğlu Amr ant içmişlerdi. Öldürüleceklerden birisi de, Halife Hazreti Ali idi.

Abdurrahman, Kufe kentine yaklaştıkça, yüreğinin ikiye biçilmiş olduğunu hissediyordu. Yüreğinin yarısında ölüm, öteki yarısında da Kuttame'ye duyduğu sevda vardı. Ölümle sevdanın birbiriyle giriştikleri yarış amansızlaştıkça, deve daha hızlı, Abdurrahman daha bir kanatlanmış gibi görünüyordu.

Önceleri düşündüğü; karanlık çökünce kente girmekti. Ama, gündüz gözüyle, dar sokaklarda, Kuttame'nin evine doğru su gibi akmakta olduğunu kavradı. Yüreğindeki ölüm ve sevda tutkusu, aydınlık ve karanlık kavramlarını alt-üst etmişti. Düşünce, duyguya yetişemiyordu. Devesi he-

nüz çökmeden atladı yere. Güneş, gökten inceden yağan bir yağmurdu sanki. Giysileri, başını örten beyaz keffiyesi bile, yerden yansıyan güneş ışıklarıyla, kırmızısı bol bir renge dönüşüyor gibiydi.

O gün, Kufe kentinde canlı ve cansız herşey yorgundu. Yorgun olmayan, Abdurrahman'ın öldürme isteği ve sevda ateşiydi. Tek katlı, beyaza boyanmış evin kapısını çaldı. Çevresine, yağdan kıl çekercesine baktı. Kimsecikler yoktu görünürde. Kapıyı yaşlı birisi açtı. Abdurrahman bu kez de içeriye, su gibi akıp kapıyı kapattı. Başına çepeçevre sardığı, yüzünü de örten keffiyesini çözdü. Gözgöze geldiklerinde, iki insan arasında konuşulmadan, çölden yeni kurtulmuş birisi için, uzunca sayılamıyacak bir zaman geçti. Abdurrahman bu arada, duvarların içinde kalan avluya, avluya açılan kapılara baktı. Kimsecikler görünmüyordu. Sesi, genç yaşından daha yorgun duyuldu.

«Tanrı konuğuyum ben,» dedi.

Yılların eskittiği köle, başını salladı.

«Tanrı konuğuysan hoş gelmişsindir. Ama gözlerinden anladığım, niyetin başkadır senin.»

«Doğrusun,» dedi Abdurrahman. «Doğrusun... Niyetimin aslı, Kuttame'yi görmektir.»

Bu sıra avluya açılan büyükçe bir kapının önünde Kuttame göründü. Onun görünmesiyle, gökten yağmış ne kadar güneş varsa, bir araya gelip Kuttame'nin gözlerinde parladı. Bu iki ceylanlı gözden yayılan ışık da, Abdurrahman'ın yüreğine doluverdi.

Köle çekilip gitti. Gittiğini ikisi de göremedi.

'Hâlâ güzeller güzeli,' diye Abdurrahman aklından geçirirken, Kuttame sordu.

«Sen, Mülcem oğlu Abdurrahman'sın değil mi?»

«Beni unutmadığına sevindim,» dedi Abdurrahman.

«Tanrı konuğuysan hoş gelmişsin,» diye gönülsüzce konuştu Kuttame. «Konuk odasını gösterir köle. Yok eğer, sevgi üzre gelmişsen, işte sokak kapısı.»

Abdurrahman, gözlerindeki ışığı silmek istercesine gözkapaklarını yumdu. Suskunluğu Kuttame'yi ürküteceği sıra konuştu.

«Tanrı konukluğum, sözün düğümünü çözmek için bir bahanedir aslında. Niyetim Halife Ali üzredir. Onun katli üzredir.»

Kuttame'nin dillere destan güzelliği, o ana kadar görülmemiş coşkunluğuyla birleşince, iki insan arasındaki uzaklık, kuş kanadının gölgesinde kaldı. El-ele tutuşup konuk odasına doğru adeta uçtular.

«Demek duyduklarım doğruymuş,» dedi Kuttame, yere, Abdullah'ın dizleri dibine çöktüğünde.

«Doğrunun doğrusudur,» dedi konuk, ipekten yumuşak, altından değerli köşesinden. «Halife Ali, benim kısmetime düşmüştür. İslamın huzuru için Şam Valisi Muaviye, Mısır Valisi Amr ibni As...»

Kuttame iki kolunu havaya kaldırdı. Sanki her bir elinde birer kuş vardı. Ayakları kıskaçta kuşlar, kanat çırpıyor gibiydiler.

«Demek böyle,» dedi. «Allahıma şükürler olsun ki, Halife Ali öldürülecek.»

«Tarafımdan öldürülecek. Öbürleri de öldürülecek. Muaviye, düzenbaz ve hırslı... Amr ibni As,

zalim ve ikiyüzlü... Bu üç başkanın başları koparılmadan...»

«Ali, ey Ali,» diye bağırdı Kuttame, Abdurrahman'ın sözünü biçerek. «Onu bana sorsunlar. Yiğitliğine yiğit, bilginliğine bilgin, ama kılıcı?.. Ah, ah onun kılıcında babamın, kocamın, kardeşimin kanları var. Senin, senin kılıcında da, onun kanını görmek isterim. Getir sıcak, kurumamış Ali'nin kanını. Getir ki, yalıyayım, bal-şerbet niyetine...»

Abdurrahman, önce Kuttame'nin gözlerine baktı. Bu gözlerde binlerce şimşek birbirine çarpıyordu. Sonra sevdanın ve intikamın zaptedilemez coşkusuyla ayağa kalkıp kılıcını çekti. Odanın loşluğunda, başkaca bir güneş daha doğmuştu sanki.

«Ey güzeller güzeli Kuttame,» dedi Abdurrahman. «Şu gördüğün kılıcı, günlerdir yemedim, içmedim biledim. Bir vuruş, tek bir vuruş yeter bu iş için.»

Kuttame, havada parlayan kılıca, babasının, kocasının, kardeşinin gözlerine bakar gibi baktı bir süre.

«İnancın, öfken çağlayan sular gibi,» dedi gülümsiyerek. «Ama sende, gene de eksik olan birşey var.»

Susmuştu. Gözlerinin içi, bir savaş alam oluvermişti şimdi de. Nehrevan savaşıydı bu.

«Gözlerimin içine bak,» dedi. «Babamı, kocamı, kardeşimi öldürüyorlar orada. İşte, işte parlayan, hiç şaşmaz olan, Ali'nin kılıcıdır. Görebiliyorsun değil mi?»

«Bende eksik olan neymiş ki?» diye sordu Abdurrahman. «Sen onu söyle hele.»

«İntikam,» dedi Kuttame, dudakları kanlan-

mış gibi. «İntikam alma duygusu... Korkarım, eksik olan budur sende.»

«Güven bana,» diye inledi Abdurrahman. «Güç vereceğine, atılganlığımı hançerliyorsun. Ali gibi birisini öldürmenin şanına ulaşmak, belki de senin intikam duygundan daha güçlüdür.»

Abdurrahman, boşlukta parlayan kılıcını aşağıya doğru indirirken, Kuttame bağırdı.

«Dur, olduğun yerde dur ve indirme kılıcını.»

Abdurrahman şaşırmıştı. Halife Ali'nin nasıl öldürüleceği üzerine gizli konuşmalar yapmaya, sevdası adına, gökyüzündeki yıldızları ayakları altına sermeye geldiği bu kadın, şimdi ne yapmak istiyordu acaba? Dudakları, yanan bir ateş gibi kıpır kıpırdı. Memeleri, her soluk alışında bir yükseliyor, bir iniyor, güneşli gözlerinde geceyle gündüz aynı anda yaşanıyordu. Bağırdı.

«Kılıcını sür,» dedi. «Tüm bedenime sür. Hazreti Ali'nin canını alacak bu kılıç, benim kinimle bilenmeli. İlk darbenin ineceği yer başıysa, başıma, boynuysa, boynuma sür, sür kılıcını...»

Abdurrahman buyruğa, karşı gelinemez bir içgüdüyle uydu. Havada parlayan kılıcı, Kuttame'nin ipekten ince saçlarına, sütten beyaz boynuna sürmeye başladı. Her sürüşte, kılıç bileniyor gibiydi. Odanın içi, kıvılcımlarla dolup taşıyordu sanki...

«Benimle evlenebilmen için, üç bin dirhem para, bir köle, bir cariyeye gerek yoktur ya Abdurrahman,» diye kıvranıyordu Kuttame. «Ali'ye sallıyacağın bu kılıç, sevdamızın, yedi düvele fermanı olsun. Bir yanıma sen yat, bir yanıma kanlı kılıcını yatıralım. Bir seni öpeyim, bir kılıcı. Gözlerimi, gözlerimi unutma...»

Mülcem Muradi oğlu Abdurrahman, son olarak da, kirpiklerine sürme çeker gibi, kılıcının keskin yüzünü, Kuttame'nin gözbebekleri üzerinden geçirdi

Kufe şehri, ikindi namazının habercisi ezan sesleriyle kıpırdanırken, onlar da bilenmiş kılıcı aralarına alarak, divana oturdular. Kuttame, öldürücüye tatlı tatlı baktığında, yüzünün sapsarı olduğunu gördü.

«Yüzün neden solmuş yaprak gibi ya Abdurrahman?» diye sordu. «Bir endişen varsa, dök ortaya. Biz ki, bir can sayılırız artık.»

«Doğrusu, endişelendiğim birşey vardır,» dedi Abdurrahman. «Senin aklına gelmiyen, ama benim içimi kemiren birşey...»

«Anlat, anlat ki, yapabileceklerimi bir çırpıda önüne sereyim.»

«Şey... Şey, başarıya ulaşabilmenin bir hüneri de, düşmanın gücünü iyi tartabilmektir. Hazreti Ali'yi öldürmeye, bir kılıç yeter mi sanıyorsun?»

«Ani darbe!.. Gafil bir anını yakalıyacaksın.»

«Olmaz,» dedi Abdurrahman, başını iki yana sallarken. «En az iki kişi daha gerekli. Çöl boyu, yemedim, içmedim hep bunu düşündüm. İki kişi daha...»

«İki, üç derken, işi yokuşa sürüyorsun korkarım,» dedi Kuttame. «Çoklukla olabilecek olsaydı, orduları ele geçirirdim şimdiye kadar. Ordular, kumandanlar ne güne?..»

Ayağa kalktı Abdurrahman.

«Bak,» dedi. «Diyelim ben Ali'yim şimdi. Karşısından kim saldırırsa saldırsın, onu devirmek mümkün değildir. O ki, savaş alanlarının yenilme-

zidir. Bunu bilmeyen değilsin ki Kuttame. Kocan, baban, kardeşin...»

Odanın içi kapkaranlık oluverdi sanki. Kin ve öfkeden parlayan iki göz vardı yalnızca. Bu gözler de Kuttame'nin gözleriydi.

«Tek başıma öldürmeye geldim dedin,» diye çıkıştı. «Derken de, cennet, yüreğime sığmaz olduydu. Reva mıdır şimdi, bu yaptığın yani?»

«Hem Ali'nin kanını istersin, hem de iki kişi daha isterim diye, aznavurlaşırsın,» dedi Abdurrahman. «Karanlık yetmez. Bilenmiş, zehire batırılacak kılıcım yetmez. Çevrede kimsenin bulunmaması yetmez. Teke tek hiç kimse devirmez onu. Can gücü, inanç gücüyle birleşmiştir onda. Sağdan, soldan inecek darbelerle sendelemeli ki, öldürücü olsun kılıcım. Yoksa, kanlı kılıcım yerine, kanlı kılıcını görürsün.»

Kuttame'nin başı öne düştü. Abdurrahman'ın haklı olabileceğini düşündü bir süre.

«Ya yiğidim,» dedi sonunda. «Düşmanın gücünü ölçüp biçmek konusunda hak verdim sana. Böyle, ince eleyip sık dokumandan da, niyetinin Ali'yi öldürmek olduğunu bir güzel anladım. Bulurum. Söz olsun bulurum. İki kişi değil, bir kişi bulabilirsem, ikinci kişi de ben olurum. Dur... Tamam, Verdan ve Şebib... Ali'ye öyle bir kılıç darbesi indirmelisin ki, ak sakalından kırmızı kanlar akmalı.»

«Ak sakalından kırmızı kanlar akacak,» diye bağırdı Abdurrahman.

Oda yeniden ışıdı sanki. Bir gül bahçesindelermiş gibi birbirlerine baktılar. Abdurrahman, Kuttame'nin elini tutup kendisine çekmek istedi.

«Unutma,» dedi Kuttame. «Önce kanlı kılıç, sonra ben.»

Kuttame, siyah ipekten çarşafını giyip sokağa çıktı. Halife Ali'ye yakın yerde, ikindi namazlarını kılabilmek için acele acele yürüyen Kufe halkının arasında, Kuttame yılan gibi sağılıyordu. Yönü, Hazreti Ali'ye sağdan saldıracak Verdan'a doğruydu...

Hazreti Ali, Ramazan ayının yirmiyedinci gecesi, yüreğinde hiçbir dünya malının hırsı olmaksızın yatağına girdi. Günlerden beri, çevresinde birşeylerin dönmekte olduğunu sezinler gibiydi. Kufe halkından kimileri, saygıda, bağlılıkta kusur etmezken, kimileri, kenar duruyordu kendisinden.

Gözlerini kapadı. Birisinde, dünyada olup bitenlerin kuşkuları, birisinde de, kendisinden önce ölmüş din ulularına karşı duyduğu hasret ve dertleşme özlemi vardı. Dünya gözünü yüreğine kilitlerken, cennet gözünü de, gökyüzüne doğru açıyordu.

Rüyasında, gökyüzünde pırıl pırıl parlayan yıldızlara baktı. Baktıkça, yıldızların, yeni bir ışıkla azalmaya başladıklarını gördü. Yıldızları bile sönükleştiren bu ışık, kendisine doğru yaklaşıyordu. Bu ışığın, dizleri dibinde büyüdüğü, birlikte savaş alanlarında kılıç salladıkları Resulullah olduğunu anladı. Beyaz sakalının her bir telinde parıldayan, binlerce yıldızın aydınlattığı yüzle, karşı karşıya geldiğinde, gülümsediler birbirlerine.

«Ya Resulullah,» dedi, gözlerini ışığın etkisiyle kamaştırırken. «Birşeyler dönüyor çevremde. İnsanlar oradan oraya kaçışır oldular. Neye inana-

caklarını şaşırdılar sanki. Daha da kötüsü, inançlarını savunmaz oldular. Her biri oldu bir kör, bir sağır. Yani, sen bu dünyadan gelip geçmemişin gibi. İsa gelip geçmemiş gibi Şikayetim var bu üzre, ümmetinden ya Resulullah.»

Şikayeti, canının yanması üzerine, ışıktan sesler duymaya başladı Hazreti Ali.

«Sen ki, Hazreti Hatice'den sonra, şu ademoğlu arasında, benim yanımda ilk namaz kılansın ya Ali. Put nedir, puta tapmak nedir hiç bilmemişlerdensindir. Kılıcını, kılıcıma katıp inanmışlar adına, en önde savaşanlardansındır. Eğer seni de incitir olduysa insanlar, onlara beddua et ya Allahın Aslanı Ali. Benden sana ferman olsun bu ışık.»

Yüreğine kilitlediği dünya gözünü aralayıp yaşadığı şunca yıldan beri, yalana bulaşmamış dudaklarını kıpırdattı Hazreti Ali.

«Ya Rabbi. Bana onlardan hayırlısını, onlara da, benden fenasını ver,» dedi.

Çırpınarak uyandı. Uyanmasıyla gördüğü, konuştuğu yıldızlar toplamı ışık da, kaybolmuştu ansızın. Karanlık odasında kıpırdandı. Onlar dediği kimlerdi? Kuttameler, Şebibler, Verdanlar mıydı? Onlar dediği, Mekke, Medine'yi ele geçirip Hilafet yerine saltanat sürmek isteyen Muaviyeler, kumandanlar mıydı?

Uyuyamıyordu. Birkaç sokak ötede, Kuttame'nin evinde, üç öldürücüyü yüreklendirebilmek için, Kuttame ilahiler okudukça, Kufe şehrine, bilenen kılıçlardan kıvılcımlar saçıldıkça, uyuyamıyordu... Hele hele, Mülcem Muradi oğlu Abdurrahman, bilediği kılıcını zehirli suya batırdıkça, Hazreti Ali'nin gözleri uykuya sevdalanacağına, uykusuzluğa sancak açıyordu.

Kalktı yatağından. Uykuyla kardeşleşemeyince, ibadetle çoğalmak istedi. Giyindi. Gidiyordu işte. Belki de evinden son kez çıkıyordu. Dünya gözüyle gördüğü ev, ve evdeki canlarını göremiyecekti artık. Nerdeydi Hasan'ı? Nerdeydi Hüseyin'i? Onlarla konuşamıyacak mıydı? Hasan'a, Hüseyin'e son sözlerini söyliyemiyecek miydi?

Avluya indi. Sokak kapısını açacağı sıra, müthiş bir çığlık duydu. İnsanların çıkardıkları çığlık sesine hiç benzemiyordu bu sesler. Yerde sürünen karıncalar, gökte uçuşan kuşlar, cümle hayvanlar birbirlerine ağıtlar düzüyorlardı sanki. Kuşlar sürünebilir, karıncalar uçabilirdi...

Hazreti Ali'nin yüreğinde parçalanmalar oldu bu sıra. Başına gelecekleri, insanlardan önce, hayvanlar mı sezinlemişti yoksa? Gözlerinden akan yaşlar, pamuk tarlasına yağar gibi, beyaz sakalları üzerine döküldü.

Boş, bomboş, daracık sokaklardan geçip mescite vardığında, Kufe halkı derin uykudaydı henüz.

Mescitin kapısını, Kutsal kitabın ilk sayfasını açar gibi açtı. Mescit de karanlıktı. Yaktığı her ışık, yüreğindeki kuşkuları da yakıp yok ediyordu sanki. Mescitte inançları önünde diz çöktüğünde, Allahla kendisi arasında dünya yoktu artık.

Tam bu sırada, Kuttame de, Mülcem Muradi oğlu Abdurrahman'ı, Şebib'i ve Verdan'ı uğurluyordu.

«Ya Abdurrahman,» diyordu avluda. «Planımız, ne hikmetse, iki çatallı oldu. Evinden çıkmamışsa, kapısı önünde, mescitteyse orada, hemen orada. Unutma, Allah bizimledir.»

«Sana kanlı kılıcımı getirmek boynumun bor-

cudur ya Kuttame,» diyordu Abdurrahman da. «Kufe halkı uyurken, biz boş durmamışsak, öldürmek anamızın sütü gibi hakkımız olmuştur Ali'yi. Sözün sözdür değil mi?»

«Zamanımızın en daraldığı anda sormasaydın, şimdi olurdum senin,» dedi Kuttame. «Bu can sana feda olsun. Kılıcı biledik. Zehrini sürdük. Şimdi de sıra bende. Dönünceye kadar işim ne ki? Tenimi, kılıcın gibi inceltmek, gözlerimi sürmelemek de benim görevim. Haydi, haydi koşun yiğitlerim. Kufe uyanmadan, akıtın şu kanı ki, doğacak güneş daha bir parlak olsun.»

Üç kişi, Kuttame'nin besmeleyle açtığı kapıdan, karanlığın içine dalıp Kufe sokaklarında kayboldular.

Hazreti Ali, okuduğu kutsal kitabı kapattı. Sonra öpüp alnına değdirdi. Ayağa kalkıp mescitin kapısına doğru yürüdü. Bir insan değil de, bir dağ yürüyormuş gibi geldi, mescitin önünde, pusuda bekliyenlere. İşte, işte bu dağı devireceklerdi yere. Titremeye başladılar. Birkaç soluk daha bekleselerdi, kaçışıp dağılacaklardı belki de, Kufe sokaklarına. Mülcem oğlu Abdurrahman fısıldadı yanındakilere.

«Kuttame haklıymış,» dedi. «Evinden çıkıp buraya gelmiş. Haydi, an bu andır. Kimseler yokken bitirelim işimizi.»

Mescite girdiler ansızın. Hazreti Ali'nin yönü Kıble'ye doğruydu. Arkasından saldırıya geçtiler. İlk darbeyi Şebib indirmek istedi. Ama Hazreti Ali, sağa doğru kayınca, kılıç yere çakılıp kaldı. İkinci kılıç darbesini asasıyla karşılamak istedi. Asa ikiye bölündü. Savaş alanlarındaki kılıcını ararken, o,

düşmanın gökyüzünden, yeryüzüne inmiş korku kılıcını ararken, başına çelikten bir darbe indi. Sendeledi. Dünyanın sendelemesi gibi birşeydi bu. Yalansız gözleri büyüdü, ışıldadı, şimşekleşti. Ama gene de, başına inen kılıcın sahibini tanıyabildi.

«Ya mel'un, ya Mülcem Muradi oğlu!» diye bağırdı. «Tanıdım seni. Sen, sen ki...»

Sözlerini tamamlıyamadan yere yuvarlandı. Yuvarlanmasıyla, Allahın evi öyle bir titreyip sallandı ki, Kufe şehrinde uyuyan ne kadar canlı varsa, mescite doğru yürümeye, koşmaya başladılar.

Hazreti Ali, yığıldığı yerde yatıyordu. Başında açılan yaradan akan kanlar gözlerine, beyaz sakalına doğru sızıyordu. İki elini birleştirip kanlı yüzünü suyla yıkar gibi sıvazladı.

«Kanım,» dedi. «Benim kanım. Bu şimdi bir göl, bir yol, bir ışık çizgisi olacak ve ben Resulullah'a kavuşacağım. Ya siz? Ya siz mel'unlar?»

Kufe sokaklarında yer-gök birbirine karışmıştı. Hazreti Ali'nin oğlu Hasan, mescite doğru koşarken bağırıyordu.

«Hüseyin, kardeşim Hüseyin, yetiş, yetiş, babamızı öldürüyorlar.»

Hasan'ın çığlıklarına Hüseyin de yetişmişti. İki kardeş ölmekte olan babalarının yanına vardıklarında, mescitin önünde elleri bağlı birisini gördüler. Öldürücüyü bırakıp ölmekte olana koştular.

Hazreti Ali, oğullarının sesini duyunca canlanır gibi oldu. Kanlı gözlerini araladı.

«Telaşlanmayın ya oğullarım,» dedi. «Dedenizin yanmadır yolculuğum. Beni eve götürün. Mesciti kana buladı mel'unlar.»

Hüseyin, babasının göğsü üzerine kapandı. Ağlıyordu.

«Söyle babamız,» dedi. «Sana kılıç çekeni söyle.»

Hazreti Ali gülümsediğinde, kanlı yüzünde, beyaz dişleri yıldızlar gibi parladı.

«Sen ey Hasan,» dedi. «Sen ey Hüseyin. Sakın ola, ölürsem, İslam kanı dökülmesin. Size öğüdüm, kısasa kısastır. Yok eğer sağ kalırsam, ben kendi hesabımı kendim görürüm zaten... Haydi, eve götürün şimdi babanızı.»

Önce Hasan, sonra Hüseyin babalarını sırtlarında taşımak istediler. Yaralı başından akan kan durmuyordu. Bir çarşafın içine yatırdılar. Bir ucundan Hasan, bir ucundan Hüseyin tuttu. Devrilmiş dağ, sevgiyle, tüyden hafif oluvermişti şimdi.

Mescitin kapısı önüne vardılar. Halk Mülcem oğlunu yakalamıştı. Elleri arkasında bağlı, basamakların dibinde duruyordu. Hazreti Ali yanından geçerken kolunun birisini kaldırdı. Durdu oğulları.

«Ey Mülcem oğlu,» diye, Abdurrahman'a doğru seslendi Hazreti Ali. «Hatırladığım, benim sana iyilik yaptığımdır. Öyle değil mi?»

Abdurrahman, elleri bağlı, gözleri yere dönük konuştu.

«Doğrudur ya Ali,» dedi. «Senin bana iyilik ettiğin aynen doğrudur. Ama, islamın huzuru için, ölmen de şart olmuştur. Günlerce kılıcımı biledim. En son olarak da zehirle suladım. Sularken de duaların en ulusunu ettim. Ey Allahım, bu kılıcı en son, dünyanın en kötü insanı için kullanmayı bana nasip et, bana güç ver diye...»

Hazreti Ali gülümsedi.

«Allah yücedir ya Mülcem oğlu,» dedi. «Dua-

ların kabul olacak. Kılıcın, inan bana, sonunda dünyanın en kötü insanını ikiye biçecek.»

Hazreti Ali gene kolunun birisini kaldırdı. Oğulları taşımaya başladı onu. Mescitin basamakları tükenmeden şu sözler duyuldu.

«Katilimi hapsediniz. Ben ölünceye kadar, ben ne yersem, o da aynı yiyecekleri yesin. Ona sakın ola zulmetmeyin. Yok eğer ölürsem, kısasa kısas...»

Kufe şehrinin dar sokakları, insanlarla dolup taşıyordu. İki evladın taşıdığı, Hazreti Ali göründükçe, ağıtlara, figanlara gök kubbenin boşluğu dar geliyordu. Yeni bir günü getiren güneşin ilk ışıkları içinde, Hazreti Ali taşınırken, güneşin doğmakta mı, yoksa batmakta mı olduğu anlaşılamıyordu.

Yatağına uzattılar. İşte, üç-beş saat önce sapasağlam çıktığı, ama kanlar içinde döndüğü evindeydi gene. Dünyadan göçtü, göçecekti. Her soluk alışında yerde, gökte ne kadar canlı varsa soluklarıyla can katmak istiyorlardı ona. Ama, her canlı gibi, öldü ölecekti Hazreti Ali de. Yüzünde ölmenin değil, dirilmekte olmanın sevinci, sakinliği vardı sanki. Çevresine doluşanlara baktı. İşte Hasan, işte Hüseyin... İki gözbebeğiydi onlar. Onlardan ayrılıyordu şu Kufe şehrinde. Mekke'den Medine'ye... Medine'den Kufe'ye... Kufe nasıl bir şehirdi? Kendisi burada ölüyordu. Ya Hasan'ı? Ya Hüseyin'i?...

Kolunun birisini kaldırmak istedi havaya. Güçsüzdü ama. Gözleriyle daha bir yanına çağırdı çocuklarını. Eğilip babalarının dudaklarından dökülecek son sözlerini, son vasiyetini anlamaya, çözmeye çalıştılar.

«Ya oğullarım,» dedi. «Oğullarım... Hasan'ım, Hüseyin'im... Eğer ölürsem, ki ölüyorum. Sakın ola, Halife öldürüldü diye, müslümanların kanına

gömülmeyiniz. Halife de olsam, ancak öldüren öldürülmeli. Hem unutmayın ki, her öldürenin arkasında, bir öldürten vardır. Sakın ola, öldüreni öldürmekle, öldürtenleri unutturmayın halka. Halk unutsa bile siz unutmayın. Kim oluyor ki Mülcem oğlu? Bir gafil, bir zavallı... Ama kinine bakın hele... Bu kini köpürtenler kim?»

Gözleri, o her birisi denizlerden coşkun, güneşten parlak gözleri, nasıl da sönüyordu... Öldü ölecekti...

«Baba,» diye bağırdı Hüseyin. «Zalimlerle, mazlumlar nasıl bir arada yaşıyacak?»

Gülümsemesi solgundu bu kez. Başını salladı.

«İşte,» dedi. «Herşey bu düğümün çözülmesine bağlı. Siz, siz olun, zalime boyun eğmeyin. Zalimle, masum kavgaya tutuşursa, hep masumun, mazlumun yanında olun. Ömür dediğin, şimşekten hızlı gelip geçer. Ama geriye, mazlumun yanında olanlar için, parıltısı sönmeyen bir ışık kalır ki, bu ışık mezarınızın bekçisi olur. Ey Hasan, ey Hüseyin, mezarlarınız ışıklı mezarlardan olsun. Olsun ki, inanmış insanlar izlerini kaybetmesinler.»

«Baba, babamız,» diye bağırdı Hüseyin.

«Bağırıp dövünmeyin,» dedi Hazreti Ali. «Babanız, mezarı fener olmuşların yanına gidiyor. Allah hepinizin yardımcısı olsun. Şey... Mülcem Muradi'ye işkence etmeyesiniz. Ama, o kılıcı ki, son olarak, dünyanın en kötü insanını öldürmek için bilemiştir. Sorasınız halka. Hoşnut değillerse babanızdan, birisinin vebali kalmışsa boynumda, azat edin, gitsin. Yok eğer tersi çıkarsa, o ölsün bu kılıçla.»

Şu dünyadan gelip geçerken, son kez ağladı-

ğı görüldü. Birkaç damla yaş, gözlerinden aktı. Belki oğlu Hasan'dan, oğlu Hüseyin'den ayrıldığı, belki de, Mülcem Muradi oğlu Abdurrahman'ın akıbeti için ağladı...

Kufe'de olup bitenler, Hazreti Ali'nin canı soğumadan, kuşlar gibi uçan hecin develeriyle, dört bir diyara ulaştırılıyordu. Hasan, babasından boşalan yeri doldurmak üzere mimbere çıkarıldı hemen.

Sakin görünüşlü, kan akıtmaktan hoşlanmayan, her sorunu konuşarak çözmek isteyen Hasan, mimbere çıktığında, camiyi dolduranlara uzun uzun baktı. Konuşmasına nasıl başlıyacağını bilemiyordu. Yüreği babasının acısıyla dağlanmış, duruyordu öylece. Acısına bir de, babasından boşalan sorumluluk duygusunun ürkekliği çökmüştü.

«Ey kardeşlerim,» diyebildi sonunda. «Kardeşlerim. Hazreti Ali gibi birisinin oğlu olmaktan, her zaman onur duydum. Ama inanınız ki, şimdi korkular içindeyim. Çünkü o, yeri doldurulamıyacak bir insandı. Onunla aynı dünyada, aynı zamanda yaşamak bir mutluluktu herkes için. İlerde doğacak olanlara ne acıdır ki, Hazreti Ali'yle birlikte soluk almadan yaşayacaklar şu dünyada. Sizler Allahın ne sevgili kullarıymışsınız ki, tanıdınız onu. Şimdi bizlere düşen görev, onun ve ondan önceki uluların görevlerine gölge düşürmeden, aramıza nifak sokmadan bir karar vermektir.»

Sustuğunda gözleri dolu doluydu. Dinleyenler arasında bir kıpırdanma oldu bu sıra. Ön saflara doğru birisi yürüyordu. Yürüyen gelip Hasan'ın önünde durdu.

«Beni herkes tanır,» dedi gür bir sesle. «Tanımayan varsa duysun ki, ben Sa'd oğlu Kays'ım. Sen ki, ya Hasan, Hazreti Ali'nin etinden, kanından bize yadigârsın. Uzat elini...»

Hasan, bu sözlerin ardındaki niyeti sezinlemişti.

«Birkaç sözüm daha var,» dedi. «Duyun da, sonra ellerimi uzatayım. Dedemin ve babamın inançlarına sadık kalmaktan başkaca hiçbir niyetim yoktur. Eğer beni, babamın yerine seçmezseniz, zerre kadar ne alınır, ne de gücenirim. Medine'ye döner, kendi halimde yaşarım. Zorla, hatırla seçiminizi yapmayın. Yüz yüze baktığımızda, kuldan utanırsanız, içinizdeki Allahın aynasına dönün. Kesin kararı o zaman verip açıklayın kardeşlerim. Kararınıza başımı eğerim. İstemezseniz de, sırtımı Kufe'ye dönüp Medine'ye yollanırım. Hem de arkama dönüp bakmadan.»

Sa'd oğlu Kays, bu kez caminin her bir köşesinden duyulabilecek bir sesle konuştu.

«Uzat ellerini ya Hasan,» dedi. «Uzat ki, Allah'ın kitabı ve Resulullah'ın sünneti üzerine sana biat edeyim.»

Hazreti Hasan'a, böylece ilk biatta bulunuldu.

Birkaç saat önce Hazreti Ali'nin oğlu olarak camiye giren Hasan, birkaç saat sonra Halife Hasan olarak çıktı. Çıktığında yürüyüp gitmedi ama. Caminin önünde birikmiş olan kalabalığa seslendi.

«Şimdi sıra Mülcem oğlu Abdurrahman'ın cezalanmasına gelmiştir,» dedi. «Herkesin gözü önünde, babamın vasiyeti yerine getirilmeli.»

Abdurrahman elleri bağlı duruyordu az ötede. Kalabalık, bir baş olup ona baktı.

Bağrışmalar duyuldu bu sıra.

«Dünyanın en iyi insanını öldürdü o. Parçalıyalım. Her bir parçasını, lokmadan küçük yapalım.»

«Yüzüne tükürelim. Tükürüklerimizle boğalım.»

«Boynuna kadar kuma gömüp güneşte kurutalım.»

Halife Hasan bağırdı.

«Babamın vasiyeti bu üzre değildir,» dedi. «Bu hayine eziyet edilmiyecek. Yaptığı bahane edilip başkaca kan akıtılmıyacak. Hak olan, kısasa kısas uygulanacak.»

Abdurrahman başını kaldırdı. Halife Hasan'la göz göze geldiler. İşte babasını öldüren adam dizleri dibindeydi. Bıraksa, kalabalık parça parça edecekti onu.

«Kılıcın nerde?» diye sordu Halife Hasan.

Kılıçlar şakırdadı.

«Bu kılıçla, benim kılıcımla,» diye bağrışmalar duyuldu.

«Bende de kılıç var,» dedi Halife. «Ama olmaz. Asla olmaz. Kendi kılıcıyla bitirmeli bu işi.»

Abdurrahman'ın kılıcını getirdiler. Halife Hasan havaya kaldırdı kılıcı. Yer yer parlayan, yer yer babasının kurumuş kanıyla matlaşmış olan kılıca baktı bir süre. Sonra sordu.

«Bu kılıçla öldürdün babamı değil mi?»

«Evet, bu kılıçla öldürdüm ya Hasan,» dedi Abdurrahman. «Ben bu kılıcı günlerce biledim ve her bileyişimde, bununla son olarak, halkın en kötüsü ölsün dedim. Ve öldürdüm de...»

Halife Hasan acı acı güldü.

«Allah duanı kabul etmiş ya gafil,» dedi. «Son

defa olarak, halkın en kötüsü öyle mi? İşte, son defa, halkın en kötüsü bu kılıçla ölecek.»

Sözünü tamamlar tamamlamaz da, kılıcı Mülcem Muradi oğlu Abdurrahman'ın boynuna indirdi. Kanlı kılıç havaya bir kez daha kalktı. Kalabalık şaşırmıştı. Halife Hasan, Abdurrahman'ın bedeninden ayrılan başına mı vuracaktı kılıcı, şimdi de?... Bir insanı, iki defa öldürmek hıncı, Halife Hasan gibi halim-selim bir insana yakışır mıydı? Ama niyeti başkaydı onun. Bu kılıç, son defa öldürmeliydi birisini. O insan da, dünyanın en kötüsü olmalıydı.

Halife Hasan, havaya kaldırdığı kılıcı, taş zemine öyle bir vurdu ki, kılıç parça parça oldu. Parçalardan birkaçı sıçrayıp Mülcem Muradi oğlu Abdurrahman'ın başsız bedeni üzerine düştü...

Şam'da bulunan Ebu Süfyan oğlu Muaviye, Halife Ali'nin öldürüldüğünü ve yerine oğlu Hasan'ın geçmekte olduğu haberini alır almaz, halktan biat etmelerini istedi. Şam halkı biata hazırlanırken, Kufe'de Hazreti Hasan, babasından boşalan Halifelik makamına seçilmişti bile.

Muaviye'nin, sonuca razı olmaya hiç niyeti yoktu ama. O, yıllardan beri, Müminlerin Emiri olmak istiyordu. Halkın seçimini, kılıçların değiştirebileceğine inanıyor, Şam'dan, Kufe üzerine, büyük bir orduyla yürümeyi planlıyordu.

Muaviye, Şam halkını toplayıp mimbere çıktığında, gözleri civa, yüreği tilkili, niyeti aşılmaz kaleler gibiydi.

«Ya sevgili halkım,» diye sözlerine başladı. «Beni iyi dinleyin. Hazreti Ali öldü. Onun yerine, halife olarak oğlu Hasan'ı seçmişler. Her seçim kabulümüzdür. El insaf, ama bir de sıra diye birşey vardır. Hasan'ın, iki ayrı yataktan akan bir ırmağın kolundan geldiği doğrudur. Ama bu yatak, eskisi gibi gürüldeyerek akmamaktadır. İslam arasındaki nifak, günden güne büyümektedir. Ee, şimdi ne olacak?»

Camide bulunanlar hep bir ağızdan bağırdı.

«Ee, şimdi ne olacak?»

«Olacak olan şudur, ey Müminler,» dedi Muaviye, kurnazca bakarken. «Irmağın öteki yatağı ne güne? Ki bu yatak gür gür akarken, öteki kolu köhnemişken, neden, neden hakkın bize verdiği hakkı kullanmayalım? Kullanıp İslamı şahlandırmayalım?»

Muaviye sustuğunda, camide kıpırdanmalar oldu. Halktan kimileri, ilk biat etmenin nimetini toplamak umuduyla, ön saflara doğru yürümeye başladı. Muaviye, tam bu sıra beklenmedik bir çıkış yaparak, niyetinin ardına sindi.

«Sakın ola yanlış anlamayın,» dedi. «Niyetim halife olmak değildir. Niyetim, sıranın bize gelmiş olduğunu hatırlatmaktır. İsterseniz, Kufe'ye gider, Hasan'ın halifeliğine boyun eğersiniz. İsterseniz hakkınızı kullanıp kendi halifenizi seçersiniz. Böylece, kendiniz söz sahibi olursunuz. İşte o zaman, uzaktan katılan değil, yönlendiren olursunuz. Yönlendiren olunuz ki, İslamın gücü daha bir yücelsin. Daha bir yücelsin ki, yedi düvel, dinimizin sancağı altında gölge bulsun. Gölge bulsun ki, inanmayanlar inananlara boyun eğsin. Yani demek isterim ki, bana biat etmekle, aslında, inanmayan kâfirler size biat etmiş olacaklardır. Bir biatınızla, binlerce biatın sahibi olmak istemez misiniz ey Şamlılar?»

Muaviyenin, bu konuşması üzerine önce yüzlerce, sonra da binlerce el uzandı.

Muaviye, o gece, kabul ettiği biatlardan yorulmuş olarak yatağına girdi. Şimdi ne olacaktı? İşte, Şam halkı onu halife seçmişti. Ama, Hasan'ı da, Kufe halkı halife seçmemiş miydi? O gece, İslam topraklarında, iki halifeli bir gece yaşandı.

Muavîye uyuyamıyordu. Yatağında kıpır kıpırdı. Hasan'ın halifeliği, çoğunluğun seçimiyle belirlenmişti. Çoğunluğun sesini nasıl boğabilirdi? Şam şehrine, yeni bir günün ilk müjdeleyici ışıkları geldiğinde, Muavîye, yatağından çıkıp pencerenin önüne geldi. Perdeyi açtı. Akımda hep aynı soru vardı: Çoğunluğun sesi nasıl boğulabilirdi? Güneş, yüzünde doğmuş gibi oldu ansızın. Çözümü bulmuştu: Ordular... Ancak güçlü, acımasız bir orduyla Müminlerin Emiri olabilirdi...

Halife Hasan, mescitten çıkıp kentin dışına doğru yürüdü. Nereye gidiyordu? Kendisi de bilemiyordu bunu. Şam'dan sonra, Kufe şehrinde de, Muaviye'ye biat etmeye hazırlanan insanların çoğalmakta olduğunu duymuştu. Doğru olabilir miydi bu? Yol boyu rasladığı insanlara bakıyordu. 'Şu, şu insan, daha dün bana biat etmedi mi?' diye düşünüyordu. 'Dönenlerden birisi olmasın o da?..'

Selam alıp selam veriyordu. Ama gölgeli yüreği, selam kırgınlıklarıyla dolup taşıyordu.

Çöktü bir taşın üzerine. Mezar taşıydı çöktüğü. Az ötesinde, kol uzaklığında, babası Hazreti Ali yatıyordu. 'Demek, babam beni çağırmış,' dedi içinden. Sessizlikte, uzaklara, Kufe şehrine doğru baktı. Binlerce insanın yaşadığı bu şehirde, şimdi neler oluyordu acaba?..

«Baba,» diye inledi. «Duyduğum, Muaviye'ye biat etmiş Şamlılar. Kufe de hazırlanırmış. Bana biat etmiş olanlar da hazırlanırmış. Oğlun ne yapsın şimdi?»

Bu sıra uzaktan bir atlı göründü. Halife Hasan ayağa kalktı. Atlının gelişi şimşekliydi.

At durduğunda, ağzından köpükler saçıldı.

Sa'd oğlu Kays bağırdı.

«Ya Hazreti Hasan,» dedi. «Bilesin ki, Muaviye, kırkbin kişilik ordusuyla Kufe şehrine yaklaşmaktadır.»

Halife Hasan'ın nutku kurudu.

«Demek kan akacak,» dedi. «Kan... İslamın kanı... Engel olmalı bu vahşete.»

Kumandan Sa'd oğlu Kays attan indi. Yüzünde cenk ateşi yanıyordu.

«Savaşalım,» dedi. «Onun ordusu varsa, bizim de yar.»

«Ama,» dedi Halife Hasan. «Üç-beş azgın kumandam saymazsak, iki ordunun askerleri, aynı kandan, aynı inancın savunucuları değiller mi? İki ordu dediğimiz, aslında bir halk değil mi ey Kays?»

«Ya Hazreti Hasan,» dedi Sa'd oğlu. «İnanç, Muaviye'nin kılıcı ucundadır şimdi. Kılıca karşı kılıç çekmezsek, inanç sinelere gömülecek. İzin ver de, Muaviye'yi Kufe'ye girmez edeyim. Eğer engel olamazsak bu saldırıya, halkın yüzünü değil, sırtını görürsün.»

«Sen, sen,» dedi Halife Hasan. «Gene de diyeceklerimi yap. Akıl, vicdanımın sesinde boğuluyor. Onbin kişilik bir orduyla karşıla Muaviye'yi. Vuruşma. Barış iste ondan.»

«Ya Hazreti Hasan,» dedi Kays. «O barış için değil, halifeliğini elinden almak için düşmüştür yollara. Bunu böyle bilesin.»

«Kan akmamalı,» dedi Halife, mezarlara bakarken. «Kan akmasın yeter. Ben halifeliğimden de olmaya razıyım. Alsın hevesini. İslamı güçlendirirse, başı göğe ererse, helalı hoş olsun halifelik ona. Ama zulmederse halka, halifeliği, saltanatını güçlendirmek için kullanırsa, Allah verir belasını nasıl olsa...»

«Son sözün bu mudur?» diye sordu Sa'd oğlu Kays.

«Budur,» dedi Halife Hasan. «Önemli olan halifelik değil, dirlik düzenliktir. Var ona söyle, o olsun halife. O ölünce de, ben olayım gene.»

Kays atma bindi. Savaş alanından yorgun, yenilmiş olarak çekilen bir kumandan gibi, Halife Hasan'ın yanından ayrıldı. Gelişi, tozu-dumana katan at, şimdi süklüm-püklümdü.

Sa'd oğlu Kays, gözden kaybolunca, başını babasının mezarına çevirdi Halife.

«Baba, sevgili babamız,» diye inledi.

Ürperdi ansızın. Az önce gördüğü mezar yoktu. Oradan oraya koştu. Çöldeydi sanki.

«Babamız, babamız nereye gittin?» diye bağırıyordu deliler gibi. «Tümseğin nerede? Taşın nerede? Ben ki, kardeşim Hüseyin'le, sırtımızda buraya, işte tam buraya getirmemiş miydik seni? Toprağı kazmamış mıydık? Mübarek bedenini ellerimizle gömmemiş miydik buraya? Neden, nereye, nasıl uçup gittin? Sen ki, Hazreti Ali'sin. Ben ki, senin dizlerinin gülü, bakışlarının pamuğuydum. Burada olmasan bile, gene de görünmek istemez misin bana? Duyuyorsundur, görüyorsundur oğlunu. Neden konuşmuyorsun oğlunla? Diyelim, Hasan değil de, Hüseyin'im ben. Hüseyin aşkına konuşsan da kabulümdür. Bir kusur işledimse, kusurumu söyle ey babamız. Oğlun dara düşmüştür. Muaviye ordusuyla saldırıyor Kufe'ye. Ah, ah sen sağ olsaydın baba... Olsaydın da, geçseydin ordunun başına. Çekseydin kılıcını. Kılıcının korkusuyla, kaçışırdı Muaviye de, ordusu da. Kan, kan akmazdı böylece...»

Halife Hasan çöktü olduğu yere. Ağlıyordu.

Gün boyu ağladı. O evine döndü. Çölün ağlaması, bütün bir gece sürdü...

Halife Hasan'ın onikibin kişilik öncü ordusu Muaviye ile karşılaşmadan, Kufe halkı kimin haklı, kimin haksız olduğunu düşünmeden, hangi tarafın daha güçlü olduğu hesabına oturmuştu. Muaviye'nin daha güçlü olduğunu kestirince, Halife Hasan'a sırt çevirir olmuşlardı.

Halife Hasan'ı da yakıp kavuran, Kufelilerin bu tutumuydu işte. Dün kendisine biat edenler, bugün Muaviye'ye biat etmeye hazırlanıyorlardı.

Ebu Süfyan oğlu Muaviye, Kufe'ye, ordusunun en önünde girmek üzereydi. Şehir bayraklarla, sancaklarla renklendirilmişti. Herşey yolluyolundaydı. Eksik olan, görkemli bir ordunun görünmesiydi Kufe sokaklarında. İşte, beklenen bu ordu da geliyordu. Muaviye, halifeliğinin son imzasını da almak üzere kişneyen, her kişnediğinde sahibini gökyüzüne doğru havalandıran atının üstünde, Hazreti Ali'nin oğlu Halife Hasan'a doğru yürütüyordu ordusunu.

Muaviye atını, caminin önünde durdurdu. Atın durmasıyla, arkasındaki binlerce kişilik ordu da durdu. İşte Muaviye... İşte ordusu... Ama nerdeydi Kufe halkı? Hazreti Ali'nin oğlu Hasan'la, Halife Hasan'la başkaca bir şehre mi gitmişlerdi? Burası Kufe değil miydi yoksa? Dün Hasan'a biat edenler, bugün yeni birisine biat etmektense, çöllerin sonsuzluğunda yok olmayı mı yeğlemişlerdi? Ebu Süfyan oğlu Muaviye atından indi. Herşey onun attan inişiyle başlayıverdi. Önce küçük kıpırtılar oldu. Sonra Muaviye'nin yürümesiyle, herşey yürüdü, koştu, çoğaldı.

Kufe şehri de yerli yerindeydi. Kufeliler de...

Halk, anlaşılan, inançtan çok bir ışık, gücü anlatan bir ışık beklemişti durup sindiği yerde. O ışık da yürüyordu işte. Camiye doğru yürüyordu. Sıra, sinmeye değil atılmaya, öne, Ebu Süfyan oğlu Muaviye'nin yakınına, biat için ilk sıralara doğru atılmaya gelmişti.

«Uzat, uzat ki ellerini ya Ebu Süfyan oğlu Muaviye, Allahın kitabı ve Resulullah'ın sünneti üzerine sana biat edeyim...»

Sakallarının biçimi, yürüyüşü, bakışları, babasından çok dedesine benzeyen birisi daha vardı, Muaviye'ye biat edebilmek için oluşmuş upuzun kuyruğun orta yerinde.

Biat edenler azaldıkça, kuyruğun orta yerinde sırasını bekleyen, o babası Hazreti Ali'den çok, dedesi Resul-i Ekrem'e benzeyen Halife Hasan da, caminin içine ulaşabilmişti. Camiye ulaşır ulaşmaz, kulaklarına inanamaz oldu.

«Uzat, uzat ki ellerini ya Ebu Süfyan oğlu Muaviye, Allahın kitabı ve Resulullah'ın sünneti üzerine sana biat edeyim...»

Kimin, kimlerin sesiydi bu ses? Onun, onların sesi değil miydi? Daha dün, aynı kişi, kişiler, aynı sözleri kendisi için söylememişler miydi? İşte, işte, bu yeni biatçıyı da tanıyordu.

Seslerle boğulmuş gibi oldu. O bütün sesleri tanıyordu. Bu sesler onu, boğdu boğacaktı. Ebu Süfyan oğlu Muaviye'ye mi yoksa bir uçurumun kenarına doğru mu yürümekte olduğunu karıştırdı. Uçurumun kenarına doğru sürüklendiğini sandı. Zorbalığa doğru uzanan siyah çizgiden gözlerini alıp uçurumun boşluğuna baktı. Dedesi oradaydı. Babası oradaydı. Onların da bir sesi vardı,

şu dünyaya kalmış yadigâr. İşte, işte o sesleri duyuyor gibiydi :

«Zalime karşı, mazlumların yanında olun.»

«İnsana, ki düşmanınız bile olsa işkence etmeyin.»

Arkasında, biat için sırasında sabırsızlanan birisi itti Halife Hasan'ı. Halife Hasan, önünde oluşan boşluğu doldurduğunda, düşünüyordu hâlâ. 'İnsana, ki düşmanınız bile olsa işkence etmeyiniz...'

Ansızın, ismi biat olan bir işkence zincirine vurulmuş olduğunu hissetti. İşte, birkaç adım ötesinde, Muaviye duruyordu. Ellerine eller katıldıkça, caminin kubbesi altında değilmiş de, başı gökyüzüne değecekmiş gibi duruyordu sanki. Onun, onun mu önünde, boyun eğecek, bağlılıkta kusur etmiyeceğine, Allahın kitabı ve Resulullah'ın sünneti üzerine yemin edecekti?

Olanlar oldu. İki halife karşı karşıya geldiler. Hangisiydi gerçek halife? Çoğunluğun seçtiği Hasan mı, orduyu ardına katmış Muaviye mi? Ama sonunda, çoğunluğu da ele geçirmemiş miydi Muaviye? Ordu caminin önünde değil miydi? Ya kılıçlar?..

«Neden, neden kullar gibi sıraya girdin ya Hasan?» diye bağırdı Muaviye. «Sen ki, Hazreti Ali'nin oğlusun...»

«Ben, ben de bir kulum ey Muaviye,» dedi Hasan. «İşte anlıyamadığm bu senin. İnsanları ayırırsın birbirinden. Dinimiz, bütün insanların kardeş olduğunu buyurmaz mı?»

Muaviye gülümsedi.

«Hepimiz din kardeşiyiz,» dedi. «Doğru söylersin ya Hasan. Ama, kardeşlik, dirlik-düzenlik

bozulmuşsa, iki halife yerine, bir halife gerekmez mi? Hem halifelik sırası, biz Emevîlerde olduğuna göre... Dağılan İslamı toplamak görevi de...»

Halife Hasan bakınıyordu çevresine. Konuşamıyordu. Söyliyebileceği fazla da birşeyi yoktu aslında. Kendisine biat etmişler bile, Muaviye'nin yanıbaşına geçmemişler miydi? Kendisi oradayken de, uzaklardan gelen heyetler, Hasan'ı değil, Muaviye'nin halifeliğini tanıdıklarını söylemiyorlar mıydı?..

«Sözün kısası, şartlarımı kabul edersen, halifelik senin olsun,» dedi Hasan. «Sabrım tükenmişti artık.»

Camide bulunanlar Muaviye'nin yüzüne bakıyordu. Bu yüzde binlerce yüz varmış gibiydi. Muaviye yumuşak yüzüyle konuştu.

«Halife ben olursam, her şartın kabulümdür,» dedi.

«Evet, halife sen olacaksın,» dedi Hasan. «Sen ölünce de ben. Dilerim, Kufeliler, yeni kararlarından pişman olmazlar ilerde.»

Eller uzanıp birbirine değdi bu sıra.

«Ellerin de ne kadar sıcak,» dedi Muaviye gülümsiyerek.

«Birkaç ay önce, Kufelilerin dokunan elleriyle ısınmıştı,» dedi Hasan, acılar içinde. «Biatlı ellerimden henüz sıcaklıkları geçmeden, karar değiştirdiler. Şey... Allahın kitabı ve Resulullah'ın sünneti üzerine sana biat ederim.»

Halife Hasan olarak, sıcacık uzanan, ama Hazreti Hasan olarak geri çektiğinde buz gibi olan ellerini, karnı üzerinde birleştirip başı önde çıktı camiden. Henüz cami avlusunu tüketip Kufe sokaklarına çıkmamıştı ki, bir el dokundu omu-

zuna. Başını, kurumuş bir ağaçtan koparılan dal gibi çevirdi adama.

«Söyle, ne istersin benden?» diye konuşabildi.

«Ben, Halife Muaviye'nin adamıyım,» dedi, incecik bir adam.

«Ey Kufeli,» dedi Hazreti Hasan. «Vakkas değil misin sen? Ne çabuk da olmuşsun Muaviye'nin adamı?»

Vakkas, utancından başını öne eğdi.

«Ben elçiyim,» dedi. «Elçiye bilirsin zeval olmaz. Halifemiz der ki, Hazreti Ali'nin, bir de Hüseyin isminde oğlu vardır. Görülmemiştir biatımda. Tören bitmeden, kardeşini de göndersin Hasan.»

Hazreti Hasan yürüdü mü? Hazreti Hasan uçtu mu? Hazreti Hasan yer yarıldı, yerin altına mı girdi, anlaşılamadı...

Halife Muaviye, ordusu önünde, Kufe sokaklarında, Şam'a ulaşmak için ilerlemekteydi. Müminlerin Emiri olarak atı üzerinde, çevresine baktıkça, biat etmişlere gülümsüyordu. Gülümseyişinde, onurlandırılmış, yüceltilmiş insanların coşkunluğundan çok, Hazreti Hasan'ın başına gelmiş olanlar onu düşündürüyor, insan ruhundaki karanlık dehlizlerde, gerçeği bulmaya çalışıyordu. Hazreti Hasan, hakkı olan halifelikten neden vazgeçmek zorunda kalmıştı? Daha önemlisi, Hazreti Hasan'ı halife seçenler, neden bugün kendisine dönmüşlerdi? Kufe halkı, geçtiği yollarda önünde eğilirlerken, kendisinden ne bekliyorlardı?

«Ya Müminlerin Emiri,» dedi bu sıra, yanıbaşına sokulan kumandanı Amir oğlu Abdullah. «Duyduğum Hasan, Kufe'yi terketmeye hazırlanırmış. Medine'ye gitmekmiş niyeti. Yenilginin böylesi, ne acıdır değil mi, ya Emirlerin Emiri?»

Halife Muaviye, ne atını durdurttu, ne de sesten yana başını çevirdi. Kolunun birisini uzatıp kalabalığı mimledi.

«Kim bunlar?» diye sordu sonra.

«Sana, senin büyüklüğüne inanmış, sana boyun eğmiş halk,» dedi Amir oğlu Abdullah.

«Bu halk, Hasan'a da inanmıştı,» dedi Muaviye. «Doğrudur, halk inanır, ama halka da nereye kadar inanmak gerekir, bunu da yönetenlerin iyi hesap etmesi gerekir. Halk, gücün gölgesinde kaldıkça susar. Şey... Fermanlar da önemlidir. İster gökyüzü, ister yeryüzü olsun, bu fermanlara halkı bir güzel inandırmak gerekir. Yani fermanların mutlak olduğuna, kutsal olduğuna inandırmalıdır halkı. Bu sağlanabilirse, gerisi yağdan kıl çekmektir ya kumandan. Gün gelir, birisi başkaldırırsa, sanılır ki, fermanlara başkaldırmıştır o. Oysa b. :kaldıranın gerçek niyeti, fermanların arkasına sinmiş yöneticilerdir. Ama, başkaldırıcı, derdini anlatamadan, başını kaybeder.»

Kufe sokakları tükenmişti. Önlerinde, kendilerini Şam'a kadar götürecek uzun, upuzun yollar uzanıyordu.

«Ya Müminlerin Emiri,» dedi Abdullah. «Hasan ki, fermanlara bağlılığıyla ünlüdür. Neden yenildi öyleyse?»

Atını bu kez durdurdu Halife Muaviye.

«Sen ki,» dedi. «Önde gelen kumandanımsındır. Yılların tecrübesinden süzülen baldan nasiplenmelisin. Her kim ki, halkı yönetmek üzre öne atılmıştır, bir değil, iki kılıçla dolaşmalıdır. Hele halkı bir tarafa bırak. Dön ve arkana bak. Binlerce asker, şaşmaz bir disiplinle bizleri izliyor. Neden başkalarını değil de, bizleri izliyorlar? Çünkü gücümüze inanıyorlar. Gücümüzden paylarına düşecekleri toplamak üzere arkamıza düşmüşlerdir. Hasan'ın ordusu neden çözüldü? Neden çil yavrusu gibi dağıldı? Neden başkaldırdı kendisine? Hattâ ona başkaldıranlardan birçokları, neden şimdi arkamızda, en inanmışlar gibi yürümek-

tedir? Ki onlara, öl dersen ölür, vur dersen vururlar. Aynı, aynı insanlar değil mi bunlar? Hasan'a güvenmediler. Hasan'ın iki değil, bir kılıcı vardı çünkü. Devran değişiyor ya Amir oğlu Abdullah. Ölüp öteki dünyaya varabilmek için bile, bir ömür vardır ademoğlunun önünde. Yani, ölünceye kadar nasıl yaşanacak? Bunu düşündün mü hiç? Dediğim gibi, başı çekenler, iki kılıçlı olmalı. Bir kılıçlı ululer, insanlara yetmez oldu artık. Dön, dön bir defa daha, bak orduya.»

«Ucu-bucağı görünmüyor ya Halifemiz,» dedi Amir oğlu.

Halife, balı zehire katmışcasına konuştu.

«Kılıcını ver bana,» dedi.

Kumandan Amir oğlu Abdullah şaşırmış, kılıcını uzattı.

«İşte böyle,» dedi Halife Muaviye. Kendi kılıcını gökyüzüne, Amir oğlu Abdullah'ın kılıcını, yere doğru uzatırken. «Yere doğru olan, yani şu kılıçla vuracaksın. Öldüreceksin. Hasat biçer gibi, ganimetler toplayıp dağıtacaksın halkına. İki kendine ayırırken, birisini de dağıtacaksın ki, öteki kılıcın da göğe değebilsin. Yani, yerle gökyüzünü birleştiremezsen, kaybedersin gücünü. Bak, şu uzaktan gelen develeri görüyor musun?»

«Görüyorum ey Emirim,» dedi Amir oğlu Abdullah.

«Develerden de öğreneceğimiz, ibret alacağımız çok şey vardır kumandan,» dedi Halife. «Deveye çök dersin çöker. Kalk dersin kalkar. Yürü dersin yürür. Çöllere vurursun yüküyle, gık demez. Aç, susuz yürür günlerce. Bu, onun sabrıdır. Dillere destan sabrıdır. Halk da sabırlıdır. Ama bir de, kin diye birşey vardır, devede de, halkda

da... İster deve olsun, isterse halktan birisi, yanındakine, karşısındakine yapılan eziyeti, haksızlığı görmemezlikten gelir. Ne zaman ki, kendi canları yanar, işte o zaman öfkelenip kinlenirler. Sahibine kinlenmiş deveyi ne yaparlar kumandan?»

«Şey... Kervanın en arkasına bağlarlar Emirim,» dedi Abdullah.

«Olmaz, olmaz,» diye başını salladı Halife. «O eskidendi kumandan, eskiden. Şimdilerde, sahibine kinlenmiş bir deve görürsen, ki bazan, en önde yürüyen, kervana yol gösteren eşek de çıldırtabilir bir deveyi, işte o zaman doğru mezbahaya... Kes ve yok et ki, başkalarına kötü örnek olmasın. İnsanlara da böyle davranmalısın. Birisi, homurdanır mı oldu, vur başını. Vur ki, ibret olsun başkaldırıya niyet tutmuşlara da... Sen, sen ol ey Abdullah, her zaman sabırla kini, terazinin iki kefesinde, altın tartar gibi tart. Sakın ola, biri öbüründen ağır basmasın. Sabrı ağır çektirirsen, miskinlik başlar. Öfkeyi ağır çektirirsen, kendinden olursun. Dengeyi, bu dengeyi tutturmak da, her kula nasip olmaz hani. Sıkışır kalırsın, durduk yerde. İşte o zaman da, fetihlere çık. Vur gel, topla ve dağıt. Bu avucuna koyduklarını, öbür avucunda azaltarak da olsa, dağıt. Yeter ki, dağıt ve doyur. Kimse hesap sormaz senden, bu değirmenin suyu nereden geliyor, diye... Senin adına da, kendi adına da ölür ve öldürür. Ama, az da olsa payını ister. İşte, aza razı olmayı da, gökyüzüne uzanan kılıcınla sağlayabilirsin. Değirmenin suyunu hesap etmez ya, bardağındaki bir damla suya uzanırsan, gülümser, boyun eğiyormuş gibi görünür. Heyhat ki, halkın en tehlikeli anı bu andır. Develeri unutmadın değil mi Amir oğlu Abdullah?»

Anlatılanların etkisiyle, sersemlemiş gibiydi kumandan. Silkelendi.

«Unutmadım,» dedi. «Unutmadım, develerin sabrını ve kinini.»

«İyi, iyi,» dedi Halife Muaviye. «Sabırla kini öğrendiğine göre... Bir de, kılıçla ekmek vardır. Bu nedir, ne değildir bilir misin?»

Amir oğlu Abdullah bilmez baktı.

«Kılıçla, ekmek de önemlidir,» dedi Müminlerin Emiri, uzaklara bakarken. «Zalim olabilmek için, güçlü olmak şarttır. Yelkenlere rüzgârlar, zalimlere de, güç yol açar. Ama, ancak ve ancak, gücünü paylaşabilirsen, zalimliğini unutturabilirsin. Şu orduyu kat önüne. Götür savaşların en kanlısına. Gık demeden, ölür ve öldürür. Ama, sonunda cebine birşeylerin girmesini bekler. Halktan, yoksul birisinin ellerini bağla ve kırbaçla. Eğer önüne ekmek koyabilmişsen, sesini çıkarmaz. Yoo, hem kırbaçlayıp hem de önündeki ekmeği almaya kalkışırsan, inan kumandan, günün birinde saldırır üzerine. Kılıçla, ekmeğin dengesi de budur işte. Kılıcını, ancak halka vereceğin ekmekle bileyebilirsin. Onun gözü, daha önce çıkardığın fermanlardan dolayı, senin hurmalı sofralarında değildir. Onun aklı, saraylardan arta kalacak ekmektedir. Bu durumdan yararlanabilirsem, gör, bak, Emeviler ne saltanat sürecek. Eee, biz saltanat sürerken, halka da, çölde, bir hurma ağacının gölgesini çok görmiyelim.»

Güneş, öğleyi ardına, akşamı da önüne katmıştı.

«İkindi namazı vaktidir,» dedi Halife Muaviye. Sonra kolunun birisini havaya kaldırdı. Ordu durduğunda, kolu, gökyüzüne değecekmişcesine uzanan bir kılıç gibiydi...

O gün dünyanın en acı çeken insanı, Hazreti Ali oğlu Hazreti Hasan'dı. Ayrılacağı Kufe'de, babasını öldürmüşler, halifeliğini elinden almışlardı. Şimdi de, ev halkıyla ve kendisine bağlı bir avuç insanla uzun bir yolculuğa çıkacaktı. Kufe'den, çöllerin bir ucu Medine'ye gitmek üzere hazırlıklar yapılırken, canı kurumuş düşünüyordu: Şu dünya, nasıl bir dünyaydı? Kufe şehrinde yaşayan insanlar mı böylesine şaşırtıcıydı? Yoksa, dünya insanı mı böyleydi? Ya kendisi? Kendisi neden Muaviye'nin önünde eğilmişti?

Önü gölgelendi ansızın. Başını yukarıya doğru kaldırdı. Kardeşi Hazreti Hüseyin'i gördü.

«Gel, şöyle yanıma otur,» dedi Hazreti Hasan. «Küs durmak yakışır mı, bizim gibi iki kardeşe?»

Hazreti Hüseyin, gölgesini toplayıp ağabeysinin yanına oturdu.

«Ne günlere kaldık,» dedi nutku kurumuş. «Allah, bu günlerimizi de aratmasın. Doğru, küs olmak bize yakışmaz. Ama Hazreti Ali'nin iki oğlundan birisinin, Muaviye'ye biat etmesi de reva mıdır? Bilesin ki, sana doğru uzanan gönül ağacının dalları, bu üzre kurumuştur ya ağabeyim.»

Hazreti Hasan, elinin birisini uzatıp Hazreti Hüseyin'in omuzuna bıraktı.

«Yaralı bir kuşum ben,» dedi. «Bir de sen sözlerinle yaramı deşme.»

«Ben ve sen, ben ve sen değiliz ya ağabeyim,» dedi Hazreti Hüseyin. «Dedemizin, babamızın gözleri üzerimizdedir. Bizler ki, işte, o gözlerle dünyaya bakmak zorundayız. Nasıl, nasıl uzattın ellerini Muaviye'ye? Ellerimiz de, gözlerimiz gibidir. Sen kendi elini değil, dedemizin, babamızın ellerini uzattın o zalime.»

«Herşeyi benden iyi bilirmişsin gibi konuşursun Hüseyin,» dedi Hazreti Hasan. «Gözler, eller varsa atalarımızdan emanet, saygı da olmalı aramızda. Ben biat ettimse, korktuğumdan değil, kan akmasını, islamm birbirini boğazlamasını istemediğimdendir. Bilirsin, Allahtan başka kimseden korkmaz soyumuz.»

Pırıl pırıl gözleri, ak düşmüş sakalı, selvi gibi boyuyla başını salladı Hazreti Hüseyin.

«Doğru söylersin,» dedi. «Korku bize göre değildir. Biz ki, kimin torunları, kimin oğullarıyız. Ama, ama unuttuğun, hesap etmediğin birşey var senin.»

«Neymiş o?» diye hüzünlü hüzünlü sordu Hazreti Hasan.

«Gelecek, yani yarınlar,» dedi Hazreti Hüseyin. «Sen geleceği, bir an düşünmeden, bugünü kurtarayım derken, acılara gömdün bizi. Bugünler, gelip geçer, ama yarınlar? Kan akmasını kim ister ki? Ben, hele ben, ister miyim sanıyorsun? Ya Muaviye?.. Onun akıtacağı zafer kanlarının hesabını kim verecek? İnanmış insanların sayısı azaldıkça, zorbalığın haksızlığı, hakka dönüşmez

mi? Zorba haklı olursa, şimdi akacak kanların yanında, ileride akacak kanlar, denizde damla sayılmaz mı, ya kurban olduğum?»

Hazreti Hasan şaşırmıştı. Kardeşinin söylediklerinde gerçek payı olabilir miydi? Bilemiyordu. Herşey karmakarışıktı kafasında.

«Ölecekti,» dedi. «Masum insanlar ölecekti. Muaviye'nin halifeliği gelip geçici kardeşim. Ölünce, halife gene bizlerden olacak.»

Hazreti Hüseyin'in yüreği daraldı.

«Ah, ah,» dedi. «Babamızı kim öldürttü? O, hilenin, zalimliğin kurbanı olmadı mı? Babamızı, yüz yüze yenemeyince, arkadan vurmadılar mı? Şimdi de, oğullarını birbirine düşürmeye çalışıyorlar. Zalime biat ettin sen ağabey. Bu yetmiyormuş gibi, benden de istedin aynı biatı. Nasıl, nasıl uzatabilirdim ellerimi, ben Muaviye'ye? Bir çocuğa, bir ihtiyara, bir inanmışa değil el uzatmak, diz çökerim önlerinde. Ama Muaviye'ye, Muaviye'ye olur mu hiç?»

Hazreti Hasan, günün karmaşıklığı, göçe hazırlanışın telaşıyla bağırdı.

«Ey kardeşim Hüseyin,» dedi. «Bilseydim kan akıtmaktan bu kadar çekinmiyeceğini, halifeliğimden vazgeçer, Muaviye'ye biat eder miydim?»

«Kan, kan... Kan akıtmak isteyen biz değil onlardır,» dedi Hazreti Hüseyin. «Bugün, kanın ucu kırmızı gibi görünüyorsa da, bu bir hiledir ağabey. Daha çok kan akıtmak için bir sindirme, bir oyalamadır. Neden, neden daha çok kan akacak? Çünkü inanmış insanların sayısını azaltmak istiyor Muaviye. Bir inanmış insanın inancı, binlerce insanın kanının akmasına engel olabilir. Ah, ah ağabeyim, sen inanmış insanları küstürdün, sindir-

din istemiyerek de olsa. Benden de aynı şeyi bekledin. Muaviye'ye biat etmeliydin, diyorsun. Dedemizi, babamızı unutur mu oldun yoksa? Benim ölçüm şu: Benden birşey istendiğinde, dedem nasıl davranırdı? Babam nasıl davranırdı diye düşünürüm hep. Sen, sü inanç pusulasını nerde kaybettin ağabeyim? Dedem Hazreti Muhammed, Muaviye'nin önünde diz çöker miydi? Babam Hazreti Ali, Muaviye'nin önünde diz çöker miydi?»

Hazreti Hüseyin'in bu son sözleri Hazreti Hasan'ı öyle bir ağlattı ki, göçe hazırlanan kadınlar, çocuklar şaşırıp kaldı. Hüseyin de ağlamaya başladı. Ama onun gözlerinden akan yaşlar, ileride, şu Kufe'ye çok yakın Kerbela'da akacak kanlar gibi kırmızıydı sanki.

Bu sıra bir ses duyuldu.

«Kervan, yola çıkmaya hazır.»

İki kardeş ayağa kalktılar.

«Çöl bizi bekler,» dedi Hazreti Hasan.

«Çölden daha güç, daha amansız olan birşey bizi bekler,» dedi Hazreti Hüseyin, gözyaşlarını silerken. «Atımız tökezledi.»

«Nasıl bir attır tökezliyen, ya Hüseyin?» diye sordu Hasan.

«Sen, Muaviye'ye biat etmekle, arka ayakları yere, ön ayakları göğe değen, dedemizin, babamızın yüceltti̇ği inanç atını tökezlettin vesselam,» dedi. «Bu atı, yeniden şaha kaldırmak için, kimbilir ne cefalara katlanılacak? Kimbilir, senin, benim başıma ne belalar gelecek?»

Hazreti Hasan, bu sözleri, bindiği ata da yüklemiş gibiydi.

«Allah bizimledir ya kardeşim Hüseyin,» dedi. «İşte ahtım olsun ki, bu at yeniden şahlanacak.»

Hazreti Hüseyin başını salladı.

«Çok geç,» dedi. «Atımızın başı, bizim elimizde değildir artık. Muaviye zaptetmiştir onu. Sen, ne dersen de, Muaviye'ye biat etmiyecektin ağabey. Nasıl, nasıl yürüdün o zalimin önüne doğru? Hiç düşünmedin mi ki, bu yol üzerine, dedemizin, babamızın kemikleri sıralanmıştır. İşte sen bu kemiklere basa basa yürüdün sözün doğrusu.»

«Yeter,» diye bağırdı Hazreti Hasan. «Sözünün sonuna ulaşamıyorsun bir türlü. Bak, kervan hazırdır harekete. Atla atına da, düşelim yola.»

«Kendim için konuşmuş olsaydım, sözüm çoktan düğümlenirdi,» dedi Hazreti Hüseyin. «Ah çeken binlerce inanmışlar adına konuşuyorum ben. Bağışla ve son sözlerimi de dinle. Evet, atalarımızın kemiklerine basa basa yürüdün sen. Uzaklardan bile duydum, kemiklerin sızılı çıtırtılarını. Bir de, beni sürüklemek istedin arkandan. Allaha şükürler olsun ki, önümde uçurumlar açıldı, lavlar fışkırdı da, sana yaklaşacağıma, uzaklara doğru kaçtım. Haydi, şimdi yola koyulalım artık. Kufe'de, hem babamızı, hem de inancımızı gömdük. Allahın selameti üzerimizde olur inşallah...»

Hazreti Hasan çevresine bakınıyordu. Kardeşinin yaralayıcı sözlerinden çok, Kufelilerin kendisini nasıl da oldu bittiye getirdiğini düşünüyordu. Kervan, çöllere yönelmeden, kurşun gibi ağırlaşmış bedeninden, tüyden hafif sesler duyuldu.

«Dünyadan ürktüm,» dedi. «Gördüm ki, her kim Kufelilere inanır, o eni sonu yenilir. Atalarına, kardeşlerine karşı bile yenilir. Ey Kufeliler, neden inançlarınız böylesine dağınık ve ürkek? Neden, işinize gelince inanç atına, işinize gelince çıkar atına biner olmuşsunuz? Ya Allah, beni ve benden

sonra Kufe'ye, Kufelileri düzene sokmak için gelecekleri koru...»

Sözlerinin sonuna ulaştığında Hazreti Hüseyin'e döndü.

«Ya Hüseyin,» dedi. «Ağabeyinin sözlerini yabana atma. İnanç atını kollaman doğrudur. Ama, şu Kufelilerin bir de çıkar atı var ki, günbegün daha bir semirip kişnemektedir. Her kişneyişinde de, insan ruhundaki şeytanla selamlaşmaktadır. Günün birinde buraya, inanç atını şahlandırmak için dönersen, dilerim, şeytan atına binmişlerin tuzağına düşmezsin kardeşim. Haydi, çöller bizi bekler. Ya Allah...»

Gözler yaşardı. Eller, bir şehirden çok, bir insandan, ulu bir insandan ayrılmak üzereymiş gibi havada uçuşuyordu. Hazreti Ali de, Kufe'den Medine'ye kadar uzanacak olan bu hüzünlü göçü, mezarından izliyordu sanki. Hazreti Hüseyin, bunu sezinlemiş gibiydi. Atını bir Medine'ye, bir Kufe'ye doğru koşturuyordu. Atın ön ve arka ayakları birbirinden öylesine ayrıldı ki çıldıran at, üzerindekiyle birlikte yere kapaklandı. Hazreti Hüseyin, kendisine gelip sorduğunda, bu yerin, Kerbela olduğunu söylediler ona...

Şam'da bayram vardı. Muaviye, Müminlerin Emiri ünvanıyla yüceltilmiş olarak, ordusunun önünde, Şam'ın caddelerinden geçerek, sarayına doğru ilerliyordu. Bayram günlerinin en görkemlisini andıran bu görünüşe karşın, Halife Muaviye'nin yüreğinin orta yerinde kıvranan bir yılan vardı oysa. Neden, neden en mutlu gününde, böylesine acılar içinde kıvranır olmuştu Halife?

Sarayına varıp tahtına oturduğunda da acısı dinmedi. Oturduğu bir taht değil de, sanki iğneli bir beşikti. Beşikten, her sallanışında sesler de duyuluyordu. Ama, bu sesleri Halife Muaviye'den başkaca duyan yoktu. Biat için önüne gelenlere her elini uzattığında, iğneli beşikten yayılan sesi duydukça, sevinip gururlanacağına, yüzünün rengi, zehirlenmiş birisi gibi yeşilleniyordu.

Ellerini birbirine çarptı. Sonra kolunun birisini havaya kaldırıp kalabalığın dağılmasını istediğini belli etti. Kalabalık bir solukta, Halife'nin çevresinden silindi.

Yapayalnızdı şimdi o. Derdine kimi ortak etmeliydi? Kim, kim öldürebilirdi, yüreğindeki bu yılanı? Kurnazlığıyla, iyi, kötü düşüncelerini karşısındakine, özellikle düşmanlarına belli etmemek-

le ün kazanmış Muaviye, aynı hüneri, şimdi, bu olayda da gösterebilecek miydi?

Yeşilimsi yüzünde, ansızın kırmızı, beyaz güller açtı.

«Tez, Mervan'ı bulup getirin» diye bağırdı.

Yüreğindeki yılanı öldürecek olanı bulmuştu.

Mervan, iki büklüm, odasına girdiğinde, başını salladı Müminlerin Emiri.

«Dik dur,» dedi. «Gel, hele şöyle yanıma otur. Sana bir sır vereceğim. Sırdaşım olanlar iki büklüm değil, iki cihanın da kibirlisi olmalı.»

Mervan sunulan yere oturdu. Gözleri hâlâ korkuluydu. O da, Muaviye'nin nasıl birisi olduğunu bilenlerdendi. Sanki birkaç kişiydi o. Kat kat olmuş, iç içe geçmiş bir kişi... Her defasında başkaca bir Muaviye... Ama hiçbir zaman, yüz yüze gelindiğinde, düşmanına bile düşmanıymış gibi davranmayan Muaviye, öteki Muaviyelerin en üstünü, en beceriklisi, zehire batırılmış şeker gibi, en aldatıcı olanıydı.

«Buyur,» dedi Mervan, ballı zehirden korkarcasına. «Beni emretmişsin ya Emirim.»

«Çağırmamın nedeni, çok önemli bir iş üzredir,» dedi Halife, Mervan'ın gözlerinin içine baktığını belli etmeden.

«Önemli bir iş için seçilmiş olmamdan, şeref duyarım,» dedi Mervan. «Emret Müminlerin Emiri.»

Halife Muaviye'nin yüreğindeki yılan kıpır kıpırdı. Ama yılanlı yüreğini sezdirmeden konuştu.

«Bizler için önemli iş ne olabilir ki?» dedi. «İslamın geleceği içindir herşey. Gördüğüm, İslamiyet bölünebilir. Gönlüm, islam kanının bir damla-

sının bile akmamasından yanadır. Ama, Hasan'ın varlığı büyük bir tehlikedir.»

«Müminlerin Emiri, ya efendim,» dedi Mervan. «Hasan, biat bile etmiştir.»

«Ama o ki Hasan, o ki, Hüseyin gibi bir de kardeşi vardır... Demem şudur, Hasan öldürülecek. Ölümü, babasınınki gibi kanlı, apaçık olmıya.»

«Nasıl, nasıl yani efendimiz?» diye inledi Mervan.

«Zehirlenerek, yavaş yavaş eriyerek ölmeli Hasan. Duyduğum, Cu'de hoşnut değilmiş Hasan'dan. Sevgisini esirgermiş Hasan, Cu'de'den.»

Mervan, oturduğu yerde, kurşun bir kütle olmuştu sanki. Ne söyliyeceğini bilemiyordu.

«Bugünden tezi yok, gidesin Medine'ye,» dedi Muaviye. «Allah adına, islamın kurtuluşu adına gidesin. Cu'de'ye yaklaşacak birisini bulasın. Cu'de'nin zehirine, oğlum Yezid'in yüreğini, sarayımın has köşesini de katasın.»

Mervan, gözlerini ayırdı.

«Nasıl yani efendimiz?» diye sordu.

«Cu'de bilmeli ki, kocası Hasan'ı zehirlerse, oğlum Yezid'le nikâhlarını kıymak boynumun borcu olsun. Bunu, böyle böyle anlatmalısın. Muaviye'nin sözü sözdür demelisin. O ki Cu'de, gelsin, olsun sarayımın nazlı gelini. Haydi yolun açık, duaların en büyüğü, çöllerde kanadın olsun Mervan.»

Mervan sarayın merdivenlerinden inerken, islam adına önemli bir görev yüklendiğini sanıyordu. Muaviye'nin, Hazreti Hasan'la yaptığı sözleşmenin ayrıntılarını nerden bilebilirdi? Muaviye'nin oğlu Yezid dururken, Hazreti Hasan'ın halife olması reva mıydı?

Muavîye, talıtında bir ileri, bir geri sallandı. Yüreğindeki yılan ölmüştü. Taht da artık iğneli bir beşik değildi. Bağırdı.

«Saray muhafızları çoğaltılsın. Ordu güçlendirilsin.»

Mervan, devesiyle Şam'dan Medine'ye doğru çöllere daldığında, batan güneşin ışıkları, heybede saklı zehirin rengi gibi yeşil, yemyeşildi sanki...

Kays oğlu Eş'as'ın kızı Cu'de'nin yastığı altında, Şam'dan hekim İbnil'esal'i'nin gönderdiği zehir bulunmaktaydı. Defalarca denenmiş, bala, hurmaya karıştırılmış zehirler Hasan'a son darbeyi indirememişti. Hasan'ın yüzü zehirleniyor, bedeni zaman zaman titriyor, ama ölmüyordu bir türlü.

Mervan'ın getirdiği son zehir elmas tozuydu. Zehirlerin en etkilisiydi. Şam'da Muaviye, Mervan'ı, Mervan da Medine'de Cu'de'yi sıkıştırıyordu.

Cu'de'nin açık gözleri, yatağının içinde pırıl pırıldı. Bu pırıltıların içinde Şam sarayları, Yezid'le nikâhlanışının sevinci oynaşıyordu.

İlk yıllar, Hazreti Hasan'ın abası altında geçmişti. Ama eve yeni gelen her kadın, Cu'de'yi Hazreti Hasan'dan biraz daha uzaklaştırıp gözden düşürmüştü. Sevgi boşluğunda çırpınan Cu'de için umudun, Şam sarayları ve Yezid'in kadını olma sevdasının tek nedeni de buydu işte. Sevgisi, kini besler olmuştu.

Cu'de yatağından kalkıp avluya çıktı. Medinelliler derin uykularındaydı. Cu'de uyuyamıyordu. Bir başka evde bulunan Mervan da uyuyamıyordu. Muaviye'nin kendilerinden beklediği ölüm haberi, uykularını iyiden iyiye kaçırmıştı. Cu'de

odasından çıkıp avluya indi. Halifeliği elinden alınmış Hasan, Kufe'den Medine'ye dönünce nasıl da içine kapanmıştı? Nasıl da gözyaşlarını çevresinden gizliyerek, her secdeye varışta, İslamın geleceği için dualarını, çöllerdeki kum taneleri gibi çoğaltmıştı.

Cu'de, Hazreti Hasan'ın yattığı odanın, açık penceresinden içeriye baktı. Hasan kıpır kıpırdı. Kolunun birisini, gene de, ağzı tülbentle mühürlenmiş testiye uzattı. Testi ötede duruyordu. Yeniden uzattı kolunu. Bir kol uzunluğuyla ulaşılamazdı testiye. Ama uzuyordu sanki kol... Sevginin kine dönüştürdüğü bir yüreğin hıncıyla uzuyordu... Öteki koluysa, Medine'de değil, sanki Şam'a ulaşmıştı. Sarayların kapıları açılıyor. Yezid onu kucaklayıp baştacı ediyordu. Tülbentin üzerinden, o ince dokudan, zehiri testiye geçirdiğinde, bir yıl mı, bir ömür mü geçti anlıyamadı Cu'de. Ama odasına döndüğünde, muradına ermiş insanların sevinciyle uçacak gibiydi.

«Zeynep, kardeşim Zeynep,» diye bağırarak uyandı Hazreti Hasan.

Yere serilmiş bir şilte üzerinde yatan Zeynep, Hazreti Hasan'ın sesi kulaklarında eskimeden sıçradı yerinden.

«Hasan, kardeşim Hasan buradayım,» dedi.

Hazreti Hasan, çölden yansıyan ayışığının aydınlattığı odada gözlerini açtı.

«Bir rüya gördüm,» dedi. «Dedemle, babam elele, bana doğru koşuyorlardı. Ah kardeşim, içim kavruluyor. Su, su ver bana.»

Ayışığının cömertliğinde testiye uzandı Zeynep. Ağzındaki bağlı tülbenti görünce sevindi.

«Şükür, şükürler olsun,» dedi. «Mührümüz bozulmamış.»

Tülbendi açıp testiyi uzattı Zeynep. Hazreti Hasan kana kana içti. Bu su onun, şu dünyadan göçerken, içtiği son su oldu. Az sonra titremeye, kıvranmaya başladı. Ağzından kanlar geliyordu.

«Hüseyin'i çağırın,» diyebildi, yeşile dönmeye başlamış dudaklarının üzerindeki kanı silerken.

Haberi alan Hazreti Hüseyin, akan sular gibi geldi. Ölüyordu ağabeyi. Oturdu yatağın içine. Hazreti Hasan'ın başını omuzuna dayadı.

«Zehirlediler beni,» dedi güçlükle. «Dedemin, babamın yanına yolcuyum. Dedemle babam, rüyamda el-ele...»

Hazreti Hüseyin var mıydı, yok muydu odada anlaşılamadı. Bir bağırıyor, bir ağlıyor, bir taş kesiliyor, bir uçup kayboluyordu sanki.

Sabaha karşı Hasan'ın rengi iyice yeşillendi. Gözleri matlaştı. Elleri titredi. Öldüğünde, az önce gördüğü rüyayı bir başka türlü yaşıyor gibiydi. Kendisine doğru el-ele koşarak gelen dedesi Hazreti Muhammed, babası Hazreti Ali'ye doğru, bu kez kendisi koşuyordu. Koştukça da bağırıyordu: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah... Muhammedin Resulullah...

Bu sıra Mervan ile Cu'de de, bir devenin sırtında çöle kavuşmuşlardı bile.

Mervan, deveyi durdurttu ansızın.

«İyi,» dedi. «Bu seslerdi beklediğim. Bak dinle... Sen de duyuyorsun değil mi?»

«Duymaz olur muyum,» dedi Cu'de. «Sela sesleridir duyduğumuz. Hasan'ın öldüğünün beyanıdır bir güzel. İnandın bana değil mi?»

«İnandım, şimdi inandım işte,» dedi Mervan.

«Şam'a varıncaya kadar hızımız olacak bu sela sesleri. İyice, sımsıkı sarıl bana. Sarıl ki, deve uçarsa, düşmeyesin.»

Medine'den yükselen sela seslerinin sevinciyle, Cu'de kollarını, Mervan'a bir kement gibi doladı. Deve çöllerde koştukça, Hazreti Hasan'ın zehirli bedenini, kardeşi Hüseyin, yıkayıp aklandırdıkça, Cu'de'nin kolları da, Hazreti Hasan'dan sonra, yeni bir erkeğe değmiş, dolanmış oluyordu. Bu kollar belki, belki de, yakın bir gelecekte, Yezid'in uzanacak elleriyle buluşup iki beden bir olacaktı...

Önlerinde, bitmez tükenmez gibi görünen çölü, esen fırtınalar gibi geçiyorlardı. Bu denli hızlı yol alabilmelerini, iki duyguya borçluydular: Halife Muaviye'nin Şam'da, yollarını gözleyen bir çift gözü, yollarına sevinç ışıkları, Hazreti Hüseyin'in gözlerinden yayılan ışıklar da, izlenmekte olduklarını korkusunu saçtıkça, devenin ayakları, sevinç ve korkuyla, şimşekten hızlı oluyordu. Bir önlerine, bir arkalarına bakmalarının nedeni de buydu işte...

Şam'a ulaştıklarında, ayların günle, günlerin saatle ölçülür olduğunu sanıyorlardı. Geceyi, gündüzü de şaşırmışlardı. Şam'ı aydınlatan güneş, batıyor muydu, yoksa doğuyor muydu, bunu da bilemeden Muaviye'nin sarayına vardılar.

Mervan önde, Cu'de arkasında, sarayın merdivenlerini tüketip Halife Muaviye'nin odasına alındıklarında, Cu'de, dünyada mı, yoksa cennette mi olduğunu karıştırdı birbirine. Medine ne kadar uzaklardaydı şimdi? Kocası Hasan, yerin üstünde mi, yoksa toprağın içinde miydi?.. Altın, gümüş işlemeli tahtında oturan Muaviye, gökten yere in-

miş bir gökyüzü parçası, bir güçler toplamıydı sanki. Ayağa kalktı. İşte, güç yürüyordu. Kendilerine doğru yürüyordu üstelik. Yüzü, gül bahçeli, uzanan kolları, milyonlarca böceğin ördüğü ipekten daha yumuşacıktı.

«Şöyle oturun,» dedi. «Sen, ey islamın geleceği için çırpınan kadın, şuraya, tahtıma en yakın yere otur.»

Cu'de, Hazreti Ali'nin oğlunu, kocasını zehirleyen kadın değil de, şeytanı öldürmüş bir insanın sevinç ve onuruyla, Halife Muaviye'nin gösterdiği yere oturdu.

«Demek böyle?» dedi Muaviye, Mervan'a dönerek. «Cu'de hatun bu?»

«Evet Emirimiz,» dedi Mervan da, oturduğu yerden. «Sela seslerini duyduk. Duyduk da öyle çıktık yola.»

Halife, düşüncelerini iskambil kâğıdı karar gibi kararken, Cu'de'ye uzun uzun baktı. Cu'de bir kadın değildi şimdi. Cu'de bir erkekti. Cu'de, Hazreti Hasan'dı. Hazreti Hasan, mezarda değildi de, Cu'de'nin bedenine girmiş kendisine bakıyordu. Ama, düşüncelerini hiç sezdirmedi Muaviye, Cu'de'ye karşı.

«Anlat bakalım iki cihanın kadını,» dedi. «Nasıl öldürdün Hasan'ı?»

«Ya Muaviye! Ya büyüğümüz,» diye söze başladı Cu'de. «Bir gece vakti, çıktım odamdan avluya. Ayışığının gölgesinde uzatıp kolumu mühürlü testiye, elekten un eler gibi, hekimlerin en büyüğü İbnil'esal'i'nin gönderdiği zehiri akıttım. Hasan'ın sela seslerini duyduğumuzda, çöle kavuşmuştuk biz de.»

Müminlerin Emiri, binbir gülümseyişinin birisini seçerek sordu.

«Ya Cu'de, zehir hangi elindeydi?»

Cu'de, kolunun birisini uzattı.

«İşte,» dedi. «Bu elimdeydi ya Halife.»

«Bu eller ki,» dedi Muaviye. «Zehir akıtmadı, İslamın cennet bahçelerine, huzur tohumları serpti. Şimdi çekil harem odasına da, dinlen biraz. Dinlen ki, oğlumla buluşturayım seni.»

Cu'de, ayaklarına kanat takılmış gibi çıktı odadan. Halife Muaviye ile Mervan başbaşaydılar işte. Muaviye ona, o Muaviye'ye baktı uzun uzun. Şimdi ne olacaktı? Muaviye, Mervan'a hâlâ güvenebilir miydi? Medine valisi yapmayı planladığı bu insan, bir hata yapmamış mıydı? Zehirlenme olayı olup bittikten sonra, çöllere daldıklarında, Mervan, Cu'de'yi neden öldürmemişti de, buralara kadar beraberinde getirmişti? Mervan, üzerinde dolaşan iki gözün birisinde, kendisine sunulacak saltanatın ışıklarını, öteki gözünde de, ölüm fermanının yazılarını okuduğunda şaşırıp kaldı.

«Ya Müminlerin Emiri,» dedi, yutkunarak. «Hasan öldü. İslamın huzuru adına bir tutam faydam dokunduysa, bana bu fırsatı verdiğin için, Allah senden razı olsun.»

«Senden hoşnutum,» dedi Halife Muaviye, cellat fermanlı gözündeki ışığı söndürürken. «Sana yeni bir görev daha vereceğim. Bunu da başarırsan, Medine valisi olmuş bil kendini. Ama dur şimdi. Acele ve önemli bir iş, beni bekler. Haydi, sen de git dinlen hele...»

İki elini birbirine vurdu. Çıkan ses, odanın kapısının açılmasına yetti.

«Bana Beşir'i çağırın,» dedi.

Halife Muaviye, pencerenin önüne doğru yürüdü. Perdeyi araladı. Şam pırıl pırıldı. Şam rengârenkti. Başını çevirdiğinde, Beşir elleri önünde, secdeye varacakmış gibi hazırdı. Mervan gitmişti.

«Ya Beşir,» dedi. «Bilir misin ki, bugün islamın en acı günüdür. Taze bir haber almışım Medine'den: Hasan ölmüş. Sevgili Peygamberimizin torunu vefat etmiştir. İslamın bir ışığı daha sönmüştür yani... Gün ışığı tükenmeden... Şey...»

Beşir şaşırmıştı. Muaviye'yi, hiç böylesine darmadağın görmemişti o.

«Buyur ya Halifemiz,» dedi.

«Şam'in dillere destan aydınlığı karanlık olacaktır,» dedi Muaviye, yerine sığmaz, oradan oraya yürürken.

Beşir'in hâlâ olduğu yerde durduğunu görünce, bu kez bağırdı. Bağırdığında, sarayda sesini duymayan kalmamıştı.

«Neden anlamazsın bre Beşir. Şam'da ne kadar duvar, kapı varsa, siyaha boyanacak. Sancaklar yarıya inecek. Şam, siyah, simsiyah bir yas evi olacak. Soranlara söylenecek ki, bugün islamın en acı günüdür. Hasan, Halifemizin yüreğine gömülmüştür. Onun acısını paylaşan, siyaha koşsun.»

Beşir, tez adımlarla odadan çıktı. Halifenin sözleri onu öylesine etkilemişti ki, sarayın merdivenlerinden, Şam sokaklarına doğru katran gibi aktı.

O gün Şam'da herşey, herkes siyahtı. Bütün aydınlıklar, Halife Muaviye'nin gözlerinde toplanmış gibiydi. Cu'de, siyah bir çarşafın içinde, karşısında duruyordu. Kendisi, tahtına oturmuş, bir ileri bir geri sallanırken, Mervan girdi içeriye. O

da siyahtı. Halife, Medine valiliği için, onu son bir sınavdan geçirmeye hazırlanıyordu.

«Şöyle, şöyle Cu'de hatunun yanına geç,» dedi Muaviye. «Bilirsin ki, Cu'de'ye sözümüz vardır Mervan.»

«Vardır ya Emirimiz,» dedi Mervan.

«En önemlisi hangisidir?» diye sordu Muaviye.

«Oğlunuz Yezid'le evlenmeleridir,» dedi Mervan.

«Eee,» diye gülümseyerek kalktı tahtından Halife. «Öyleyse?..»

Sustu ansızın. O, aslında Cu'de ile oğlu Yezid'in birleşmelerinden söz açıp Mervan'ı sınamak istiyordu. Mervan'a iyice yaklaştı. Gözlerinin orta yerinden açacağı iki çizgiden birisinin üzerinde yürüyüp beynine ulaşacak, vereceği buyruğa, Mervan'ın göstereceği tepkiyle, Medine valisi olup olamıyacağını tartabilmiş olacaktı.

«Ya Mervan,» dedi. «Şimdi, işte şimdi sıra, Cu'de ile oğlumun buluşmalarına gelmiştir. Bilirsin ki, Yezid, Fil adasındaki sarayında Cu'de'yi beklemektedir. Tez elden, denizleri de aşmak pahasına olsa, Fil adasına ulaştırasın Cu'de hatunu. Medine çöllerinden, Şam sarayına ulaştırdığın gibi ulaştırasın... Denizler olsun çöl...»

Mervan'ın iki dudağı birbirinden ayrıldı. İşte, bu iki dudak birleştiğinde, o ya Medine valisi olacak, ya da boynu vurulacaktı. Bir Halife'ye, bir Cu'de'ye baktı. Cu'de, yanıbaşında, gözleri yere bakar duruyordu. Ama yüreği, Yezid'e doğru yola çıkmıştı bile.

«Olur Halifemiz,» dedi Mervan. «Fil adasında, Yezid'le Cu'de'yi buluşturmak, boynumun borcu olsun.»

Muaviye, gülümseyerek tahtına oturduğunda, 'Benim de, seni Medine valisi yapmak, boynumun borcu olsun ya Mervan' diyordu içinden.

Birkaç saat sonra, Mervan, Cu'de'yi siyaha boyanmış Şam sokaklarından, uğursuz bir gölge gibi kaçırırcasına çıkardı. Çöllere alışkın Cu'de, uzunca bir süre sonra denizi gördüğünde şaşırıp kaldı. 'Deniz, deniz dedikleri de buymuş,' dedi kendi kendine. 'Çöl gibi upuzun, gepgeniş... Kum, kumlar ki, kıpır kıpır olup suya kesmişler... Çöl... Sulu çöl...'

Az sonra, bindikleri kayıkta, denizin orta yerinde, beşik gibi sallandıklarında, birbirlerine bakıp konuşuyorlardı.

«Yezid'in sarayı da, amma uzaklardaymış,» dedi Cu'de. «İnsan ne akıllı ki, buralara kadar varmış. Sen hiç Yezid'i gördün mü Mervan?»

Mervan, Yezid'i görmüştü ama, Fil adası nerededir, böyle bir ada var mıdır, yok mudur bilmiyordu. Onun bildiği, Hazreti Hasan'ın zehirlenişini, kimselere anlatmadan, Cu'de'nin bol sulu, ismine deniz denilen bir yerde, sulara gömülmesiyle, kendisinin Medine valisi olacağıydı.

«Gördüm,» dedi Mervan. «Fil adasını da, Fil adasındaki Yezid'in sarayım da gördüm. Sana ne mutlu ki, bu saraya gelin giden ilk kadın sen oluyorsun.»

Cu'de, kayık dalgaların üzerinde sallandıkça, gönlündeki bütün umutlar da kuş olup başı üzerinde uçuşuyordu sanki.

Mervan ayağa kalktı. Kara görünmüyordu artık. Cu'de'nin yanma gelip gülümsedi.

«Bak,» dedi. «Ayağa kalk da bak. Saray görünüyor.»

Cu'de ayağa kalktı. Kayığın içinde, ipin üzerindelermiş gibi sallandılar. İşte tam bu sıra, Mervan, Cu'de'yi denize itti. Cu'de çırpınmaya başladı. Mervan, kürekleri, karaya doğru çekmeye çalışıyordu. Herşey alt-üst oluvermişti Cu'de'nin aklında. Kayık kendisinden uzaklaştıkça, saraya, Fil adasındaki saraya, şu Muaviye'nin kafasındaki ölüm sarayına, denizin ötesinde sandığı saraya doğru bağırıyordu.

«Yezid, ya Yezid, ya Muaviye, kurtarın beni. Ya mel'un Mervan, nedir benden alıp veremediğin? Yeeziiiddd... Yeeziiddd.»

Her bağrışında, her çırpınışında, suya biraz daha gömülüyordu. Suyun yüzü bittiğinde, dünyanın da bitmekte olduğuna inandı. Ölümle, böylesine yüz yüze geldiğinde, Muaviye'nin, Mervan'ın tuzağına düştüğünü anlamıştı. Halife Muaviye sarayında, çevresine mutlu gülümsemeler dağıtırken, Mervan'ın kayığından yayılıp çoğalan dalgalar da, başı üzerinden aşıp geçiyordu. Az sonra yeşillikler gördü. Denizlerin yosunu değildi de, sanki, zehirlediği Hazreti Hasan'ın bedeninin rengiydi bu yeşillikler. Derinliklere doğru çekilirken, «Hasan, Hasan,» diye ağlıyordu. Belki de, şu dünyada, ölürken, suyun içinde ağlayan ilk kadındı Cu'de...

Yezid'in, av tutkusu bir tuhaftı: Uçanın ve kaçanın en küçüğünü, yuvasında kendisini besleyecek olanı bekleyen yavruları bulur, öldürdüğünde de, ya parçalar, ya da tekmeleyip geçerdi. Gene böylesi bir av törenindeyken, yanına soluk soluğa birisi geldi.

«Ya Yezid,» dedi. «Baban ölüm döşeğinde!»

Yezid'de hiçbir değişiklik olmadı bir süre. Sonra atına atlayıp saraya doğru yola çıktı. Atın üzerinde, o sarımsı yüzündeki civa gibi gözleri, bir o yana bir bu yana oynaşırken, bu kez avların en küçüğüne değil de, en büyüğüne doğru olmanın sevinciyle gülümsedi.

Sarayın merdivenlerini hızla tüketti. Babasının bulunduğu odaya girdiğinde, onu göremedi hemen. O, çevresine doluşanların arasındaydı. Kalabalığın bir ucunu yırtarak sokuldu babasının yanına.

Halife Muaviye, sağlığında oturduğu tahta benzer, büyükçe bir yatakta upuzun yatıyordu.

«Baba, baba,» diye bağırdı Yezid.

«Demek, avdan döndün oğlum,» diye mırıldandı Halife.

«Avdayken duydum da geldim ya baba,» dedi Yezid. «Hastalandığını duydum da geldim.»

Muaviye, son sözlerini, oğluna söyleyebilmek için, kalabalığın çekilmesini istedi. Odada kimseler kalmayınca, Yezid, babasının yanıbaşına oturdu. Bakıştılar uzun uzun. Yezid, o av düşkünü, o atın üzerindeykenki gülümseyişiyle bakıyordu babasına. İşte, Müminlerin Emiri ölüyordu. O şimdi kendisi için yaşlı, üstelik yaralı bir avdı. Bakışları, babasının saltanat yüzüğüyle, her soluk alışında inip kalkan karnındaydı. Halife Muaviye, bu bakışların arkasındaki niyeti sezinlemiş gibi kıpırdandı yatağında.

«Yüzüme, gözlerime bak Yezid,» dedi. «Söyleyeceklerim, hem senin, hem de Emevi saltanatı için çok önemlidir. Yaşıtlarımın hepsi öldü. Ben de ölüyorum işte. Aceleye ne hacet?..»

Yezid, suçüstü yakalanmışlığıyla kekeledi.

«Şey... Şey baba,» dedi. «Meclisi toplasak da, ölmeden, halifeliğin bana geçtiğini söylesen, İslamın geleceği bakımından yani...»

Yılların Muaviye'si, ölümlü dudaklarıyla gülümsedi.

«İslamın geleceği... İslamın geleceği...» dedi. «Bu sözleri, ben çok kullandım oğlum. Sıkıştıkça kullandım. Sen de, ilk kez bana karşı kullanma aynı sözleri. Bak, dinle beni.»

Bu sırа odaya, hekimbaşı İbnil'esal'i'nin girmek istediği haberi iletildi. Muaviye, kolunun birisini kaldırıp İbnil'esal'i'nin gireceği kapıya doğru indirdi. Sonra oğlunun gözlerinin içine baktı.

«Oğlum,» dedi. «Oğlum Yezid... Ölüyorum diyorum, diyorum ya, korkarım, aklın başka yerlerde senin. Herşeyim sana kalacak. Bu böyle. Ama

bir de, şunca yılın Muaviye'sinin söyleyecek sözleri var ki, bu sözler, saçılmış bir hazine gibidir. Ne kadar çok toplayabilirsen, beni kendine o kadar çok katabilirsin. Kendine beni kat ki, benden güçlü olabilesin. Şu İbnil'esal'i gibi hekimler var ya... Onları başkaları için tıka-basa kullan. Ama kendin söz konusu olduğunda, yanına sokma... Hattâ... Onlar ki... Şey... Gerektiğinde, bir memurunu görevden almak, çekilecek yüzbin kılıcın önünü, boşluğa getirir. Halkı, memurlarınla korkut. Alabildiğine korkut... Ama korkuları dayanılmaz olunca, suçu fermanlarda değil, memurlarda aramaları için, memurlarını çek ve cezalandır. Cezalandır ki, halk hoşnut olsun. Olsun da, başları göğe ermiscesine sevindiklerinde, sen kendi dilediklerini sürdürebilmek için, zaman kazanmış ol. Onlar ki, o İbnil'esal'i ki, Hasan'ın zehirini karan hekimdir. Allahın laneti üzerinde olsun. Olsun. Çünkü, çıkıp gelmekle, Hasan'm ölüsünü de sırtlayıp getirmiş oldu sanki...»

Bu söylediklerinden sonra, Muaviye'nin solukları azalacağına, canına can katılmış gibiydi.

«Bak Yezid,» dedi. «Ölümün eteklerine düşmüstür baban. Dinle ki... Şey... Senin iki büyük düsmanın vardır. Düşmanının birisi, gücündür. Bilirsin, seni seferlerden uzak tuttum. Ben, savaş alanlarında kanla boğuşurken, siyaha, beyazı düşman ederken, sana, saraylarda sefa sürdürdüm. Kimsenin toplıyamıyacağı malı, şanı-şöhreti topladım. Bu mirasımı akıllıca kullanamazsan, birinci düşmanın olarak, canından olursun. İkinci düşmanın da, Hüseyin'dir oğlum. Sakın ola, onunla açıktan açığa cenge tutuşma. Zalimliğe güvenip öne atılma. Çünkü, hiçbir zalimlik, onun inancın-

dan üstün olamaz Yezid'im. Sen ki, ne acıdır, sabırsızın birisindir. Benim sabrım, hilem bile onu yenemedikten sonra... Hüseyin... Neden mi illa da Hüseyin? Babanın yaptıklarının hesabını sorabilecek, bir o kaldı da dünyada, ondandır Yezid. Onu, çöllerde esen fırtınalar gibi estirip öfkelendirirsen, kazanırsm belki. Ama, sen fırtına olup çöllerdeki kumların hepsini bir tarafa, bir kum tanesini de bir tarafa koyup karıştırsan bile, çöllerdeki cümle kumun içinden o kum tanesi, ki Hüseyin'dir o, gene de arandığında bulunur. Bulunur, çünkü inanmıştır o, oğlum. Dedim ya, nerden, ne zaman eseceği bilinmez fırtınalar gibi olursan, belki, belki yenersin, o çöldeki kum tanesini. Yani baban Ebu Süfyan oğlu Muaviye gibi ol ki...»

Halife Muaviye'nin sözlerini, Yezid hiç dinlemiyormuş gibiydi. Kolunun birisini uzatıp babasının elini tuttu. Muaviye, elinin, oğlu tarafından öpülmek istendiğini sandı. Ama oğlu, tuttuğu eli öpeceğine, parmağındaki yüzüğü sevip okşadı. Ölümün zincirlerine vurulmuş Halife, son bir çırpınışla, kolunu çekebildi. Baba-oğul bir kez daha göz göze geldiler. Muaviye inleyerek, konuşmasını sürdürmek istedi. Söyledikleri güçlükle anlaşılabiliyordu.

«Yazıklar olsun sana,» dedi. «Allah, düşmanlarını, senden korusun!»

Allah sözcüğüyle dudakları kilitlendi sanki. İşlediği cinayetlerden çok, belki de, kendi yerine geçecek böylesi bir oğul bırakacağı için utanmıştı. Ama, gene de, düşmanlık üzerine sözler etmek istiyordu. Bu isteği, oğlu adına değil, hilafetin el değiştirebileceği korkusuyladı.

«Düşmanların çok,» dedi, dudakları kıpır kı-

pırken. «Düşmanın çoğu, parayla, ünle satın alınabilir. Senin için, hiçbir şeyle satın alınamıyacak bir düşman var ki...»

«Baba, baba,» dedi Yezid, umursamaz. «Açıkcası, gelecek, masal gibi gelmekte bana. Geleceği dürelim bir tarafa hele. Şimdiye, şu ana bakalım. Derim ki, meclisi toplayalım huzurunda. De ki meclise, ben öldüğümde, oğlum Yezid'dir halife.»

«Sen, beni dinlemiyorsun,» dedi Muaviye. «Hilafet ve saltanatının geleceği için dinlemelisin ama. Dinle de...»

Yezid, babasının hırlayan göğsüne baktı. Solukları iyiden iyiye derinleşmişti. Babasını ölmüş sayıyordu artık o.

Muaviye konuşmak istediğinde, ağzının dilsiz olduğunu kavradı. Ölmemişti de. Olup bitenleri, ölümlü gözleriyle izliyordu.

Yezid'i, halife olarak, halkın karşısına çıkaracaklardı. Yezid, babasının başucundan kalkarken, gene kolunun birisini uzattı. Muaviye, bu kez karşı koyamadı. Oğlu, saltanat yüzüğünü, henüz sıcak olan parmağından çekip aldı. Gülümseyerek kendi parmağına taktı. Böylece, avların en küçüğüne tutkun Yezid, avların en büyüğünün ciğerini söküp parmağına takmış gibiydi. Odadan çıkarken, eline de, babasının som altından asasını aldı.

Yezid, iki kişinin kolunda, sanki acılar içindeymişcesine, sarayın biat salonuna götürüldü. Salondan yayılan konuşmalar, Muaviye'ye, uzaktan bir esip bir duran fırtınaların uğultusu gibi ulaşıyordu. Gözlerinden akan yaşlar, kurumakta olan bir pınarın sessizliği içinde, yanaklarından açık ağzına doğru akıyordu.

Yezid, biat salonuna girer girmez, orada bulu-

nanlar, kollarını uzatıp yeni halifenin elini tutmak için çırpındılar. O, kendisine, böylesine biata hazırlananları, elindeki babasının asasını, parmağındaki saltanat yüzüğünü görünce, yüreğine bir korku, bir telaş düştü: Ya babası ölmemişse?.. Hattâ, ölüm döşeğinden kalkıp girerse şimdi bu biat salonuna... Girip «Ey insanlar!» diye bağırırsa. «Ey gafil insanlar. Ben ölmedim ki, siz biat edersiniz Yezid'e. Şu Yezid ki, önce saltanat yüzüğümü, sonra da asamı çalıp gelmiştir karşınıza...»

Kollar uzanıyordu Yezid'e. Yezid, elini her uzattığında, kolun sahibine bakıyordu. Babası, babası Ebu Süfyan oğlu Muaviye olabilir miydi, kendisine biat edenler arasında? Babası, babası da biat etmeliydi artık. O bir ölüydü çünkü.

Muaviye öldüğünde, gözleri açıktı. Ne yukarıya gökyüzüne, ne de karşısında duran birilerine bakıyormuş gibiydi. Gözleri, sanki alt kattaki biat salonunu izliyormuş gibi, ters dönmüştü...

Yezid'in halifeliği üzerinden kısa bir süre geçmemişti ki, Şam ileri gelenleri telaşa düşmüşlerdi. Yezid, saray meclisine, toplu ibadetlere katılıp halkın ve hilafetin geleceği üzerine çaba göstereceğine, av ve eğlence törenleri düzenleyip, gününü gün ediyordu.

Avdan, üstü-başı kanlar içinde döndüğü bir gün, meclisin en ileri geleni Serhun yoluna durdu.

«Ya Halifemiz,» dedi. «Av yorgunluğunu atınca, Şam ileri gelenleri adına, önemli bir konuşma yapmak isterim seninle.»

Yezid yürüyüp kanlı giysileriyle tahtına oturdu.

«Yorgun değilim,» dedi, ince, bed dudaklarını buruştururken. «Anlat bakalım derdini.»

«Derdim hilafet üzredir,» dedi Serhun, elleri önünde kenetli, ayakta dururken. «İzin verip beni sonuna kadar dinlersen, sevinirim ya Halifemiz.»

Yezid, konuş anlamında gözlerini kırpıştırıp başını öne doğru eğdi.

«İşin iç yüzü şudur,» dedi Serhun, korkarak, çekinerek. «Rahmetli baban, kendisi öldükten sonra, senin halife olabilmen için, Şam'dan Kufe'ye,

Kufe'den Mekke-Medine'ye kadar çok baskı yaptı.»

Yezid'e, karşısındakini dinlemek konusunda, babası Muaviye'den hiçbir esinti kalmamıştı.

«Sonra, sonra,» dedi. «Kısa kes de, işin aslını söyle.»

Serhun, sabırla konuşmasını sürdürmeye çalıştı.

«Bütün anlatacaklarım işin aslıyla bağlantılıdır ya Yezid,» dedi. «Baskı yapıldı. Camilerde, mescitlerde, en iyi hatip kılıçtır, denilip halka, senin veliahtlığın kabul ettirildi. Yani böylece, halifeliğin, babadan oğula geçebilmesi sağlandı.»

Yezid ayağa fırladı.

«Hele, hele bir daha söyle!» dedi. «Nasıldı?.. Şey... En iyi hatip...»

«En iyi hatip kılıçtır,» dedi Serhun.

«Ne doğru, ne güzel söz. Allahım. Son zamanlarda hiç böyle avlanamadım. Söz de bir av sayılır değil mi Serhun?»

«Sayılır Halifemiz,» dedi Serhun yutkunarak. «Yani... Ama rahmetli baban dağıtıcıydı da... Dünyanın en ikramlı sofrası onundu. Kuşlara yem serper gibi, halkına altın saçardı. Meclisle, camiyi bir arada yürütürdü. Düşmanlarına karşı sabırlıydı. Neyse ya Yezid, bunlar bilinenler. Gelelim, bilinmeyenlere... Halife Muaviye'nin öldüğünü, onun yerine senin geçtiğini Mekke-Medine halkı duymadı henüz. Bilirsin, Hüseyin, Ebu Bekir'in oğlu Abdurrahman ve Zübeyr'in oğlu Abdullah, babana biat etmemişlerdir. Şam ileri gelenleri, Kufe ileri gelenleri der ki, Halifemiz Yezid, devletimize sahip çıksın. Babası gibi, gücünü esirgemesin halktan. Medine valisine de bir mektup yazman rica

olunur. Halifemiz Muavîye'nin öldüğü, onun yerine de senin geçtiğin haberi ulaşmadan Medine'ye gönderilecek ferman ulaşmalı ki, valimiz Ebu Süfyan oğlu Utbe oğlu Velid, Hüseyin'den önce harekete geçip, muhtemel bir başkaldırıyı önleyebilsin. Denir ki, bu halifeliği birçok valilik kabul etmiyecektir.»

Serhun, konuşmasını sürdürürken, Yezid odanın içinde oradan oraya yürüyordu.

«Peekili, peekili,» dedi Serhun'un önünde durduğunda. «Hepsi bu kadar mı?»

«Şimdilik ve acil olan bunlardır,» dedi Serhun, merakla Yezid'in söyleyeceklerini beklerken.

«Ferman işi kolay,» dedi. «Ferman yerine kılıç da göndeririz. Şimdi de, benim sana soracaklarım vardır.»

Yezid, yeniden tahtına oturdu. Elindeki asasını yere tık tık vuruyordu.

«İlk sorum şudur,» dedi, yuvarlak gözlerini açıp daha da yuvarlatırken. «Benden büyük var mıdır?»

Serhun şaşırdı. Serhun bir adım geriye çekildi.

«Haşa,» dedi. «En büyük Allahtır.»

«Allah göktedir,» dedi Yezid, bu kez asasını havaya kaldırdığında. «Yerde en büyük kim?»

Serhun susuyordu. Yezid bağırdı.

«En büyük, en güçlü benim,» dedi. «Ben ki, babamdan da büyük olduğumu yedi cihana kabul ettirip cümle halkları boyun eğdireceğim önümde. Babam, başıma, üç biat etmeyen insanı bırakıp öldü. Üç değil, bir beladan kork, dedi. Kork Hüseyin'den... Sana sorarım ey Serhun, bir babanın oğluna söyleyeceği son sözler, korkulu mu olmalıydı

böylesi?.. Reva mıdır bu? Şimdi bana düşen görev nedir? Babamdan kalan hilafet ve saltanatı sürdürebilmem için, babamdan daha güçlü olmam gerekmez mi? Evet, ben babamdan güçlüyüm. Çünkü Hüseyin'den, zerre kadar korkum yoktur. Nedir bu telaşınız anlamam? Medine'de, sinmiş bir zavallı o. Babası, ağabeysi gözlerinin önünde öldürülen bir zavallı...»

Serhun, bir adım daha geriledi.

«Ya Yezid,» dedi, korkular içinde. «Babası dediğin, Hazreti Ali'dir. Hazreti Ali ki, Peygamberimizin en sevdiğidir. Hüseyin'i, göz ardı edip aldanmakta olduğun, onu bir, bir tek insan sanmandır. O ki, bir arı kovanıdır. Kovanın boş olduğu yanıltmasın seni. Parmağını bir uzatırsan kovana, bir de bakarsın ki, binlerce, yüzbinlerce arı üşüşüvermiştir başına. Babanın hesap ettiği de buydu işte. O, arı kovanına apaçık hiç asasını uzatmadı. Hasan'ın üstüne gideceğine, onu zevcesine zehirletti.»

«Sus, sus!» diye bağırdı Yezid. «Babam ki, dirilerinden korkmamış, oğlu Yezid ölülerinden mi korkacaktır? Ben ki, Hüseyin'i, önümde diz çöktürüp babamdan daha güçlü olduğumu göstermezsem, bana da Yezid demesinler. Şam ileri gelenlerine var git söyle: Gereken yapılacaktır. Halifelik bundan sonra, bir yarısı kefen, bir yarısı ipekten gömlektir. Ölen kefenlenir, ölenin oğlu ipeklenip halife olur. Her kim ki, buna başkaldırır, başı vurula... Gönder bana birisini de, Medine valisine yazdırayım bir ferman.»

Serhun, iki büklüm çıktı odadan. Yezid de tahtından kalktı. Pencerelerden birisinin önüne gelip Şam sokaklarına doğru baktı. Az sonra, pencerenin pervazına dayadığı başının ısınmakta oldu-

ğunu hissetti sanki. Buraya, bu pervaza daha dün, babası Muaviye de başını dayamamış mıydı? Yezid, pencerenin önünden ayrıldığında, ansızın, yüreğinde bir devin dolaşmakta olduğunu sandı. Kimdi bu dev? Küçücük yüreğine, kocaman bir dev nasıl sığabilmişti? Sığmıştı ama. Her adım atışında, bacakları üzerinde yalnız kendisini değil, yüreğindeki devi de taşıyor gibiydi. O böylesine bir ava razı olabilir miydi? Sorduklarında; en beğendiği avcının Nemrut olduğunu söylemez miydi? Nemrut ki, kartal kanatlarıyla gökyüzüne ulaşıp yıldızları parçalayan değil miydi? Ya şimdi? Ya kendisi? O, doğmakta olan serçeleri izleyip avların en küçüğünü, sonra da, babası olan en büyük ve yaralı avı kovalayan Yezid, küçücük yüreğindeki, kocaman devi nasıl öldürecekti? Başını salladı. Babası Muaviye'nin, yüreğindeki Hasan yılanını öldürtmek istediği andaki gibi başını salladı... «Bu dev Hüseyin,» dedi içinden. Tahtta oturduğunda, gene aynı taht, babası Muaviye'nin hissettiği iğneli beşik oluvermişti. Kanlı av giysileri içinde, bir ileri, bir geri sallanırken, saltanatının keyfini çıkaracağına, acılar içinde, yüreğindeki devi büyütüyor gibiydi. Çevresine bakındı. Odada kimselerin olmadığını anlayınca çocuk gibi sevindi. Ama ayağa kalkıp yürüdüğü sıra, bacaklarına çöken ağırlığın etkisiyle, elinde asası olmasaydı, nerdeyse yere yuvarlanacaktı. Yüreğindeki devi unutmadan, alıştığı gibi yürüyemiyeceğini, ilk kez o anda öğrendi. Böylece, yürümesi ağırlaşan Yezid, Hüseyin'in biatı için, daha acımasız, daha kesin kararlar vermenin kaçınılmazlığını kavradı. Medine Valisi Velid'e göndereceği ferman, Serhun'un anlattıklarıyla değil, kendisi üzre oluşup kaleme alındı...

Medine Valisi Ebu Süfyan oğlu Utbe oğlu Velid, hükümet konağında Hazreti Hüseyin'i bekliyordu. Odasının içinde oradan oraya yürüyor, Hüseyin'i, biata nasıl razı edebileceğini düşünüyordu. Buyruk büyük yerden gelmişti.

Hazreti Hüseyin, Vali Velid tarafından çağrıldığını öğrenince, yüreğine bir kuşku düşmüştü. Akşam gördüğü rüyanın etkisiyle de, konağa hemen gitmedi. Rüyasmda, pekçok caminin yıkıldığını, Muaviye'nin de, yıkılan camilerin altında kaldığını görmüştü. Hazreti Hüseyin, kendisine inananları bulup vali konağına gideceğini, kendilerinin de konağı sarmalarını istemişti...

Güneş en kızgın ışıklarıyla Medine'nin üzerine ulaştığmda, Hazreti Hüseyin ve kendisine inananlar, konağa yaklaşmışlardı.

«Ben içeriye giriyorum,» dedi Hazreti Hüseyin. «Öyle bir haber alırım, benden yapamıyacağım öyle bir şey istenir ki, bu konak mezarım olabilir. Çıkışım gecikirse, girip içeriye, sorun hesabımı.»

Tek katlı konağın merdivenlerini yavaş yavaş çıktı Hazreti Hüseyin. Bir sağma, bir soluna bakıyordu. Düşmanı kollama, ululuları yanına çağırma

isteğiydi bu. Düşman saldırırsa, kılıcını çekecekti. Yok eğer saldırıya uğramazsa, Velid'in odasına, sağına dedesi Hazreti Muhammed'i, soluna da babası Hazreti Ali'yi alıp girmek istiyordu. Velid'in karşısına geldiğinde, üç kişiydiler sanki.

Vali Velid, Hazreti Hüseyin'i saygıyla karşılayıp yer gösterdi.

«Hoş gelmişsin ya Hüseyin,» dedi. «Buyur, şöyle buyur.»

Hazreti Hüseyin gösterilen yere oturdu.

«Bir ferman almışım Şam'dan,» dedi Velid, aldığı fermandan hiç de hoşnut değilmiş gibi. «Yezid'dir gönderen. Sözün kısası, biat ister senden.»

«Yanılmış olmayasın Velid,» dedi Hazreti Hüseyin. «Ferman Muaviye'den değil de, neden Yezid'dendir?»

Vali Velid, başını salladı.

«Yok,» dedi. «Allahın bildiğini, kuldan niye saklıyayım: Bilesin ki, Muaviye ölmüştür. Yezid yeni halifemizdir.»

Hazreti Hüseyin'e değil oda, dünya dar geldi sanki.

«Muaviye ölmüşse, Allah rahmet etsin,» dedi. «Ama Yezid de kim oluyor? Üstelik, biat istemesi... Ben ki, babasına boyun eğmemişim. Dünkü velede mi eğilecektir başım? Desene, beni boşuna çağırmışsın ya Velid...»

Oda boş, bomboştu sanki. Sessizliği Hazreti Hüseyin bozdu.

«Şu dünyanın gidişatına bak ya Velid,» dedi. «Haksızlık da, ağaçlar gibi büyüyüp dal budak salar oldu. Muaviye ki, bilirsin sen de, halifeliği hileyle, zorbalıkla ele geçirmiştir. Bu unutulup şimdi de, aynı kökten türemiş birisi halifeyim diye,

hak sahibi olduğunu sanmaktadır. Reva mıdır bu, ya Velid? Hem, neden ben önce biata çağrılırım? Toplansın halk, bakalım onlar ne düşünür. Hilafet, saltanat mıdır ki, babadan oğula geçe?»

Velid bir süre düşündü. O da yüreği iki parçalı olanlardandı.

«Halk, daha önce biat etmiştir,» dedi. «Ağabeyin Hasan bile biat etmemiş midir Muaviye'ye?»

«İşte, işte bre Velid,» diye inledi Hazreti Hüseyin. «Sırası geldiğinde, nasıl da başkakıncı yaparsınız biat edenleri? Nasıl da arkalanırsınız onlardan? Ama, ahdım olsun, ben zalim soyuna biat edenlerden olmayacağım.»

«Kesin konuşma,» dedi Velid, yumuşak bir sesle. «Belki de, islamın selameti için eğersin boynunu...»

«Ne anlamda?» diye sordu Hazreti Hüseyin. «Biat için mi, kılıç için mi?»

«Bilmem... Yani,» diye kekeledi Velid.

«Benim anlayamadığım,» dedi Hazreti Hüseyin. «Hilafet mi güçsüz, yoksa ben mi önemliyim?»

Velid, yumruğunu masaya indirdi.

«Hilafete dil uzatma!» dedi.

«Doğru, doğru,» dedi Hazreti Hüseyin. «Bak!.. Şey... Sakın ola her zaman böyle sakin olduğumu sanma Velid. Babamı hilafet adına hançerlediklerinde, ağabeyimi hilafet adına zehirlediklerinde, sen hangi tarafı tutuyordun acaba? Hilafet öldürmek mi, uğrunda hilesiz ölmek mi? İşinize gelince hilafet diye dövünür, ama işinize gelmeyince de, kılıçlara sarılırsınız. Gene de, hilafet üzerine ettiğim sözümü geri alıyorum ben. Ama sen de var git, söyle Yezid'ine, hilafet adına uzattığı kılıcını çeksin başım üzerinden. Babamın kanını, hâlâ

avuçlarımın içinde, ağabeyimin zehrini ağzımda hissetmekteyim.»

«Yani, şey,» dedi Velid. «Anladığım biat etmiyeceksin.»

Hazreti Hüseyin, Velid'in yüzüne, hiç konuşmadan baktı bir süre. Onun yüzünde, biat törenlerini, biat törenlerinin ardındaki oyunları izler gibiydi. Gülümseyerek, ipekten yumuşak bir sesle konuştu sonra.

«Demek sen, aklın sıra, beni buraya, biat etmem için çağırmışsın öyle mi Velid?» dedi. «Sen, ya biat etmenin ne anlama geldiğini bilmezsin, ya da soyumu hiç tanımamışsın. İnsanlar, her biat isteyenin önünde eğilmeye alışırsa, inanç nerde kalır, onur, şeref nerde kalır? Sen, beni biata çağıracağına, Muavlye'ye ettiğin biatın, sana sorulmadan, oğluna geçtiğinin utancından kendini arındırmaya çalış. Çalış da, biatımı Yezid'e götürmeye hazırlanacağına, seninle birlikte bu konaktan çıkıp Resul-u Ekrem'in mezarına yüz sürmeye gidelim ey Velid.»

Velid, iyiden iyiye şaşırmıştı. Nutku tutulmuş konuştu.

«Ya Hüseyin,» dedi. «Karşında, Resul-u Ekrem'e inanmış birisi değil de, küffar birisi varmış gibi konuşursun. Unutma ki, bir hükümet konağındasın. Parmağımı uzatsam, başını, kucağında bulursun.»

Hazreti Hüseyin ayağa kalktı.

«Ben buraya yalnız gelmedim ki,» dedi.

Velid, kinayeli kinayeli güldü.

«Konağın çevresindeki üç-beş adamına mı güveniyorsun?» dedi. «Onlar, gözlerden ırak mıdır sanıyorsun?»

Bu kez Hazreti Hüseyin, öylesi güldü.

«Hep sayıyla iş yapar oldunuz,» dedi. «Bu huy da, sizlere Muaviye'den geçti. Ordular... Kılıçlar... Ben buraya yalnız gelmedim, derken, dedemle, babamla geldim, demek istemiştim. Başımın vurulması için, ne duruyorsun, oynatsana parmağını. Oynatamazsın. Seninle, benim aramda, onlar duruyor çünkü. Bir seni, bir beni gözlüyorlar. Acırım sana ki, sen onları göremez olmuşsun. Ama, gene de sana, yüreğimin sevgi kapısı açıktır, her zaman ey Velid. Parmağını kaldıramadığına göre, sende hâlâ Allah ve Resul-u Ekrem korkusu var demektir. Allah makamını daim etsin...»

Hazreti Hüseyin, sözlerini bitirir bitirmez ayağa kalktı. Velid, kıpırdamaz duruyordu. Yürüyüp gitti Hüseyin.

Hazreti Hüseyin, henüz konağın merdivenlerine ulaşmamıştı ki, bu kez Velid'in yanına, yan odadan bütün konuşmaları dinleyen, Halife Hasan'ı zehirleyen, Cu'de'yi boğan Mervan girdi. Yüzünün yarısı yeşil, yarısı siyahtı sanki.

«Seni Yezid'e şikayet edeceğim,» dedi. «Kuş kafese girmişken, neden başını vurdurmadın?»

Velid, Mervan'a döndürdü başını.

«Yedi cihana, kendimi düşman edemem,» dedi, karmakarışık duygularla.

«Ama, Yezid'i kendine düşman ettin,» dedi Mervan, Yezid'le omuzdaşmış gibi. «Yedi cihan mı, yoksa Yezid mi daha güçlüdür sence?»

Bu sıra ezan sesleri duyuldu. Güneş, hükümet konağını geçmişti. Bir kuş uçtu açık pencerenin önünden. Velid korktu söylediklerinden. Mervan kızdı uçan kuşu görünce. Hazreti Hüseyin, kafese girmişken, neden başı vurulmamıştı sanki?..

Kafesten uçan kuş, arkadaşlarıyla hükümet konağından uzaklaştı. Zübeyr oğlu Abdullah, Ömer oğlu Abdullah sabırsızdılar. Ömer oğlu Abdullah, adımlarını yavaşlatıp sordu.

«Ya Hüseyin,» dedi. «Olup bitenleri, kısa da olsa anlat hele.»

«Anlatacaklarım, iç açıcı değil, yürek parçalayıcı ya kardeşlerim,» dedi Hazreti Hüseyin. «Medine'ye sığmaz artık başımız. İsteyen, istediği yere gidip sinsin bir süre. Bakalım devran ne gösterir? Öğrendiğim Muaviye'nin öldüğüdür. Onun yerine de oğlu Yezid'in geçtiğidir. Anlaşılan, Yezid, ilk kılıcını, bizim başımızda bilemek ister. Biat için çağırmışlar beni. Sizler de, aranır olmuşsunuzdur.»

«Yezid de kimmiş, kim olurmuş?» diye Ömer oğlu Abdullah konuştu. «Halifelik, mal mıdır, mülk müdür ki, babadan oğula geçsin...»

Hazreti Hüseyin başını salladı.

«Muaviye gelmedi mi buralara kadar?» dedi. «Girmedi mi camilere, mescitlere? Girip de, bir elinde Kur'an, bir elinde kılıç, oğlunu veliaht seçtirmedi mi cemaata? Ah... Ah, ben yanarım da buna yanarım işte: Olacağı görmeden baş sallayanların, sonra başı derde girince, öne atılmak gene bize düşer hep... Neyse... Başımız vurulmadan, derlenip toplanıncaya kadar, dağılalım gözden ırak yerlere...»

Dar bir sokağın ağzında durdular.

«Gafil avlandık,» dedi Zübeyr oğlu Abdullah. «Şu sokağa girsek, önü çöl, şu sokağa girsek çıkmaz...»

«Çöller, gene de daha iyidir,» dedi Hazreti Hüseyin. «Benim niyetim Mekke...»

Durdular. Helallaşıp ayrıldıklarında, güneş batıyordu. Hazreti Hüseyin, biat etmediği için Kufe'den Medine'ye gelmişti. Şimdi de, Medine'den Mekke'ye gidecekti. Batmakta olan güneşe baktı.

«Ey güneş,» dedi. «Yoruldum, yaşlandım artık. Beni de alıp götürsene, insanların biatsız yaşadıkları diyarlara.» Ama o, gene de, güneşin battığı yöne doğru değil de, doğacağı yöne yürüdü. Bir elini Hazreti Muhammed, bir elini de Hazreti Ali tutmuş gibiydi...

Sabahın karanlığında, henüz güneş görünmeden, bir çift ışık Medine'nin sokaklarında parıldadı. Kimselerin olmadığı böylesi bir saatte, bu ışık kimden yansıyordu? Nereye gidiyordu? Beyazlaşmış sakallarıyla yüzünü bir mezara sürdüğünde, herşey anlaşıldı: Evinden çıkıp dedesi Resulullah'ın yanına gelen Hazreti Hüseyin'di bu.

«Ya dedem,» dedi, başını kaldırdığında. «Torunun vedalaşmaya gelmiştir seninle. Ben ki, izlenen, ben ki, biat etmediğim için başı vurulmak üzre izlenen Hüseyin'inim. Çok garip düşmüş, çok acılar içindedir torunun. Senin, küçükken dizlerine oturttuğun, o mübarek ellerinle sevdiğin çocuk başım, büyüyüp ihtiyarladı artık. Üstelik, bu gülden narin sevdiğin başı da, koparmak isterler. Ne çileli başımız varmış, ey insanların ulusu. Ya başımızı kesmek isterler, ya da kovalanırız hep. Sen ki, Resulullah olarak bile nasıl da, Mekke'den Medine'ye, Medine'den Mekke'ye göçler düzenleyip inancının bekçiliğiyle birlikte, kovalayıcısı da olmadın mı hep? İşte, torunun da aynı yazgının iz sürücüsü olarak, Medine'den Mekke'ye göçe hazırlanmaktadır.»

Güneş doğdu doğacaktı. Ama Hazreti Hüseyin için, dedesinin mezarını görmek, güneşi beklemeyi gerektirmiyor, dede-torun arasındaki ışıklar, birbirlerini görmeye yetiyordu sanki.

«Ey dedem,» dedi Hazreti Hüseyin, şimdi de. «Ben çok yalnız ve biçare kaldım şu dünyada. Sen öldüğünde, babam yıkadı mübarek bedenini. Ağabeyim öldüğünde de, ben yıkadım. Ya Hüseyin'in öldüğünde?.. Bedenime kimin elleri değecek? Ben, nerde, nasıl öleceğim? Bir Yezid türedi ki, putlardan beter. Bir halk oluştu ki, ürkek kuş sürülerinden şaşkın. Nereye konacaklarını bilemez oldular. Yüreğimdeki, senden, babamdan miras inancımı çoğaltmaya geldim başucuna... Bana yardım et. Bana yol göster. Bana, sabırlı olabilmem için güç ver. Torunun Mekke yolcusudur. Bilemem ki, sonum nereye varacak. Belki, Mekke'de de rahat, huzur vermezler torununa. Canım düşerse toprağa, kavuşursam sana, o küçücükken sevdiğin ellerimde olacaktır inanç sancağımız. O sancakla girecek torunun toprağa. O sancakla, huzuruna gelecek torunun. Ben bulamazsam seni, sen arayasın beni. Bilemez ki, torunun Hüseyin, nerde nasıl ölecek? Ama sen ki, Resulullah'sın, bilirsin bu bedenin, nerde düştüğünü yere...»

Ağlıyordu Hazreti Hüseyin. Gözyaşlarına çarpan ışıklar öylesine güçlü yansıdı ki dedesinin mezarına, güneşin doğduğu yer karıştı birbirine. Medineliler ilk kez o gün, iki güneşli bir sabahla uyandılar sanki.

Hazreti Hüseyin hızlı adımlarıyla evine döndü. Ev halkı, Mekke çöllerine doğru çıkacakları yolculuğa hazırlanmışlardı bile...

Kervan yola koyulup Medine'yi tüketeceği sıra, önlerine Muti oğlu Abdullah durdu.

«Ya Hüseyin,» dedi. «Gidişin Mekke'ye doğrudur. Bilinir olmuştur bu. Gitmezsen Mekke'ye, Yezid'in kılıcı ulaşacaktır tez elden Medine'ye. Bu da bilinir olmuştur artık. Ama yoluna durmamın nedeni, sakın ola Kufe şehrine hiç, ama hiç gitmemendir. Kufe halkı ki, babanın katline, ağabeyinin öldürülmesine seyirci kalmıştır. Korkum, senin de bir tuzağa düşürülmendir.»

Hazreti Hüseyin, devesini birkaç adım ileriye sürdü.

«Ya Muti oğlu Abdullah,» dedi. «Hele şöyle, yanıma, hizama gelesin. İstemem ki, acı sözleri, çoluk-çocuğum duysun. Söylediklerini bilmez değilim. Allah senden razı olsun ki, yüreğin ayakların olup buralara kadar gelmişsin. Gelip de, uyarırsın beni... Gene de bilmediğin, unuttuğun birşey var senin: İnanç at gibidir. Bir şahlanır, bir tökezlenir. Şahlandığında işler kolaydır. Ama tökezlediğinde, kim şahlandıracak bu atı?.. Ne şahlandıracak bu atı? Sabır ya Muti, sabır... Nemrut'la, Hazreti İbrahim'i düşün hele... Hazreti İbrahim de çöllere çıkmadı mı? Ya Nemrut'un sonu?.. Nemrut ki, ordusu dillere destan Nemrut, topal bir sineğe yenilmedi mi? Sonunda kim kazandı? Puta tapanlar değil, bilirsin, putları parçalayanlar kazandı. Durum gene aynıdır. Yezid de, Nemrut gibi davranmaktadır. Yezid de ordusuna güvenmektedir. Bugünün, bir de yarını vardır ya Muti... Yarınlar olmasaydı, şu çölün başında bir araya gelebilir miydik? Senin yüreğin putlu olsaydı, önüme durur muydun? Kufe halkına gelince: Yezid, zalimliğin sancakbaşı olmuştur duyduğum. Kufe hal-

kı bu sancağın gölgesinde barınamaz olunca, akıl ve vicdan sayfalarını geriye doğru çevirmiyecek mi? İşte o zaman, ya aman derlerse?.. Bize hesap sormak değil, yardımlarına koşmak düşmez mi? Hele bunlar sonraki işlerdir, ya Muti oğlu Abdullah. Medine'den Mekke'ye uzanan bir çöl bekler bizleri. Düşünmek için az fırsat mıdır? Haydi, Allah'a emanet olasınız.»

Hazreti Hüseyin devesinin başını Mekke'ye, Abdullah da Medine'ye doğru çevirdi.

Hazreti Hüseyin ve ailesi çöllerde yollarını bulmaya çalışırlarken, Kufe'de de toplantılar düzenleniyor, Kufelilerin önderi durumundaki Süleyman Huzai kalabalığa konuşuyordu.

«Ya Kufeliler, ol şehrimiz ki, kutsaldır, ama cinayetlerin yatağı olarak da lanetlenmiştir. Hazreti Ali, oğlu Hasan, sanki çevremizde dolaşmaktadır. Öldürüldüklerinden sonra, dirilmiş olup ciğerlerimizi parelemekte, boğazlarımızı, yağlı halatlar gibi kanlarıyla sıkınaktadırlar. Diyeceğim, bir mektup yazıp ne Muaviye'ye, ne de oğlu Yezid'e biat etmeyen Hüseyin'i şehrimize çağırıp biat edelim ve böylece alnımızdaki kan lekesini silelim.»

«Dediklerin doğrudur ya Süleyman Huzai,» dedi birisi. «Yerden göğe kadar doğrudur. Hele Yezid başa geçtikten sonra, Hüseyin'in, babasına biat etmemişliği, nasıl da haklı olduğunu göstermiştir. Biz ki, utanmalıyız. Biz ki, Hasan'a verdiğimiz biatı geri almakla, yer yarılsa da, yerin altına girsek. Ama, olanlar da olmuştur artık. Olmuştur ya, biz burada konuşurken, başka bir meclis daha kurulmuştur Kufe'de. O meclis de, Yezid'i yardıma çağırmaktadır. Neden biz, böyle bir halk olduk ya dinleyenler? Doğruyla, zalimliği bölüşmek, ne-

den Kufelilerin nasibine düşmüştür? Derim ki, silkelenip hak yoluna dönelim. Yezid de kim oluyormuş, diyelim. Gelsin Ali Murtaza oğlu Hüseyin, geçsin başımıza da, hem zulümden, hem de lekeli geçmişimizden kurtulalım. Ama dediğim gibi, Yezid'e bel bağlamış olanlar da boş durmazlar şimdi. Onların meclisi de çağrıda bulunup Hüseyin'den korunmaları için, Yezid'e mektuplar yazıyorlardır. Gene kaldık iki ateş arasında...»

Süleyman Huzai bağırdı.

«İki ateşin birisi Yezid, birisi Hüseyin olamaz,» dedi. «Ateş olan Yezid'dir. Düştüğü yerleri yakmaktadır. Ama Hüseyin yangının söndürücüsü olarak gelmelidir şehrimiz Kufe'ye...»

Kervan Mekke'ye doğru ilerledikçe, Süleyman Huzai meclisindeki konuşmalar da, mektup sayfaları olarak çoğalmaktaydı...

«Ya Hüseyin... Bu mektuplar ki, ne kâğıt, ne kalem, ne de mürekkeptir. Bu mektuplarda yazılanlar, Allah korkusu, kul utancından başkaca birşey değildir. Kufe'de zulüm ve işkence ve idamlar başladı başlayacaktır. Şam ki, Yezid'in otağıdır. Otağ değil, cellatlık fermanlarının kaleme alındığı şehirdir. Deden Hazreti Muhammed, baban Hazreti Ali, ağabeyin Hazreti Hasan aşkına Kufe'ye vasıl ol. Vasıl ol ki, islamın geleceği ayaklarının tozuyla can ve ruha erişsin. Erişsin ki, zorbalık inine çekilsin. İnlerden çıkıp saraylara konanlar da, hadlerini bilmiş olsunlar...»

Çöller aşıldıkça, Hazreti Hüseyin'e gönderilmek üzere yazılan mektuplar da çoğalıyordu. Mekke göründü görünecekti. Hazreti Hüseyin, yorgun, üzüntülü, çevresine bakındı. Medine, hele Kufe, ne kadar da uzaklarda kalmıştı... «Allah'ım,» dedi

içinden. «Mekke, son durağı olsun kulunun.» Ama, ansızın devesi üzerinde, çölleri aşan değil de, dağ sabahlarından birisinde uyanmış gibi doğrulup «İnanç üzre, yeni göçlere, boynum kıldan incedir ya Allahım,» dedi.

Gülümsediğinde, inci gibi dişlerinin parlaklığıyla, Mekke şehri ışıldadı sanki.

Hazreti Hüseyin'in kervanını Mekke'de, Abdullah İbni Zübeyr karşıladı. Yorgun kervan soluk almaya hazırlanırken, Hüseyin, Zübeyr'e sordu.

«Başın belada mıdır?»

Zübeyr gülümsedi.

«Ya Hüseyin,» dedi. «Sanki dünyanın sonu gelmiştir. Kufe'den yağmur gibi mektuplar yağmaktadır. Sanırım, seni imdada çağırırlar...»

Hazreti Hüseyin, ellerini gökyüzüne doğru açıp konuştu.

«Allahım, Allahım, şükürler olsun sana. Yezid'in belasıyla karşılaşacağımı beklerken, Kufelilerin pişmanlığıyla karşılaştırdın beni. Ey inanç... Ey inanmış insanlar... Batmayan, ama zaman zaman bulutlara giren güneş... Ey bulutlara, gelip geçici bulutlara aldanıp inanç kılıcını kınlarında paslandırmayanlar... Medine-Mekke çölünün yorgunluğunu bana unutturanlar... Allah sizden razı olsun. Ver, ver şu mektupları hele Zübeyr...»

Hazreti Hüseyin, çöllerden esen fırtınalara aldırış etmeden uzaklara, ta Kufe şehrine bakar oldu. Her baktığında da, kendi kendine konuşuyordu: «Demek, demek inancın kılıcı bende kalmış. Ne Muaviye, ne de oğlu Yezid'e biat etmemekle, doğru yolun bekçisi olmuşum. Şimdi, binlerce insan, bu kılıcın gölgesinde, bu bekçiliğin sabrında, huzur bulmak ister...»

Çöllerden dönüp Mekke sokaklarına dalacağı sıra, birileri önüne duruyordu gene de. İşte, Abdullah Abbas'tı bu kez de önüne duran.

«Ya Hüseyin,» diyordu. «Duyduğumuz, meylin Kufe'ye doğruymuş. Kufe ki, babanı kaybettiğin, ağabeyinin, başının öne eğildiği yerdir. Uzak dur bu şehirden. Bu şehir ki, hem kılıç biler, hem de bilediği kılıcı körletmek için taşa çalar... İnancı da bu üzredir. Gün gelir, bir yılan gibi şahlanıp inananların üzerine doğru dilini uzatır. Gün gelir, inanmışların en önünde şaha kalkar.»

«Doğru, doğrusun ya kardeşim Abbas,» diyordu Hazreti Hüseyin de. «Sizin duyduklarınızı, ben gözlerimle yaşadım. Ama bir de, umut var ki, onu da kovalamak gerekir. Bir ışık, bir mum ışığı bile durmayı değil, yürümeyi gerektirir. Kufe'de iki güç vardır anladığım. Pişman olmuşlarla, Yezid'e bağlılıklarını sürdüren iki güç... Biz ki inananlarız, Yezid'e bağlı olanlara karşı, pişman olmuşların imdadına koşmak, şanımızdan değil midir?»

Sonra yürüyüp evine giderdi Hazreti Hüseyin. Ama uykularında bile, Kufe'de dolaşırdı hep. Babasının kanlı yüzünü, ağabeysinin biat için eğilişini, bir de at görürdü rüyasında. O atı... O tökezleyen atı... Ata doğru Mekke'den Kufe'ye doğru koşmaya başlardı. Tökezlemiş atı, sırtına alıp atla birlikte bütün bir çölü dolaşırdı rüyası içinde...

Hazreti Hüseyin, Kufelilerin gönderdiği yüzlerce mektuba, bir tek karşılık yolladı sonunda.

«Ya Kufe halkı. Mektuplarınız bir tomar oldu. Çok düşünüp candaşlarımla çok konuşup sonunda elimi kalem kâğıda uzattım. Bu ilk ve son mektubum olacaktır sizlere. Demek ki, doğru yol-

da olanlar, er geç kazanırmış. Yeter ki insan, seçtiği yolu iyi bile. Kufe'ye gelip yanınızda, zalime karşı saf tutacağım. Ama, o Kufe şehri ki, babamı kılıçla öldürmüştür. Ağabeyime biat etmişken, Muaviye'ye dönmüştür. Kırk ölçüp bir biçmek niyetiyle, amcam oğlu Müslim'i benden önce gönderirim oraya. Benden bir parçadır o. Adıma edesiniz biat. Ama sizlerden dileğim, biatın ne olup olmadığını tartmanızdır kafanızda. Her önünüze durana, eğilmek huyundan vazgeçesiniz. Eğilmek insanoğluna göre değildir ey Kufeliler. Ancak eğildiği insanın kendisi önünde de eğilebileceğine inanırsa, eğilmelidir insan. O kişi, Allahın bir selamı gibi olmalıdır. Selamünaleyküm ve Aleykümselam gibi yani... Amcam oğlu Müslim bin Akiyl yol hazırlığı yapmaktadır. Sanırım, onun ardı sıra ben de Kufe'ye doğru yola koyulacağım. Ona, benim adıma biat ediniz. Yazdığım gibi, siz ona değil bana, ben de size, başımı eğmeye geliyorum. Ben, inançlarımın adına, sizlere uzattığım başımı geri çekmem. Ama siz, bu başa ihanet ederseniz, bilmiş olunuz ki, Kufe şehri günün birinde, yerle bir olursa, bu benim başımın darbeleriyle olmuş olacaktır. Haydi cümleniz Allaha, amcam oğlu Müslim bin Akiyl de, bu mektup elinize ulaştığında, sizlere emanet ola. Hazreti Ali oğlu Hüseyin...»

Müslim bin Akiyl Mekke'den Kufe'ye doğru bir hecin devesiyle yola çıkacağı sıra, Hazreti Hüseyin, devenin başını okşayıp son sözlerini söyledi.

«Ya deve,» dedi. «Ya sabırlı deve... Kufe'ye yaklaştığın sıra dur ve çevrene bak... Bir Medine'ye, bir Kufe'ye doğru koşan, koştukça ön ve arka ayakları birbirinden ayrılmış, çılgın bir at görürsen, benim hatırıma dur orada.»

Sonra ellerini gökyüzüne kaldırdı Hazreti Hüseyin.

«Allahım,» dedi. «Onu kapaklandığı yerden omuzlamak gücünü, kulun Hüseyin'den esirgeme...»

Söylenenlerden Müslim bin Akiyl hiçbir şey anlamamıştı. Az sonra devesinin başını çöllere çevirdi. Hazreti Hüseyin, olduğu yere çöküp deve gözden kaybolunca kadar, geçmiş ve gelecek için dualı gözyaşı döktü...

Yezid başaşağı mı duruyor, Yezid yarıya kadar kuma gömülmüş çırpınıyor mu, Yezid bir atmacanın kanatlarıyla havalanmış da, öyle mi çırpınıyordu anlaşılamadı.

«Bre ürkek Serhun,» diye bağırdı. «Ben, ben demedim mi ki, Medine'ye, Mekke'ye ordular gönderip herşeyi yok edelim. Edelim de, yerin yedi kat altına gizlenmiş, göğün yedi kat üstüne çıkmış da olsa, Hüseyin'i bulup parçalayalım. Parçalayalım da, kudretimin önünde eğilmeyen bir tek canlı kalmasın şu dünyada. Ama siz, siz, derilerinize bile sinen Hüseyin korkusunu, benim gücümle yüzüp deri değiştireceğinize, önüme durmadınız mı? Şimdi de benden, ya Yezid diye medet beklersiniz. Hüseyin Mekke'den, Irak üzre yola çıkmıştır, dersiniz. Dersiniz de, o yola çıkmadan önce, amcası oğlu Müslim Akiyl'i Kufe'ye yollamış, dersiniz. Ve Kufe'de, Müslim Akiyl'e, Hüseyin adına otuzbin Kufeli biat etmiştir, dersiniz.»

Yezid, taş kesilmiş gibi duran Serhun'a, Şamlileri gelenlerine baktı bir süre. Kıvrım kıvrım bedenindeki başını, bir engerek yılanı gibi öne uzattı. Dili kıpkırmızıydı.

«Demek, Hüseyin'in amcası oğlu Müslim Akiyl,

Mekke'den kalkıp Kufe'ye varmış olacak,» dedi. «Varıp da otuzbin biat almış olacak. Bundan ne Mekke, ne Medine, ne de Kufe valileri haberdar olmayacak öyle mi? Tez bir ferman yazıla, Basra valisi İbni Ziyad'a. Denile ki, ey İbni Ziyad, Halifemiz Yezid, seni Kufe valiliğine atamıştır. Var git oraya. Önce vali Numan'ın başını, Hüseyin niyetine uçur. Sonra da Kufelileri, Hüseyin'in ismini duyduklarında, çıktıkları inlerine kovala. Kovalarken de, önüne çıkanı kılıçtan geçir. Ne cesaret bre... Ben Yezid ki, Şam'da halifeyim, sen Mekke'den Kufe'ye doğru yola çık gafil Hüseyin. Çıkmadan önce de, amcan oğlunu öncü gönder ha... Gönder de, otuzbin biat al. Ey Allahım, ben yaşarken, dünyanın sonu mu gelmiştir?..»

«Şey... Şey,» diye kekeledi Serhun. «Daha önce söylememiş miydim ya Yezid? Hani... Babanız...»

Yezid, Serhun'un yüzüne öyle bir baktı ki, Serhun sözünü değiştirdi hemen.

«Halifemiz,» dedi. «Gücünün büyüklüğüne güvenerek, önemsemedik bu göçü. Hüseyin de, Müslim de kim oluyormuş?»

«Sus mel'un,» diye kükredi Yezid. «Otuzbin biat ne oluyor? Otuzbin biat, otuzbin insan demektir... Sen, sen... dememiş miydin, Hüseyin bir arı kovanıdır. İşte otuzbin arı...»

Sustu Yezid. Serhun'a, Şam'lıları gelenlerine baktı. Her yüz, Hazreti Hüseyin'in yüzü, her baş, Hüseyin'in başı gibi göründü ona. Elindeki, babası Muaviye'den miras asasını havaya kaldırdı. Niyeti, önünde kıpırtısız duranların başlarına asasını vurmaktı. Durmadan, usanmadan vurmaktı.

Ama, az sonra, o duran değil de, koşan ava düşkün Yezid, asasını indirdi.

«Allah hepinizin belasını versin,» dedi. «Bir tek İbni Ziyad, sürünüze bedeldir. Fermanım tez elden Ziyad'a ulaşa. Kim üstlenecek bu görevi?»

Başta Serhun olmak üzere, mecliste bulunan Şam ileri gelenleri, yavuz Arap atları gibi kişnedi sanki.

«Ben, ben, ben...»

«Ben, ben...»

Yezid, asasını bu kez yere vurdu.

«Susun bre,» dedi. «Atımı, benden hızlı koşturabilecek çıksın öne.»

Pekçok insan öne çıktı. Yezid, başını sallayıp bağırdı.

«Ey Serhun,» dedi. «Fermanıma şu sözleri de yazmayı unutma: Otuzbin biat... Hüseyin'in, Mekke'den Kufe'ye her adım atışma karşılık, bir Kufelinin başı vurula. Sen, sen yola çık, ya Dahhak...»

Dahhak, Yezid'in fermanıyla yola çıktığında, Hazreti Hüseyin Mekke-Kufe arasındaki yolu yarılamış, Müslim Akiyl de, Hazreti Hüseyin adına kendisine biat edenlerin coşkunluğuyla, Hazreti Ali oğlu Hüseyin'e mektuplar yazmaktaydı:

«Can kardeşim Hüseyin. Burada herşey, senin nurlu gelişinle daha bir aydınlığa kavuşacaktır. Halk, Muaviye'nin hileli, baskılı biatının hesabını sormak için sabırsızdır. Yürekleri önce Allah, sonra Resul-u Ekrem'in sevgisiyle dolup taşmaktadır. Ağabeyin Hasan'ın ölümü de, zehirli bir yağmur gibi yağmıştır Kufe şehrine. Hüseyin gelsin, onun çevresinde toplanalım ki, Yezid denen celladın elinden kurtulalım, derler. Yolun hangi üzredir bilemem. Mekke'den çıkmamışsan çık. Yolday-

san, çöl rüzgârları hızına hız katsın ki, Kufelilerle, suyun ateşle kavuşması gibi kavuş. Kufelilerin yürekleri pişmanlık ve zulüm ateşiyle öylesine yanıp kavrulmaktadır ki, bu ateşi ancak senin gelişin, çölde beklenmedik yağan yağmurlar gibi söndürecektir. İnan bana, Kufeliler, yağacak bu yağmur için, sinelerini açmış, seni beklemektedirler. Ben şimdi, senin adına yeni bir biat törenine katılmak üzereyim. Allah yardımcımız, Allah hızının kırbacı olsun. Amcan oğlu Müslim Akîyl...»

Müslim'in yazdığı mektup Hazreti Hüseyin'e ulaşmadan, Yezid'in gönderdiği ferman İbni Ziyad'ın eline geçmişti bile.

İbni Ziyad Basra valiliğinden, Kufe valiliğine atanmışlığın ve Yezid'in verdiği sonsuz yetkilerin sevinciyle kalktı yerinden. Onun da, dışarıyı gözlediği bir penceresi vardı. O pencerenin önüne geldi. Dışarıya baktı. Kocaman başı, kalın kaşları, ablak yüzüyle baktı. Dışarıyı göremiyordu ama. O şimdi, Kufe'de, olmalıydı. Kufelileri, Yezid'in korkusuyla perişan edip kendisinin de Halife'nin bir kolu, hattâ iki kolu olduğunu göstermeliydi. Zalimliğin fermanını saygıyla, sevgiyle, inançla öpüp öpüp başına koyarken bağırdı.

«Ordular... Benim ordularım... Ulular ulusu Yezid'in sancağı altındaki ordular... Gün bugündür. Yezid'imize hizmet etmenin fırsatını, yüce Allah bize de nasip etmiştir. Hedefimiz, Kufe üzre Hüseyin'dir. Sabah namazı kılınır kılınmaz yola çıkılacaktır. Ya Allah...»

İbni Ziyad'ın buyruğu, insanları oradan oraya kaçışır etti. İbni Ziyad korkusu, yeri-göğü birbirine katıyordu. İşte, işte o, yıllardan beri beklediği, Kufe şehrinin valiliğine kavuşmuştu. Kufe demek

Şam'a, Şam demek, Yezid'e yakın olabilmekti. Sevinci karşısında, dünya küçülüp avucuna doldu sanki. Avucundaki dünyada Hazreti Hüseyin'i gördü ansızın. Dünyayı değil de, Hazreti Hüseyin'in boynunu sıkıyormuş gibi hırsla avucunu kapattı.

Hazreti Hüseyin'in üzerine saldıracak ordusunun başına geçtiğinde, atını öyle bir şahlandırdı ki, gökyüzü titredi sanki. Hazreti Hüseyin'in başını koparabilirse, işte ancak o zaman, Yezid elini uzatıp sırtını sıvazlıyabilirdi. Bağırdı.

«İleri ordular...»

O gün dünyanın yüreği Kufe'de çarpıyordu. Hazreti Hüseyin Mekke'den, İbni Ziyad, Basra'dan Kufe'ye doğru geliyor, Müslim bin Akiyl de, mescitte konuşuyordu.

«Siz istediniz, Allah da istediğinizi verdi. Hüseyin, şehrinize doğru ilerlemektedir. Biatlarınızı ilettim kendisine. Dur, durak bilmez artık o. Siz uyursunuz, o yürür. Siz uyanırsınız, o gene yürür...»

«Yezid de dur, durak bilmez oldu,» diye konuştu bu sıra birisi. «Önüne geleni, tepeleyip geçer. Biat üstüne biat istermiş. Yezid... Yezid de kim oluyormuş ama canım?.. Hüseyin varken, Yezid'in sözü mü geçermiş?..»

«Yezid de kim oluyormuş, Hüseyin varken?» diye, mescitten aynı sesler birleşip Kufe şehrine doluyordu. Ama, bu seslerin üzerine doğru, ordusuyla gelip Kufe kapılarına kadar sokulmuş, birisi de boş durmuyordu bu arada.

İbni Ziyad olabilir miydi bu? Savaş giysilerini çıkardı. Kollarıyla mek yapsa, dört ayağı özellikle kocaman başıyla, bir öküzü andırabilirdi. Ablak yüzündeki baygın, kocaman gözleri, daha bir kocamanlaşmıştı. Kufelilerin giysilerine benzer giy-

siler giyip başını da keffiye ile sardı. Kimselere görünmeden, Kufe sokaklarına daldığında, gördükleriyle, duyduklarıyla yürümesini şaşırdı. Nereye gidiyordu? Hükümet konağı hangi yöne düşüyordu? Kararsız adımlarla bir süre yürüdü. Yürürken, vali Numan'a kurduğu tuzağı düşünüp gizlediği yüzünde gülümsüyordu. Hükümet konağına vardığında, çevredeki kalabalıktan ürküp bir kirpi gibi kapandı. Yürüyerek değil de, sanki yuvarlanarak çıktı konağın merdivenlerini. Odaya girdiğinde, vali Numan, sevinçle yerinden fırlayıp bağırdı.

«Ya Hüseyin, ya Resul-u Ekrem'in bizlere emaneti, hoş gelmişsin, buyur, şöyle otur. Gizli gelmenin hüneri, ne akıllıca birşey...»

Konağın pencereleri açıldı. Vali Numan bağırmasını sürdürdü.

«Ey Kufeliler, uzaklardan beklediğiniz, vasıl olmuştur şehrimize. Hüseyin, Hazreti Hüseyin buradadır işte.»

Kufe sokakları karınca yuvasına döndü bir anda. Her yuvadan, karınca yerine, yüzlerce, binlerce insan çıkıp konağın çevresine doluştu.

«Ya Hüseyin!.. Ya Hüseyin!.. Hoş gelmişsin, sefalar getirmişsin,» diye yükselen bağrışmalarla Kufe, Kufe olalı böylesine coşmamıştı. Müslim Akiyl'in ayakları yoktu. O yürüyen değil, bir uçandı sanki. Kalabalığın içinden güçlükle geçip konağa girebildi. Merdivenleri ikişer, üçer atlayarak odaya vardı.

«Ya Hüseyin,» diye sarıldı ayakta durana. Ama ansızın, bir yılana sarılmış biri donakaldı. Hazreti Hüseyin'in ince, narin bedeni yerine, gepgeniş bir bedene dolanan kolları kavuşmamıştı birbirine.

«Bu bir hiledir ey insanlar!» diye bağırdı Müslim. «Bu, bu Hüseyin'imiz olamaz.»

Sonra kolunun birisini uzatıp karşısında duranın peçesini indirdi aşağı.

«Beni şimdi iyi tanı ya gafil,» dedi. «Doğrudur, ben Hüseyin değil, Yezid'in Kufe'ye gönderdiği yeni vali İbni Ziyad'ım.»

Herkes şaşırmıştı. İbni Ziyad, Numan'ın yakasına yapıştı.

«Demek, uzaklardan beklenen vasıl olmuştur şehrinize öyle mi?» dedi. «Uzaklardan beklenen değil ama, beklenmeyen gelmiştir işte.»

Sonra, kılıcını çekip odada bulunan köleler-den birkaçının başını kopardı İbni Ziyad. Müslim bin Akiyl, onunla vuruşacağına, durumu bir an önce Hazreti Hüseyin'e bildirebilmek için, fırladı durduğu yerden. Konaktan çıktığında bağırıyordu.

«Ey Kufeliler, gelen Hüseyin değil, İbni Ziyad'dır. Sakın ola telaşa düşmiyesiniz.»

Kalabalık şaşkınlık içindeydi. Konağın açık penceresi önüne gelen İbni Ziyad'ı gördüler. Şimdi de o bağırıyordu.

«Ey Kufeliler, ben yeni valiniz İbni Ziyad. Yezid'in yeni valisi İbni Ziyad.»

Sonra, az önce kopardığı birkaç başı, pencereden aşağı, kalabalığın üzerine attı. Halk kaçışmaya başladı.

«Kaçmayın ve dinleyin,» dedi İbni Ziyad. «Beni iyi dinlemezseniz, sizlerin başı da böyle yuvarlanacaktır sokaklarda. İşte Yezid'in fermanı. Okuyorum size. 'Müminlerin Emiri Yezid, seni Kufe valiliğine atamıştır. Var git oraya. Önce vali Numan'ın başını, Hüseyin'in niyetine uçur. Sonra da Kufelileri, Hüseyin'in ismini duyup da, çıkmışlar-

sa sokaklara, kovala ve öldür onları. Ben Yezid, sen İbni Ziyad... Benden ferman ola!..'»

Kalabalık, fermanın her satırında biraz daha çözülüp azalıyordu. İbni Ziyad bağırdı.

«Şu da fermanın son sözleri olarak yazılmıştır,» dedi. «'Hüseyin, Mekke'den Kufe'ye her adım atışında, bir baş kesilecek. Bir adım, bir baş...' Haydi şimdi... Benden de birkaç söz: Her kim ki, Hüseyin adına, Müslim Akiyl'e yaptığı biatı geri almaz, kendi başını, kendi kesip getirsin bana...»

İbni Ziyad'ın konuşmaları Kufe sokaklarında çınlarken, Müslim, sığınacak bir dost evi arıyordu. Onun bir tek amacı vardı: Son gelişmeleri Hüseyin'e bildirip Kufe'ye gelmesine engel olmaktı. Ama nasıl, nasıl çıkacaktı Kufe'den? Bütün sokak başları tutulmuş, şehre giren bütün yollar kesilmişti. Kendisi de, orta yerde kalakalmıştı. Nerdeydi, birkaç gün önce, Hazreti Hüseyin adına biat eden otuzbin Kufeli?... Oradan oraya koşuyor, dost bildiği kapılar, sanki bir anda duvar oluveriyordu. Oysa o biliyordu ki, duvarlı her kapının arkasında, biatlı pekçok insan vardı.

Birkaç gün sonra, Müslim Akiyl, Hazreti Hüseyin'e, yeni gelişmeleri ulaştıramadan öldürüldü. Ölüsü önce, Kufe sokaklarında dolaştırıldı. Sonra da, koparılan başını, İbni Ziyad, Kufe'ye gelip göreve başladığını bildirmek istercesine, Yezid'e gönderdi...

Tek-tük de olsa, yapıların, deve kervanlarının görünmesi, Hazreti Hüseyin'i sevindirdi. Bu görüntüler, büyük bir kente yaklaşmakta olduklarının ilk belirtileriydi. Günlerdir süren yolculuklarının sonuna ulaşmak üzerelerdi.

«Haydi hatunlar, haydi çocuklar,» diye, baldan tatlı konuştu Hüseyin. «Biraz daha, biraz daha gayret... Eee, hak yolunda yürümek kolay mı? Ne mutlu sizlere ki, bu yaşta alışırsınız çöllerde yürümeye. Dedenizin, kumda kalan izlerine basan torunlardan, cümle cihan çocuklarına selam olsun. Öyle değil mi yavrum?»

«Öyle ya baba,» dedi, küçük, kendi başına yürüyebilen çocuklarından birisi. «Beni kucağına alsana...»

Hazreti Hüseyin, çocuğunu kucağına aldı.

«Maşallah sana ki,» dedi, «Mekke'den buraya kadar geldin. Kufe'yi de göreceksin bu yaşta. Kufe bir güzel, bir büyük ki... Hem bilir misin, deden Hz. Ali de oradadır?..»

Tam bu sıra uzaktan bir atlı göründü. Üzerlerine doğru, adeta uçarak geliyordu. Hazreti Hüseyin, çocuğu kucağından yere bıraktı. Şaşırmıştı. Bu gelen, çocuğuna deden dediği, babası olmasındı?

Çevresine bir iyice baktı. Yıllar önce, Kufe'den Medine'ye gidişlerinde, o, uzayıp iki şehir arasında çıldıran atla birlikte yere kapaklandıkları yer miydi burası? Tökezlenen inancı, babası Hazreti Ali mi şaha kaldırmıştı? Yoksa gelen atlı, amcası oğlu, Müslim bin Akiyl miydi? Kufelilerin, inanç ve bağlılık biatlarını mı yüklemiş geliyordu kendilerine doğru?.

Atlı, biraz daha uzağı yakın ettiğinde, Hazreti Hüseyin hiç tanımadığı birisiyle karşılaştı.

«Buyur ya atlı,» dedi. «Buyur.»

Atlı, çağrıya uyup Hazreti Hüseyin'in önüne geldi.

«Niyetin iyilik üzredir inşallah?» diye sordu Hazreti Hüseyin.

«Aldanırsın ya Hüseyin,» dedi atlı. «Bilirim, gelişin çağrı üzredir. Ama, herşey değişti. Herşey alt-üst oldu Kufe'de...»

«Ben Resul-u Ekrem'in torunu, Hazreti Ali'nin oğlu Hüseyin'im. Ya sen kimsin ey atlı?»

«Ben, ben de kumandan Hür ibni Riyah'ım,» dedi atlı. «Kufe'den gelmekteyim.»

Hazreti Hüseyin, Kufe şehrinden gelinmekte olduğunu öğrenince, sevgi ve bağlılıkla karşılanacağı inancı bir kat daha arttı.

«İyidir, hoştur,» dedi. «Demek ki, Kufelilerin gönderdiği iyiniyet mektuplarına inanmakla, doğru karar vermişim. Kervanıma yol göster de, Kufe'ye girelim. Girelim de, günlerdir çöllerde harap olmuş canımızı dinlendirelim.»

Hür ibni Riyah atından indi. Bildikleri, yüksekten anlatılamıyacak kadar ürkütücüydü.

«Ya Hüseyin,» dedi, yanma iyice yaklaşırken. «Durum, hiç de senin bildiğin gibi değildir. Kufe'-

de, seni karşılamaya niyet tutmuşların çoğu öldürüldü. Öncü olarak gönderdiğin Müslim de katledildi. Başını da İbni Ziyad, Yezid'e armağan olarak gönderdi.»

Hazreti Hüseyin, Hür'ün gözlerinin içine baktı. İnanmakla inanmamak arasında çırpındı. Acılı yüreği, ağzına dolmuş gibi konuştu.

«Ama, ama,» dedi. «Kufe şehri ki, otuzbin biat sunmuştur Müslim'e. Ah Müslim, vah kardeşim Müslim... Şimdi, peki şimdi?..»

«Şimdi?» diye başını iki yana salladı Hür. «Şimdi?.. Basra valiliğinden alınıp Kufe valiliğine getirilen İbni Ziyad seni ister. Görevim budur benim.»

«Kufe ne yana düşer?» diye sordu Hazreti Hüseyin.

«İşte şuradadır. Güneşin altında...»

Hazreti Hüseyin, duyduklarına inanamıyordu. Hür'ün gösterdiği yöne baktı. Kufe oradaysa, orada otuzbin inanmış insanın olması gerekmiyor muydu? Onlar neredeydi? İbni Ziyad, onların başına mı geçmişti? Ya şu ordu?.. Şu kumandan Hür?. Bir kez daha baktı çevresine. O inanç atının çırpınıp çatladığı yer de değildi burası. Sıcaktan değil de, duyduklarının acısıyla çatlamış dudaklarını, diliyle ıslatıp konuştu.

«Ya gitmezsem?» diye sordu.

«O zaman kan akar,» dedi Hür. «Ben bir emir kuluyum.»

«Karşıda, az ötede saf durmuş orduya baktı Hazreti Hüseyin. Bir de kendisine katılmış bir avuç insana...

«Demek tuzağa düşürüldük,» dedi, canı kendinde değilmişcesine. «Babam gibi, ağabeyim gibi

tuzağa düşürüldük. Var git Yezid'e söyle, var git Kufe valisi İbni Ziyad'a söyle, ölmek var, dönmek yok bu yolda. Ama anlayamadığım, İbni Ziyad neden, neden ister beni?»

«İstediği çok açıktır ya Hüseyin,» dedi Hür. «Yezid'e biat edeceksin.»

«Yezid'e mi?» diye bağırdı Hazreti Hüseyin. «O zalime, o hortlağa öyle mi? O zulmedene öyle mi? Medine'ye, Mekke'ye çekildim. Ama Yezid'in zulmü artmcaya, Kufe halkı el aman deyinceye kadar, ya sabır dedim. Bıçak kemiğe dayanınca, çağrılarına uyup çoluk-çocuk yollara koyulduk. Lanet olsun Yezid'e de, İbni Ziyad'a da, ordularına da... Ama hani nerde Kufe halkı?...»

Hür ibni Riyah ne söyleyeceğini bilemiyordu.

«Şey... Şey,» dedi. «Emir almışım İbni Ziyad'dan.»

«Emir almışsın öyle mi?» dedi Hazreti Hüseyin.

«Emir,» dedi Hür.

«Emir öyle mi?» diye mırıldandı Hazreti Hüseyin, bir kez daha. «Emir... ki o Yezid soyunun, kardeşimi öldürdüğünü yedi cihan bilir. Yani sen, bir katilin, binlerce mazlum kanını üstüne sıçratmış bir katilin söylediklerini emir saymayı, askeri bir şeref mi sayarsın, ey kumandan?»

Hür darmadağındı. Atına güçlükle bindi.

«Ya Hüseyin,» dedi sonra. «Şunu iyi bilesin ki, ben, seni mektup yazıp çağıran Kufelilerden değilim. Eğer böyle olmuş olsaydı, karşında değil, yanında olurdum. Ama, seni ele geçirmek için de emir almışımdır. Her emir kulunu, birbirine benzetme. İçinde köpek gibi olanı da vardır, insan gibi ar damarı çatlamamış olanı da. Düşünmen için gidiyorum. Bilesin ki, köpek bir kumandanla kar-

şılaşsaydın, şimdiki, şu fırsatı bulamazdın. Deden Resul-u Ekrem'in duaları, her ikimizin de üzerinde olsun...»

Hür'ün arkasından savrulan kumlar yerli yerine oturduğunda, Hüseyin de iki eli arasına başını alıp düşünmeye başladı.

Sabah olduğunda, Hür'ün ordusu biraz daha yaklaşmıştı, Hazreti Hüseyin'in konakladığı kervana. Karşı karşıya gelmiş bekleşirlerken, uzaktan bir atlı göründü. Atlı gelip Hür'ün önünde durdu. Cebinden çıkardığı mektubu verdi. Hür, başını üzüntüyle salladı. Atını, gene, dün olduğu gibi sürüp Hazreti Hüseyin'in önüne vardı.

«Ya Hüseyin,» dedi. «Neye karar verdiğini bilemem ama, İbni Ziyad'dan yeni bir mektup gelmiştir. Ya teslim olup Kufe'ye götürüleceksin, ya da cümleniz susuz bir yerde konaklatılacak.»

Hazreti Hüseyin, nasıl bir karar verecekti? Çöllere, gökyüzüne, Kufe şehrine doğru baktı.

«Vuruşalım,» diye bir ses duyuldu bu sıra Zübeyr'den.

«Olmaz,» diye karşı çıktı Hüseyin. «Kan akıtmak son çaredir. Onlar saldırmadıkça, kılıçlarımız kınından çıkmamalı.»

«Kararın?» diye sordu Hür, atını zaptetmeye çalışırken.

Hazreti Hüseyin, kendisiyle birlikte yola çıkıp buralara kadar gelmiş olan yakınlarına döndü. Çoluk-çocuk hepsi, yetmiş seksen kişi kadardı.

«Beraberliğimiz buraya kadarmış,» dedi Hazreti Hüseyin. «Ben biat etmem Yezid'e. Ama benim yüzümden, hiçbirinizin telef olmasına da gönlüm razı olmaz. Şimdi arkamı döneceğim. Acınıza,

hasretinize, çırpınmalarınıza gözyaşı dökmemek, gözyaşı döküp sizleri de perişan etmemek için, arkamı döneceğim. Döndüğümde, yalnız başıma kalmış olmaktan başka hiç bir isteğim yoktur Allahtan. Çöller sizi, Yezid beni çağırmaktadır. Çöller sizi korur. Bir gün duyarsanız, Yezid, başımı koparmış, bilesiniz ki, o baş biatsızdır.»

Hazreti Hüseyin arkasını döndü. Sanki çöllerdeki kum taneleri, tek tek sayılmışcasına uzun bir zaman geçti. Oysa, bir kuşun kanat çırpışından daha kısa bir zaman yaşanmıştı. Hazreti Hüseyin'le birlikte gelmiş olanlar bağrıştılar.

«Senin yanındayız ya Hüseyin! Ölünceye kadar yanındayız.»

Hazreti Hüseyin, bu kez yüzünü Hür ibni Riyah'a çevirdi.

«Yezid'e biat etmek yok!» dedi.

Hür, kolunun birisini havaya kaldırdı. Susuz, yeşilsiz bir yere doğru, Hazreti Hüseyin ve ona inananlar yürütüldü.

«Durun,» diye bir ses duyuldu az sonra. Bu Hür'ün sesiydi. Kervan durdu.

«Burası neresidir?» diye sordu Hazreti Hüseyin.

«Kerbela'dır ya Hüseyin,» dedi Hür.

Mekke'den, Kufelilerin çağrısına uyarak, yola çıkmış olan Hüseyin'in kervanı, Kufe'ye ulaşamadan, Kerbela denilen bu belalı yerde durdurulmuştu.

Kervanın konakladığı yerde, oradan oraya koşuşmalar olurken, Hazreti Hüseyin acı acı güldü. Dudaklarının birisi babasının kanına, birisi de ağabeysinin içtiği zehire batmış gibiydi. Kanlı ve zehirli dudaklarını, kolunun yeniyle silerken, yıllar

önce geçtiği, geçerken tökezleyen inanç atıyla birlikte kapaklandığı yerdi, işte konakladıkları bu yer. Ellerini havaya kaldırdı.

«Ya Rabbim,» dedi. «Bana, inanç atını yeniden şahlandırabilmem için güç ve sabır ver.»

Kerbela'da, susuzluğun ne olduğunu bu bir avuç insandan daha iyi anlayabilecek insanlar, şu yeryüzüne ne gelmiş, ne de gelecekti...

Şam'da Yezid, İbni Ziyad'ı, Kufe'de İbni Ziyad da, Hür'ü düşünüyordu. Yezid'in, Ziyad'dan yana hiçbir kuşkusu yoktu. Ona güveniyor, Hazreti Hüseyin'in başını, ergeç kendisine getireceğine inanıyordu. Ama Ziyad, Hür'e karşı aynı gönül rahatlığı içinde değildi. Ya Hür, başında bulunduğu ordusuyla Hazreti Hüseyin'in tarafına geçerse?.. İşte, İbni Ziyad'ı telaşlandıran bu kuruntuydu. O zaman Yezid, Hazreti Hüseyin'in başı yerine, kendi başını vurdurmaz mıydı? Üstelik Hazreti Hüseyin'in Kerbela'da öldürüleceği haberi yayılınca, Kufeliler gene, başlarını evlerinden sokaklara doğru uzatmaya başlamamışlar mıydı?

İbni Ziyad, kurduğu mecliste bulunanlara bir bir baktı. Hazreti Hüseyin'i dize getirecek, bunu başaramazsa, boynuna kılıcı indirecek kim olabilirdi? İbni Ziyad'ın her baktığı kişi, başını öne eğiyor, böylesi bir görevi sezinlemiş gibi, âdeta sinecek bir yer arıyordu.

İbni Ziyad'ın bakışları, Ömer İbni Saad isimli bir cengâverin üzerinde durdu.

«Ey Ömer,» dedi. «Hele sen bir adım öne çık!»

Ömer, bir adım öne çıktı.

«Herşey, vakti zamanı gelince olur,» dedi Zi-

yad. «İşte yıllardır bizden istediğin Rey valiliği seni bekler. Benden, evet. Yezid'den onayı almak da gene benden söz olsun. İster misin, seni şu andan itibaren Rey valisi olarak, cümle âleme ilân edeyim?»

Ömer ibni Saad, sevinçten ve korkudan sarsıldı. O anlamış gibiydi, sunulan valiliğin karşılığında, kendisinden ne istenileceğini...

Meclisteki bulunanlar bir İbni Ziyad'a, bir Ömer'e bakıyor, Ömer'in ne diyeceğini merak ve sabırla bekliyorlardı.

«Karşılığında ne istersin ya İbni Ziyad?» diye sordu gene de.

«Çok kolay,» dedi Ziyad. «Ya biat, ya da kesik bir baş!»

«Sözlerin Hüseyin üzredir anlaşılan,» dedi Ömer. «Ama, bunu benden isteme Emirim. Bir ordu göster karşımda, tek tek vuruşayım. Ölürsem, uğruna helâl olsun canım. Sağ kalacak bir ben olursam geriye, verirsen istediğim valiliği, ne âlâ, vermezsen, gene de kölen olur bu can.»

«Demek, valiliği ele geçirmeyi kolay bir iş sanarsın sen?» dedi Ziyad. «Valilik ki, Yezid'in bir parçası olmaktır. Kabul etmezsen, aklına şaşarım.»

Ömer İbni Saad, ne söyleyeceğini bilemiyordu. Ömer, Kureyş kabilesinden Sa'd İbni Vakkas'ın oğlu idi. Babası, Hazreti Peygamber zamanındaki savaşlara katılmış, Halife Ömer zamanında da, orduların kumandanlığını yapmış bir cengâver değil miydi?

Devran böylesine hızlı mı değişecekti? Babasının, uğrunda vuruştuğu Hazreti Peygamberin torununa, nasıl kılıç kaldıracak, nasıl boynunu vurup Yezid'in önüne bırakacaktı?

«Bir düşüneyim,» dedi Ömer, solgun bir sesle. «Bana yarına kadar izin...»

«Sen bilirsin,» dedi İbni Ziyad. «İşte valilik, işte Hüseyin'in başı... Başı da gerekmez. Kat önüne, getir huzuruma. Yezid'imiz adına eğilsin yeter.»

Ömer ibni Saad birkaç adım yürüdü. Meclisi terk etmeye hazırlanıyordu. İbni Ziyad bağırdı:

«Böyle mahzun gitme,» dedi. «Dur sana Rey valiliğinin fermanını yazayım. Fermanı cebine koy da, öyle düşün.»

Sonra Ömer'e, fermanı yazıp verdi.

«İşte,» dedi. «Şu andan itibaren Ömer değil, Rey valisi Ömer'sin. Haydi, hayırlı olsun. Kul ne istemiş de, Allah vermemiş?..»

Ömer, o gece yatağında kıpırdanıp durdu. Sağdan sola döndüğünde vali olmuşcasına, gümüş işlemeli hil'atına değiyor, soldan sağa döndüğünde de, sıcak, yuvarlak bir şeye değiyor gibiydi. Hil'atın ne anlama geldiğini anlayabiliyordu o. Ama, öteki yanındaki sıcak, yuvarlak olan neydi? Bunu da anlamakta gecikmedi Ömer. Hazreti Hüseyin'in kesik başıydı sıcak, yuvarlak olan da... Hâlâ donmamıştı kesik baştaki kan. Odayı aydınlatsa, bu kesik başı eline alsa, kendisine bakan bir çift göz görebilecekti.

Ömer, uyuyamadan sabahı buldu. Bir türlü kararını veremiyordu. Öğleye doğru İbni Ziyad'ın huzuruna çıkmak üzere, Kufe sokaklarında yürürken, sanki iki kişiydi o. Ayağının birisini vali olarak atıyor, işte o zaman kuş olup uçuyordu. Ama öteki ayağını attığında da, kesik bir başın yüzüne basıyormuş gibi, taş kesiliyordu sanki.

Hükümet konağının merdivenlerini bu duygularla çıkıp İbni Ziyad'ın huzuruna geldi.

«Yapamıyacağım ya İbni Ziyad,» dedi. «Beni bağışla.»

İbni Ziyad, kurnazca baktı. Ömer'in yüzünde hâlâ sönmemiş bir ışık görmüştü.

«Sen bilirsin Ömer,» dedi. «Gerçi, senin gibi birisine valilik ne güzel de yakışırdı. Yiğitsin. Gözü peksin. Akıllısın. Geri ver fermanı. Ki bu fermanı kapışmak için, yüzlerce insan sabırsızdır, bilesin.»

Ömer, fermanı çıkardı cebinden. Eli titriyordu. Kolunu uzattı. İşte, işte Hazreti Hüseyin'in kesik başını da, bedenine oturtmuş oluyordu. Ama, beceremedi. Valilik fermanı, Hüseyin'in başından daha ağır çekti çıkar terazisinde. Böylece, o da, inanç atından atlayıp çıkar atma sıçramak istedi. Titreyen kolunu çekip fermanı cebine koydu.

«Nasıl olsa Hüseyin'in sonu yoktu,» dedi. «Ben yapmasam bu işi, başkaları yapacak. Allah'ın dediği olur ya İbni Ziyad. Demek, valilik benim de kısmetimmiş..:.»

Rey valisi Ömer ibni Saad tam kapıdan çıkacağı sıra, İbni Ziyad seslendi:

«Gel ya Ömer,» dedi. «İşte şimdi vali oluyorsun. Ver fermanı da imzalıyayım. İmzasız ferman bir işe yaramaz...»

Hazreti Hüseyin, kendisine mektuplar yazıp çağıran Kufelileri Kerbela'da beklerken, Kufe'den Ömer, yeni bir orduyla çoktan yola çıkmıştı. Ama Hazreti Hüseyin, Kufelilerin ergeç geleceklerine inanıyordu hâlâ. Kuşatma kaldırılacak ve Kerbela denilen bu cehennemden kurtulacaklardı. Yezid, tümünü birden kılıçtan geçiremezdi ya... Yezid, bu kadar zalim olabilir miydi? «Yezid bu kadar zalim olabilir,» dedi Hazreti Hüseyin içinden. «Ki Muaviye'nin oğludur o. Ki babası, ağabeyimi öldürtmüştür. Ama halk? Şu, beni binbir diller dökerek çağıran halk?.. Halkın tümünü, bir tek insan, kılıçtan geçirebilir mi hiç? İşte kırk kollu, kırk kılıçlı Yezid... Bunu, şunu, onu, onları öldürmeye başlasa, her bir Kufeli, kuzu gibi başını öne eğse, her birisi için, bir kılıç darbesi gerekmez mi? Her bir kılıç darbesi için bile, halkın sayısına, bir celladın ömrü yeter mi ya Allahım?..»

Hazreti Hüseyin, çoluk-çocuğuyla, çölün, güneşin, susuzluğun orta yerinde, bu düşünceler içinde durup beklerken, bir toz-duman bulutu koptu. İşte halk geliyordu. İşte, kendisine, mektup üstüne mektuplar yazarak çağıranlar geliyordu. Sevinçle, bağlandığı umudun yüceliğiyle ayağa kalktı.

Kalkmasıyla gökyüzü yere serildi. Yeryüzü, gökyüzü oldu. Bu tersyüzlük içinde bir atlı göründü. Arkasında binlerce kişilik bir ordu vardı. Hür'ün ordusuyla birleşti yeni ordu da... İki ordunun kumandanı Ömer, Hazreti Hüseyin'in karşısında duruverdi.

Hazreti Hüseyin'in, susuzluktan çatlayan dudaklarından, duyduğu utançtan kanlar sızmaya başladı. Çocuklar, kadınlar çadırlara çekildi.

«Sen, sen Ömer İbni Saad değil misin?» diye inledi Hazreti Hüseyin.

«Ben Ömer ibni Saad'ım,» dedi yeni kumandan. «Sen de Hüseyin değil misin? Ne ararsın burada?»

Hazreti Hüseyin, çölün yarıldığını sandı. Yarılan çölden inançtan başka, herşey fışkırıyordu sanki.

«Bu soruyu, sen mi bana, ben mi sana sormalıydım ya Ömer?» dedi Hazreti Hüseyin. «Kufe'ye, bir an önce gelmem için gönderilen mektuplar arasında, senin de mektupların yok mu? Yazmadın mı ki, ya Hüseyin, Yezid'in zulmü, insanın katlanamıyacağı kadar arttı. Deden Muhammed, baban Ali aşkına, gel kurtar bizleri... Düş önümüze ki, acı çeken kardeşlerimiz kurtulsunlar Yezid'in şerrinden. İşte ben, bunun üzre gelmedim mi? Düşmedim mi yollara? Ya sen? Sen neden buradasın Sa'd Vakkas oğlu Ömer?»

Ömer ibni Saad, ne diyeceğini bilemedi.

«Şey, şey,» dedi kekeliyerek. «Biat et de kurtulsun cümle âlem.»

«Yazıklar olsun sana,» dedi Hazreti Hüseyin. «Nedir ki biat etmek?... Eğilirsin olur biter. Öyle

mi ya? Hakcası öyle mi ya? Her isteyen, istediğine boyun eğdirirse, boyun eğmeyenlerin hali nice olacak? Sanılmasın ki, boyun eğmemek bir kibir işidir. Ben de boyun eğerim. Ama bilirim ki, Yezid'in önünde eğilirsem eğer, zalimlik azalacağına, çoğalacaktır. Ben kendi adıma değil, inanmış ve inanacaklar adına, zalimin önünde, başımı dik tutmaya çalışırım. Binbir meşakkatle çalışırım... Çocuklarım perişan. Ben perişan... Ama, başım dikse eğer, bu günler de gelip geçer, geriye bir Hüseyin kalır ki, yaşayanlar bilmese bile, ölmüş dedem, ölmüş babam bilsin yeter. Direnmemin hiçbir yararı olmıyacağına ah bir inansam, başımı kendim keser, isteyen her kimse, yüzüne fırlatırım. Sahi, hani sen de inanmışlardandın Ömer? Kumandan Ömer... Böylesine değişmenin nedeni, bir kumandanlık rütbesi olmasın?»

«Beni aşağılamayı bırak ya Hüseyin,» dedi Ömer. «Emir üstüne emir almaktayım. Son emir kesindir, bilesin. Ya bizimle İbni Ziyad'ın huzuruna çıkacaksın, ya da biat edeceksin.»

«Aşağılamak mı?» diye acı acı gülümsedi Hazreti Hüseyin. «Aslında, karşımda, aşağılık bir görevi üslendiğinin farkındasmdır. Ama gene de onların, o zalimlerin yanında, başın nasıl da göğe eriyor? Ya benim karşımda?.. Başın, başaşağı değil mi ey Ömer? Sen ki, inananlardandın. Sen ki, dedemle, inanç uğruna çarpışmış Sa'd Vakkas'ın oğluydun... Bak, nasıl da karşı karşıya getirildik. Dört bir yanımda saf tutan, şu orduya bak da utan. Sen bizdendin. Onların da çoğu bizdendi. Şimdi nasıl oluyor da şu bir avuç insanın üstüne saldırmaya hazırsınız. Sanma ki, gücünü ne Yezid'den, ne de şu ordudan almadasın. Gücünü, ruhundaki yezitlik-

ten almaktasın. Çoğunuzun kanında yezitlik varmış aslında. Böyle olmamış olsaydı, o Yezid, o mel'un da kim olurdu?»

«Seni, inanç azgınlaştırmış,» dedi Ömer. «Karşında durmaktansa, son sorumu sorup çekileceğim ordumun başına. Son sözün?»

«Ya senin son sözün?» diye sordu Hazreti Hüseyin. «Senin son sözün nedir? Gel, etme, eyleme, geç bizim tarafımıza. Topla ordunu çevremizden. Söyle onlara. De ki, hep birlik olalım. İnelim atlarımızdan. Soyunalım, şaşaalı kuşamlarımızdan. Ellerimizdeki okları, kalkanları, mızrakları da atalım. Sonra, sonra?... Bu inanmış, şu Kerbela'ya kıstırılmış Muhammed torunlarını da alalım yanımıza. Yürüyelim Kufe'ye, Kufe'den Şam'a. Düğüne gider gibi türküler, mescite gider gibi, ilahiler söyleyerek yürüyelim. Geriye ne Yezid kalır, ne zulüm...»

«Kufe halkını bilmez gibi konuşursun ya Hüseyin,» dedi Ömer, gerginliği gevşetmek istercesine. «Babanı onlar öldürmediler mi? Ağabeyine onlar sırt çevirmediler mi? O zaman, bu zamandan daha mı güçsüzdü inananlar? Ben şaşırmış bir insanım aslında. Yüreğimin yarısı senden yana, yarısı Yezid'den yanadır. Açıkcası bu böyle... İnan ki, İbni Ziyad'ın bana yüklediği işi gevşek tutarsam, senin başından önce, benim başım düşer yere...»

«Kufe halkı üzre düşündüklerin böyleydi de, neden mektuplar yazıp çağıranlardan oldun ey Ömer?» diye sordu Hazreti Hüseyin.

At kişnedi. Ömer havalandı. Çocuklar su diye inledi.

Ömer bağırdı :

«Yezid'in zalimliği bu kadar artmamıştı,» dedi. «O zamanlar hak, zalimi yener diye düşündük. Ama Kufe sokakları, kesik başlardan geçilmez olunca... Diyeceğim, herkes başının çaresine düşmüştür.»

«Ah,» diye derin bir ses duyuldu Hazreti Hüseyin'den. «Korkarım hep böyle olacak. İdamlar, işkenceler çoğaldıkça, insanlar sinecek. İnsanlar sindikçe de, idamlar, işkenceler daha çok artacak. İşte, işte ya Ömer, hiç olmazsa ben, boyun eğmemiş birisi olarak kalayım ki, senin de, torunlarına anlatacak bir efsanen bulunsun.»

«Bu niyetini Yezid de, böyle tıpkısına, senin anlattığın gibi bilmektedir ya Hüseyin,» dedi Ömer. «Onun içindir ki, başını ya eğdirmek, ya da vurdurmak ister.»

«Bre, bre,» diye bağırdı Hazreti Hüseyin. «Hem, herşeyin farkındasın, hem de utanmadan karşıma geçip, önüme düş de, seni İbni Ziyad'a götüreyim dersin. Sen nasıl bir insansın, ey gafil?»

Ömer, atını ordusunun bulunduğu tarafa doğru sürdüğünde, Hüseyin dizleri üzerine çöktü. Ömer gibi birisinin karşısına geçmiş olmasından, sonsuz acılara gömüldü. Çoluk-çocuğundan utanmasa, bağrını yırtıp çöllere doğru koşacaktı. Kaçak birisi gibi değil, inanmış birilerini bulabilmek için...

Fırat az ötelerinde, seyrek hurma ağaçlarının arasından akıp gidiyordu. Güneş aydınlatan değil, kumu tutuşturmuş bir ateşti sanki. Hele hele, çocuklar, kadınlar Fırat'a baktıkça, kuruyan ağızlarını açıyor, ırmağın yolunu gırtlaklarına doğru çevirmişcesine yutkunuyorlardı.

Suyun önünü tutmuş Yezid'in askerleri, böylesi bakışları, çölde bile yankılanan su, su diye yükselen inilitleri duydukça, atlarını, inat olsun diye, Fırat'a doğru sürüyor, yükselen binbir nakışlı su kabarcıklarıyla naralı oyunlar oynuyorlardı. Sudan umudunu kesenler, bakışlarını çölün susuz boşluğuna çevirdiklerinde, bu kez de başları üzerinde bir ağırlık hissediyorlardı. Güneş, yetmiş-seksen parçaya bölünmüş gibiydi. Her bir parçası, susuzluktan kıvranan bu insanların başı üzerine oturuyordu sanki. Güneşli başlarını çadırlara taşıdıklarında da, su, su diye ağlayan çocukları gördüklerinde, kumdan secdeye yüz sürüp Allaha dua ediyorlardı.

Yezid'in ordusunda bir kıpırdanma görüldüğünde, suyu unutup o yöne baktılar. Saflar sıklaştı. Kılıçlar şakırdadı. Tam bu sırada, Hazreti Hüseyin ani bir kararla, bindiği atı, düşmanın üzerine doğru sürdü.

«Niyetiniz nedir ki?» diye bağırdı.

«Savaş, savaş,» diye bağrışmalar duyuldu.

Ömer ibni Saad, öne çıktı.

«Ya Hüseyin,» dedi. «Ne biat edeceğin, ne de önümüze düşüp İbni Ziyad'a teslim olacağın var. Sabrımız tükenmiştir artık bilesin. Savaşa hazır olun.»

Hazreti Hüseyin, acı acı gülümsedi.

«Anlaşılan kılıçlarınız kınından çıkmıştır,» dedi. «Çoluk-çocuk susuzluktan çatlarken, neden, neden sizlerin vicdanı haksızlıktan çatlamamaktadır? Kerbela denilen şu yerde, şu belalı yerde herşeyi yerle bir edebilirsiniz. Ama unutmayınız ki, bir tufan kopsa, buradaki kumları şuradan alıp yedi cihan öteye serpse, gene de zalimliğin kara mührünün izleri bu topraklardan silinmiyecektir. İşte geldim saflarınızın önüne. Sıyrılsın kılıçlar, gerilsin oklar. Parça parça edin beni. Sonra toplayıp bir torbaya, götürün Yezid denen zalimin önüne. Vız gelir bana. Ama ilişmeyin şu insanlara. Düne kadar inandığınız Peygamber torunları olmaktan başkaca bir suçları yoktur onların.»

Kılıçlar çekildi. Oklar gerildi. Ömer bağırdı :

«Önce biat etmelisin,» dedi. «Biat... Ben ki Hazreti Muhammed'in torunu, Hazreti Ali'nin oğlu Hüseyin olarak, Ebu Süfyan oğlu Muaviye'nin oğlu Yezid'e biat ederim, demelisin. Hepsi bu kadar. Gerisi çorap söküğü gibi sökülür gider.»

«Çorap söküğü gibi öyle mi?» dedi Hazreti Hüseyin. «Diyelim ben, biat konusunda inat etmekteyim. Peki, Yezid neden biat ettirmek konusunda inat etmektedir? Çünkü güçlüdür o. İşte, gücünü de, senin gibilerin kumandanlığını yaptığı ordularından almaktadır. Güçlünün, her istediği

olur inancını yıkmak, ne hazin, ya da ne ulu bir yazgıdır ki, benim boynuma borç olmuştur. Biat edemem. Sanılmasın ki, kibrimdendir, boyun eğmeyişim Yezid'e. Yok, yok... Ben, benden sonra gelecekleri de düşünerek, bir insanın ne kadar güçlü olursa olsun, gene de, gücünü kıracak birlerinin şu dünyada var olabileceğini ortaya koymaya çalışırım. Bu inancımın karşılığında, kanımın akıtılmasına çoktan razıyım. Yani ey Ömer, kolladığım can değil, inançtır.»

Ömer, atını biraz daha öne sürdü.

«Ya Hüseyin,» dedi. «Hep aynı sözleri söyler durursun. Yezid sabırsızlanır. İbni Ziyad sabırsızlanır. Asker sabırsızlanır. Ben ne yapayım?»

«Dedim ya, parçala beni. Götür valine. Götür Yezid'ine. Ama ilişmeyin şu bir avuç insana.»

«İn atından. Uzat kollarını. Allah adına biat et Yezid'e, olsun bitsin bu iş...»

«Sen in atından,» dedi Hazreti Hüseyin. «Uzat kollarını. Allah adına, utandığını söyle. Kolay mı? Üstelik sen Yezid için öne atılımşken... Allah mı, yoksa Yezid mi büyüktür Ömer? Tövbe Yarabbim tövbe...»

«Allah büyük, ama Yezid güçlüdür ya Hüseyin,» dedi Ömer. «Ben de bir can taşırım. Senin inadın uğruna ne canımdan, ne valiliğimden, ne de malımdan-mülkümden olurum.»

Hazreti Hüseyin, atının başını, kendisine inanmışların çadırma çevireceği sıra, herkesin duyabileceği bir sesle konuştu.

«Yezid'in verdiği, vereceği maldan-mülkten daha çoğunu ben sana veriyorum,» dedi. «Herşeyim, son dirhemine kadar senin olsun. Bir kuru çul üstünde, birkaç hurmayla yaşamaya razıyım.

Yeter ki, bıat etmeden öldür beni. Ama şu, su su diye inleyen çoluk-çocuğu kılıçtan geçirme.»

«Sen malını-mülkünü verebilirsin,» dedi Ömer. «Ama Yezid'in gücünü nasıl vereceksin?»

«Mel'un ve gafil kumandan,» diye kendisiyle birlikte atını da kükretti Hazreti Hüseyin. «İnancın gücü karşısında Yezid'ten, Yezid'in ordularının gücünden söz edilebilir mi? Bunu anlayamamış birisi olarak, ananın memesinden emdiğin süt, şu çöllerde yankılanan dedem Hz. Muhammed, babam Hz. Ali'nin inanmışlık adına verdikleri emekler, sana ve senin gibilerine haram olsun.»

Bakıştılar. Ömer'in ordusu, kılıçlar çekilmiş, oklar gerilmiş bekliyordu.

«Savaşıp bitirelim bu işi,» dedi Ömer.

«Olur,» dedi Hazreti Hüseyin. «Savaşalım. Senin kumanda ettiğin ordu nasıl olsa yenecektir bizi. Gün gibi ayan-beyandır bu. Sonra?.. Sonra ne olacak? Gücün yetiyorsa, yüreğin varsa, geç bizim tarafımıza. İnan ki, devran döner günün birinde. Bu uğurda kaybetmiş olan, kazanmış sayılır... İşte o zaman, lanetli bir mezarın içinde kıpırdanıp durursun. Hem, benim için kazanmak, ya da kaybetmek diye bir mesele de yoktur. Doğru ve yanlış, mazlum ve zalim vardır. Ha, bir de güçlü ve güçsüz vardır. Sen şimdi, güçlüden yanasın. Zalim ve haksız bir güçlüden yanasın. Ömür dediğin nedir, ey Ömer? Göz açıp kapayıncaya kadar geçer. Ama öldükten sonra?.. Sen ölüp başkaları geldiğinde dünyaya, onların da önünde iki yol olmıyacak mı sanıyorsun? İki yol, iki mezar gibidir ey Ömer. Birinde Yezid'ler, birinde de inanmışlar bulunur. Sen, sen ki anladığım, Yezid'in yanında olmakla, Yezidlerin mezarında gömülü olacaksın. Gel, etme eyle-

me de, ordunun şaşaasına güvenip Muhammed'in torunlarına saldırma!»

Ömer, atını biraz daha sürseydi, iki at çarpışabilirdi.

«İleri!» diye bağırdı Ömer: «En iyi hatip kılıçtır!»

Hazreti Hüseyin geri çekilmedi.

«En iyi hatip kılıçtır demek,» dedi. «Nasıl da unutmamışsın Muaviye'nin sözünü. Allah belanı versin Ömer.»

Kılıçlar şakırdadı. Gerilmiş okların ucu, hedefe doğru yöneldi. Kimdi, neydi hedef? Hazreti Peygamberin son torunlarıydı hedef... Yezid'in binlerce askerden, pek çok kumandandan oluşan ordusunun hedefi bunlar olabilir miydi?

Askerler, Hazreti Hüseyin'e mi, çadırlara mı saldıracakları konusunda bir an kararsız kaldılar. Tam bu sıra Hazreti Hüseyin, savaşın kaçınılmaz olduğunu kavradı. Şimdiye kadar, onun yüreğinde hep bir son an umudu vardı. Şam'dan Kufe'ye, Kufe'den Kerbela'ya yeni bir haber gelebilir ve kan dökülmeyebilirdi. Ama yüreğindeki, son an ışıkları da sönmüştü artık.

«Ey Yezid'in, yezid kumandanı!» diye bağırdı. «Diyelim ne Allahtan ne de kuldan korkun ve utanman kalmadı. Nasıl savaşılacağını da unuttun öyle mi? Vay Ömer, vay!.. Demek insan, inanç atından inince, herşeyini kaybedermiş?.. Şu anda karşımda, kötü bir insan olarak duruyorsun. Ama hiç olmazsa, iyi bir kumandan ol.»

«Ne yapmamı, istersin yani Hüseyin?» diye sordu Ömer.

«Ben, seni defterden sildim,» dedi Hazreti Hüseyin. «Senden, kendi adıma hiçbir şey istemem ar-

tık. İstediğim, bugüne kadar savaşanlar nasıl savaştılarsa, öyle savaşmamızdır. Savaş ilan etmelisin önce.»

Ömer, atının başını, gerisinde duran, İbni Ziyad'ın Kufe'den yeni gönderdiği kumandanlara çevirdi. Aralarında konuştular. Sonra Ömer, atını Hazreti Hüseyin'in önüne kadar sürdü.

«Yezid adına, Yezid'in ordularının kumandanı olarak, savaş ilan ediyorum!» dedi. «Savaşacak mısınız, yoksa teslim mi olacaksınız?»

«Savaşacağız!» diye bağırdı Hazreti Hüseyin. «Ölmek var, Yezid'e teslim olmak yok. Yarını, savaşın başlıyacağı gün olarak kabul ediyorum.»

Diğer ordu kumandanları bağırdı.

«Şimdi, şimdi başlasın savaş. Başlasın da bitsin. Yezid sabırsızdır. Gazabına uğramaktan korkarız biz.»

«Yezid'in gazabı, kesik başımı görünce geçecekse, işte uzatıyorum başımı,» dedi Hazreti Hüseyin. «Hangi yürekli varsa, çıksın karşıma. Vuruşalım onunla.»

Ömer ibni Saad, çevresine bakındı. Kıpırtısızdı ordusu. Hazreti Hüseyin'e ne ilk kılıcı çekecek, ne de ilk oku gönderecek cesareti hiç kimse bulamıyordu kendisinde. Ama biliniyordu ki, bir kişi, tek bir kişi, küçücük bir hamle yapsa, Hazreti Hüseyin'le birlikte kendisine inananlar, bir anda yok edilecekti. Hazreti Hüseyin, bu duraksamadan yararlanıp atının başını çadırlara doğru çevirirken, sesini gökkubbenin altında duymayan kalmadı sanki.

«Yarın sabah, inanmış mazlumlarla, inanmamış zalimlerin savaşı var!»

Yarın savaş başlıyordu. Nasıl bir savaş olacaktı bu? Bir tarafta onbinlere varan Yezid'in ordusu, karşı tarafta ise altmış, yetmiş kişilik, susuz, yorgun, uğradıkları haksızlığın acısıyla bekleşen insanlar... Hazreti Ali'nin oğulları: Abbas, Kasım, Cafer, Fazl, Abdullah, Avn, Osman, Ebu Bekir. İmam Hasan'ın oğulları: Abdullah, Kasım. Cafer Tayyar'ın torunları: Muhammed bin Abdullah, Avf bin Abdullah, Avn bin Abdullah. Kufe'de öldürülen Müslim bin Akıyl'in oğlu Abdullah. Hazreti Hüseyin ve büyük oğlu Ali Ekber...

Çadırlar sökülüp birbirine yaklaştırılmaya başlandı. Eşyalar, çocuklar, oradan oraya taşındı. En çok iki kelime duyuluyordu bu sıra: Su ve savaş...

Batmakta olan güneşin son ışıkları, kumlarda kıpırdaşırken, Yezid'in ordusunun bulunduğu tarafta ise parlayan kılıçlar, kalkanlar, zincirler, oklarla, güneş batmıyor da doğuyor gibiydi...

Hazreti Hüseyin uyuyamıyordu. Çadırdan çadıra giriyor, gördükleriyle, duyduklarıyla bin parçaya bölünüyordu sanki. Dağılan gücünü toplayabilmek için, açtığı bir sandıktan, dedesi Hz. Muhammed'in hırkasını bulup çıkardı. Saygıyla öpüp giydi hırkayı. Eline asasını aldı. Beline de kılıcını takıp çıktı. Nereye gidecekti? Çöllere doğru yürüyüp kayıp mı, yoksa düşmanın içine dalıp öldürdükçe öldürecek, sonra yere düşüp başının kesilmesine razı mı olacaktı?..

Yürüdü çöllere doğru. Ağlıyordu. Gözyaşları inci taneleri gibi yanaklarında yuvarlandıkça, sırtındaki hırkanın üzerinde ellerini gezdiriyordu. Hazreti Hüseyin için bu bir hırka değildi ama. Dedesinin derisiydi sanki o. Dedesini okşuyordu. Tıpkı, küçücükken, dedesinin kendisini okşaması gibi

okşuyordu. Dedesinin dirilip yardımına gelmesini istiyordu.

Çevresine bakındı. Canlarının bulunduğu çadırların aydınlandığı yer, sönmekte olan bir mum ışığının aydınlığı kadardı. Başını, bir de, Yezid'in ordusunun bulunduğu yöne doğru çevirdiğinde şaşıp kaldı. Sendeledi. Düşeceği sıra, asasına dayandı. Sönmekte olan mum ışığına karşılık, yüzlerce, binlerce ejderhanın ağzından fışkıran ateşten bir dağ vardı karşı tarafta. Sancaklar, bayraklar, bu kırmızılık içinde, ejderhanın dili gibi kıpır kıpırdı. Hazreti Hüseyin, yüreğinin sesiyle irkildi. Onun da yüreğinde dalgalanan sancaklar vardı. Bunlar, dedesinin, babasının ellerinde dalgalandırdıkları inanç sancaklarıydı. Yüreğindeki bu dalgalanmadan sevinç ve güç kazandı. Yüreğini, iki gözüne pay edip uzaklara baktı. İki atlı bekliyordu şimdi de. Ellerindeki sancakları dalgalandırarak, kendisine doğru gelen iki atlı... Dedesi Hz. Muhammed olmalıydı ilk görünen. «Dik dur ya Hüseyin» demeliydi ona. «Elindeki asa, unutma ki, benim asamdır. Benden de, babana emanet edilmiş asadır. İstersen çal yeryüzüne, çal gökyüzüne. Çal ki, sönsün karşıda parlayan zalim ejderhanın ateşi... Anladığım bir mucize beklermişsin bizden. Ey yavrum Hüseyin... Ey, dedesine pırıl pırıl bakan çocuk... İşte, işte görmüyor musun mucizeyi?.. Karşında duran bu büyük ordu, sana hiçbir şey anlatmıyor mu? Neden, neden Yezid, bu kadar çok asker yığdı karşına? Zalim olan, korkak olur da, onun için yığdı bu kadar askeri karşına... Demek büyüdün. Büyüdün de, orduları aldın karşına. Ne mutlu bana ki, senin gibi bir torunum var. Haydi, haydi Allahın aslanı oğlum Ali'nin oğlu. Yılma...»

Hazreti Hüseyin titriyordu. Babasını da bekliyordu. O da görünmeliydi atı üzerinde. O da oğluna birşeyler söylemeliydi. «Ya oğlum,» demeliydi. «Ne ararsın bu çöllerde?» Sonra bakışlarını oğlundan alıp karşı tarafa çevirmeliydi. «Demek Yezid'in ordularıyla karşılaştın sen de? Baban Ali, böylesi ordularla çok, ama çok karşılaşmıştır oğlum. Ordular seni ürkütmesin. Sen, sen ol, kendinden kork. En büyük ordu, insanın içinde tepinir. İşte Hüseyin, ona yenilirsen, şu karşıda duran orduyu yensen bile, iki elim yakandadır, iki cihanda da... Ölmek önemli değildir. Acı olan, inançsız ölmektir. İnanç, yarınki savaşında gücün olsun.» Hazreti Hüseyin biraz rahatlamıştı, çölün boşluğunda. Uzaklardan beklediği iki atlıyı görememişti. O, beklediği bu iki atlıyı hiçbir zaman göremiyecekti. Ama çölden, çadırına doğru yürürken, beklediği iki atlının, aslında yüreğinde olduklarını anladı. Korkusuzca, dedesinin hırkası sırtında değil, dedesinin derisi içindeymiş gibi zırhlanmış, elindeki asası da asa değil, sanki babasının kılıcıymış gibi, çadırlara doğru yürüdü. Az önce yürürken, kuma gömülen ayakları üzerinde, şimdi bir kuş gibi sekiyordu. Çadırların önüne vardı. Karşıya, yarınki savaş için bekleşen Yezid'in ordusuna doğru bir kez daha baktı. «Yarın, ölmemiz kaçınılmaz,» dedi içinden. «Rabbim, kulun Hüseyin'in bir candan başkaca borcu yoktur şu dünyada.» Sonra, ansızın sapsarı oldu yüzü. Sanki ağabeyi Hazreti Hasan karşısında duruyordu. Telâşa kapıldı. Çadırların birisine koştu.

«Ya hatun, ya hatun,» diye bağırdı.

«Buyur, isteğin nedir?» diye sordu hanımı Ümmü İshak.

«Yarın savaş başlayacak,» dedi Hazreti Hüseyin. «Başlar ve biter.»

Ümmü İshak, susuzluğun kuruttuğu bir sesle konuştu.

«Allahtan hayırlısı,» dedi. «Sen ki, savaştan korkan değilsin ki?»

«Korkum başkadır,» dedi Hazreti Hüseyin. «Korkum, ölmeden önce, ağabeyimin son vasiyetini nasıl yerine getirebileceğimdir.»

«Neydi vasiyeti ya Hüseyin?» diye sordu hanımı.

«Senin de duymuş olman gerekir,» dedi Hazreti Hüseyin. «Ağabeyim demiştir ki, son nefesinde: 'Ey kardeşim Hüseyin, oğlum Kasım, kızın Fatime'ye sevdalıdır. Sen, sen ol, ölmeden önce, bu iki canı birleştir. Birleştir ki, sevgileri gün ışığına çıksın.' Eee, şimdi ne olacak? Yarın öleceğime göre, ne olacak?»

«Ben de bilirim, bu iki canda tutuşmuş sevda ateşini ya Hüseyin,» dedi Ümmü İshak. «Ama zaman, öyle bir zamandır ki, yarın savaş başlayacak. Bir gecemiz, tek bir gecemiz kalmıştır, Hasan'ın vasiyeti için. Dünya, iğnenin deliğine sıkışmıştır.»

«Olsun, olsun,» dedi Hazreti Hüseyin, çırpınarak. «Ağabeyimin, mezarında rahat uyuyabilmesi için, ele geçirmişsek bir geceyi, derim ki, nikâhlıyayım gençleri!»

Kılıçların, kalkanların sayımı yapılacağına, çadırlardaki en yeni giysilerin seçimi yapılmaya başlandı. Fatime, o güzeller güzeli, o Kasım'a sevdalı Fatime, şaşırmış bakıyordu çevresine. Yıllardan beri, başı önde, yüreği, Kasım'ın ateşiyle tutuşmuş Fatime, gelin mi olacaktı? Bugün gelin, yarın dul bir kadın mı olacaktı?

En güzel giysilerin içine, gözyaşlarıyla almaya başladılar Fatime'yi. Giyindikçe güzelleşiyor, güzelleştikçe, Kasım'ma kavuşacağının sevinciyle, çarpan yüreği, ayaklarını yere değmez ediyordu. Çok, çok mu uzaklardaydı Kasım'ı? Kasım, bir çadır ötedeydi oysa. Onu da hazırlıyorlardı son geceye. Onun için son gece, bir tek gece bile, dünyalara bedeldi ama. Yıllardan beri sevdiği Fatime'nin ellerini tutsun yeterdi. Yeterdi de, artardı bile. Ellerini tuttuğu kadının gözlerinde sabahı bekler, onun gözlerinde güneşi gördüğünde de, inanmışlar adına, Kerbela savaşına can-ı yürekten katılabilirdi.

«Kasım yavrum,» diye bir ses duyuldu bu sıra. Bu ses, Hazreti Hüseyin'in sesiydi.

«Buyur amca,» dedi Kasım, çadırdan çıkarken. «Buyur. Allah senden razı olsun.»

«Ah şu Yezid,» dedi Hazreti Hüseyin. «Ah... Niyetim, nikâhınızı Kufe'de kıymaktı. Ta, Mekke'de gönlümden böyle geçirmiştim. Nikâh sonrası, deden Hazreti Ali'nin mezarına gidecektik üçümüz. Neyse Kasım yavrum. Haydi ver bana elini.»

Kasım elini uzattı. Hazreti Hüseyin, Hazreti Hasan'ın elini tutmuş gibi sevindi. Ağabeyinin vasiyetini yerine getirebilmiş olmanın sevinciyle, sevdalısına kavuşacak Kasım'dan daha çok titriyordu.

Yan çadıra girdiler. Gelini, bir köşeye oturmuş, bekler buldular. Cılız ışığı, Fatime'nin yüzündeki siyah duvak, daha bir sönükleştiriyordu. Hazreti Hüseyin, bir siyah duvaklı kızına, bir başı önde, Hazreti Hasan'ın oğlu, damat Kasım'a baktı. Ne söyleyecekti şimdi? Savaş üzerine mi, sevgi üzerine mi konuşacaktı?

«Ayağa kalk, ya sevgili kızım Fatime,» dedi. «Bir el bekler, senin elinle birleşmek için.»

Fatime ayağa kalktı. Hazreti Hüseyin, yeğeni Kasım'la birlikte, gelinin yanına yürüdüler. Babası kolunu uzatıp Fatime'nin elinin birisini tuttu. Bu el de titriyordu. Titreyen elleri, Hazreti Hüseyin birbirine kavuşturduğunda, yarınki savaşı unutmuştu.

«Şükürler olsun Rabbime,» dedi. «Bana bu günleri de gösterdi. Demek nikâhınızı kıymak, bana nasipmiş. Ey ağabeyim Hasan, işte, kızım Fatime'yi, oğlun Kasım'a veriyorum. Yavrularım... Yavrularım, sevgi de bir inanç işidir. Sabırlı ve kararlı olan, ergeç kazanır. Uzun konuşmak, size haksızlık olur. Bir can sayılırsınız ama, birbiriniz için o kadar az zamanınız var ki... Şey... Bakarsınız sevgili çocuklar, Kufe'den bir haber gelir de yarın, savaş olmaz. O zaman, düğününüzü de yaparız.»

Önce Kasım, sonra Fatime, babalarının elini öptüler. Hazreti Hüseyin çadırdan çıktığında, birkaç saat önce, Hazreti Hasan'ı gördüğü yere baktı. Ağabeyi, bu kez ellerini gökyüzüne kaldırmış, kardeşi Hazreti Hüseyin, oğlu Kasım, gelini Fatime için dua ediyordu sanki. Bu sıra, gökten yeryüzüne doğru kayan bir yıldızın parlaklığıyla aydınlandı Kerbela, Hazreti Hüseyin, bu yıldızın kayışını, ağabeyinin bir selamı olduğuna, gelinle damadı kutladığına yordu. «Ve Aleykümselam,» dedi içinden...

Sabah oluyordu. Dünyanın uyuduğu bu saatte, Kerbela'da savaş hazırlığı başlamıştı bile. Kılıçlar henüz kanlanmadan, yaralı, ölü bedenler, binlerce atın ayakları altında parçalanmadan, Cafi'nin okuduğu ezan sesi duyuldu.

«Allahü Ekber... Allahü Ekber...»

Bu ezan, diriler adına değildi de, Hazreti Hüseyin ve ona inanmışların cenaze namazları için okunan sela sesleriydi sanki.

Yezid'in ordusunda umulmaz bir sarsıntı oldu bu sıra. İşte, işte ölüler kıpırdıyordu karşılarında. Kendilerinin de inandığı Hazreti Muhammed'in sarığı, Hazreti Hüseyin'in başındaydı. Kılıcını boynuna asmış, elinde de, babası Hazreti Ali'den devraldığı sancak vardı. Sabah yelinin önünde dalgalanan sancak, Yezid'in ordusunu, umulmaz büyüklüğe ulaşmış bir kefen gibi örtüvermişti. O anda kendilerinin de öldüğünü sandılar.

«Allahü Ekber... Allahü Ekber...»

Üzerlerine çökmüş kefenin altından kurtulmak istercesine, kılıçlarını çekip havada uçuşan düşmanlarını parçalamak istediler. Parçalamak istedikleri, ne insandı, ne de bir uçan... Cafi'nin okuduğu ezanla, gökyüzünden üzerlerine inen kefenleriydi sanki...

Kendisini ilk toparlayan Ömer ibni Saad oldu gene.

«Savaş düzenine geçilsin!» diye bağırdı.

Belki de, bir ordu kumandanının buyruğu, şu dünyada ilk kez böylesi gevşek karşılandı. Kıpırtılar, oradan oraya at koşturmalar vardı ya, atının üzerinde namaza durmuşlar da az değildi.

Hazreti Hüseyin, Zülcenah isimli atına bindi. Elindeki sancak dalga dalgaydı. Yüksekçe bir yere dikti sancağı. «Ya Allah,» deyip düşmanın üzerine doğru atını koşturdu sonra. Bugüne kadar, hiçbir savaşta görülmemiş bir olaydı bu. Ordunun kumandanı, savaş alanına ilk atılan olabilir miydi? Hazreti Hüseyin, savaşı başlatmış mıydı?

Oklar gerildi. Kılıçlar çekildi. Atlı yaklaştıkça yaklaşıyordu. Ordu, öldürmek için başkumandan Ömer'in işaretini bekliyordu. Hazreti Hüseyin atını durdurduğunda, Ömer'in önündeydi.

«Ey ne Allahtan korkan, ne kuldan utanan Ömer!» diye bağırdı. «Son bir defa daha seslenmeye geldim sana. İşte aranızdayım. Öldürün beni. Başımı kesip Yezid'inize götürün. Ama, şu çoluk-çocuğa, bir avuç, Hazreti Muhammed'den yadigâr kalmış insanlara kıymayın.»

Ömer, bu kez iyice öfkelenmişti. Hazreti Hüseyin'den daha yüksek sesle bağırdı.

«Ne söz anlamazsın bre Hüseyin!» dedi. «Yezid'e biat et, olsun bitsin bu iş.»

«Ya Ömer,» dedi Hazreti Hüseyin. «Sen, asıl sen, ne söz anlamazsın. Biat etmemle, Yezid'in önünde diz çöken ben olmıyacağım ki... Yezid'in önünde, inanç yok edilmiş olacak. Atalarımın başı üzerlerinde taşıdıkları inancı, zalimin ayakları altında çiğnetemem. Dünyanın devranı bugünlük ol-

sa, kan akmasın diye, buna da peki diyeceğim. Ama yarınlar da var. Ana karnına düşmemişlerin vebalini omuzlarıma yükleyip gidemem bu dünyadan. Demem odur ki, sen de akımı başına topla. Yezid'in zorbalığını, askerî bir emirmiş gibi yerine getirme. Bu sana şeref değil, olsa olsa şerefsizlik kazandırır, inan bana.»

«Son sözler diye, üzerime yağdırdığın lanetler bitmedi,» dedi Ömer. «En iyi hatip kılıçtır. Çek kılıcını vuruşalım.»

«Demek en iyi hatip kılıçtır,» dedi Hazreti Hüseyin, son umudu da kırılmış. «Ne hazindir ki, Yezid'in babası Muaviye'nin bu sözünü unutmamış, durmadan tekrarlarsın karşımda. Ama dedem Hazreti Muhammed'in bütün sözlerini unutmuşsun. Ey askerler. Ey bizim gibi olup da, Yezid'den, Yezid'in kumandanlarından güç alanlar. Hiç olmazsa, sizler aklınızı başınıza toplayın. Yezid'in zulmünden kurtulmak için, beni buralara çağıran Kufe halkından, hâlâ bir yardım gelmemişse, bunun bir hikmeti de, şu ordunun arasında, pekçok Kufelinin bulunmasıdır. Ey Kufeli askerler!.. Bu orduya katılıp karşıma geçmekle, sizler aslında, kendi halkınıza hayınlık etmektesiniz. Sizler, düşmana değil, kendi kendinize kılıç çekmektesiniz. Mekke'den, Medine'den esip gelen şu rüzgâra kulak verin. Peygamberinizin sesleriyle uğulduyor çöl...»

Ömer, Hazreti Hüseyin'in konuşmalarından, ordu da bir ayaklanma olabileceği kuşkusuna kapıldı. Atını öne doğru sürdü.

«Savaş!..»

Hazreti Hüseyin, atının başını geldiği yöne doğru çevirdi. At, yüreğinde koşuyordu sanki. Bir avuç insana, ölecekleri haberini vermek kaçınıl-

mazdı artık. Kendisini bekleyenlerin yanına vardığında, atından indi.

«Vedalaşalım,» dedi. «Ölüm savaşı başlıyor. Onlara söz geçiremedim. Hiç olmazsa siz dinleyin sözümü. Çadırları toplayıp gidin buradan. Canım feda olsun yolunuza.»

Hiç kimse konuşmadı. Konuşan atlardı. Konuşan kılıçlardı. Savaş düzenine geçtiklerinde, çölde yalnız ve yalnız çocukların iniltili sesleri duyuluyordu: Su, su, su...

Hür bin Riyah, sapsarı kesilmişti. Tir tir titriyordu atının üzerinde. Onun bu durumunu gören kardeşi, üzüntüyle sordu.

«Ya ağabeyim,» dedi. «Seni hiçbir savaşta böyle perişan görmemiştim. Ne er olarak, ne kumandan olarak görmemiştim... Neden korkarsın? Savaş alanları, senin için bilinmez değildir ki... Gözle, Kufe'den alıp getirdiğin ilk askerler sana bakmaktadır. Yakışır mı, bir kumandana korkmak?»

«Doğru söylersin ya kardeşim,» dedi Hür. «Şunu iyi bilesin ki, ölmekten değil, öldürmekten hicap duyar ve korkarım. Böylesi birbirine denk olmayan ordulardan, kuvvetli olan tarafın yanında olmaktan dolayı utanıp korkarım. Doğmakta olan güneşin, uçmakta olan kuşların tanıklığından utanırım. Reva mıdır, şimdi şu ordunun, Peygamberimizden emanet, bir avuç insana saldırıp kılıçtan geçirmesi?»

Titremesi, bindiği atı sarsmakta idi. Kardeşi bir yol gösterdi ona.

«Kararını tez vermelisin,» dedi. «Vicdanının kefesinde, Yezid mi, yoksa Hüseyin mi ağır basmaktadır?»

Atını öne doğru sürdü Hür. Uzaktan bunu gören Hazreti Hüseyin bağırdı.

«Cengâverlerin en iyisi geliyor,» dedi. «Kim çıkacak karşısına?»

«Ben, ben,» diye sayısız bağrışmalar duyuldu.

Hür, atını şimşek gibi sürüp Hüseyin'in önünde durdurttu. Kılıcının ucunu yere doğru tutarak, iki tarafın da duyabileceği bir sesle bağırdı.

«Ya Hüseyin, ya sevgili Peygamberimizin torunu, Ali'mizin oğlu, kılıcımı size karşı değil, Yezid'e karşı kullanmaya karar verdim. İzin isterim senden ki, adına ilk vuruşan ben olayım.»

Hazreti Hüseyin şaşırmıştı. Şu sabahın gecesinde, çöllerde, dedesinin hırkası içinde dolaşırken, beklediği mucizelerden birisi bu muydu yoksa?..

«Bu nasıl yüce bir karardır bre Hür?» diye sordu Hazreti Hüseyin. «Savaş başladı başlayacak. Geriye dönüşün yoktur artık. Vicdanının sesine, iyice kulak verdin mi? Pişman olmıyasın sonunda?»

«Bu işin başı-sonu kalmış mıdır ey Hüseyin?» dedi Hür, kılıcını havaya kaldırırken. «Ne haince, ne zalimce bir savaş başlayacak. Bunu şimdi, buradan, karşı orduya bakınca, daha iyi anladım. Allahtan reva mıdır, binlerce kılıcın, binlerce okun hedefinde bir avuç insanın bulunması? Pişman olmayasın sonunda, dersin. Ben, sizin yanınızda olmayı seçmişsem, ölümü de, peşin peşin seçmişim demektir. Sözün kısası, sizinle, inananlarla birlikte ölmeye geldim. İzin ver de, ilk vuruşan ben olayım.»

Hazreti Hüseyin çevresindekilere baktı. İlk vuruşmaya hazırdı hepsi.

«Sen, şöyle bir kenarda dur hele,» dedi. «Pişman olursan, dönmen için zamanın olsun.»

«Ya Hüseyin, ya Hazreti Ali oğlu Hüseyin,» dedi Hür. «Kararımı neden küçümsersin? Neden bana, bir cengâver gibi değil de, bir esir gibi davranırsın?»

«Haşa,» dedi Hazreti Hüseyin. «Haşa... Sen bir mucizesin benim için. Yezid'e biat etmememden kat be kat daha değerlidir, senin bize katılman. Hele hele, ölümün ağzına gelinmişken... Belki de ilk ölenin senin olmanı istememem, gücümüz azaldıkça, sana bakıp yüreklenelim diyedir.»

«Beni, yoksa beklerken mi öldürmek istersin ey Hüseyin?» diye sordu Hür. «Şu çocukları, şu kadınları, şu ihtiyarları gördükçe, dayanamayıp kendi başımı mı koparayım? Hem deden gibi, baban gibi hak bilensen, ilk vuruşan ben olmalıyım.»

«Nedenmiş ey Hür?» diye sordu Hazreti Hüseyin.

«Şundandır ya Hüseyin. İbni Ziyad adına, Yezid adına, ilk karşına çıkan bendim. Onun için, şimdi de, senin adına ilk vuruşan ben olmalıyım ki, vicdanımla ödeşeyim.»

«Ya Allah... Ya Muhammed,» dedi Hazreti Hüseyin. «İsmin gibi, iki cihanda da hür olasın. Er meydanı senindir. Bismi'l-lahi'r-rahmani'r-rahim.»

Hür, atının üzerinde değildi sanki. Atından önde uçuyor gibiydi. İki ordu arasına gelip durdu.

«Ya ordu, ya Kufeliler, ya kumandanlar,» diye bağırdı. «Güçlünün ama haksızın yanında ölmektense, ölmeyip şeref bulmaktansa, mazlumun, ama haklının yanında ölmeye ve öldürmeye hazırım. Ben şu andan itibaren, Yezid'in kumandanı

Hür değil, Hür bin Riyah'ım. Çıksın karşıma, kendisine güvenen.»

Ömer, Hür'ün bir kumandan olarak, karşı tarafa geçip Hür bin Riyah olacağını sanmamıştı. Ama işte, o şimdi kendisine, ordusuna karşı savaşmak istiyordu.

«Hür, Hür,» diye bağırdı Ömer. «Akımı başına topla. Ordun seni bekler. Şan, şöhret seni bekler. Geç ordunun başına da, bitirelim bu işi.»

«Ben ordumun başındayım,» dedi. «Benim ordum, Hüseyin'in ordusudur.»

Ömer, çevresine baktı. İçlerinden en iyi vuruşanı seçti.

«Sen, sen Cafvan,» dedi. «Bitir şu haddini bilmezin işini artık.»

Cafvan öne atıldı. Savaş böylece başlamış oldu. İki atlı karşı karşıyaydılar. Kılıçlar kalktı. İlk hamlede kan görünmedi. Cafvan daha çevik bir dönüşle kılıcını savurdu. Kılıç, Hür'ün başı üzerinden geçti. Hür bu sırada darbesini indirdi. Kılıç yumuşak bir yere gömülmüştü. Cafvan, atı üzerinde sendeledi. Kendine gelemeden, başı gövdesinden koptu. İki at birbirinden ayrıldı. Atın birisi, başsız bir gövdeyi, Ömer'in önüne kadar taşıdı. Sonra gövde, kanlar içinde düştü. Bu durumu gören, Cafvan'ın üç kardeşi birden, Hür'ün üzerine saldırdılar. Hür, ilk vuruşmada, kardeşlerden birisini öldürdü. İkincisi de yaralanıp geri çekildi. Cafvan'ın son kardeşi, kılıcıyla öldürücü darbeler savuruyordu. Ama hiçbirisi Hür'e değmiyordu. Yorulan kolu havada yeni bir hamleyle hazırlanırken, Hür olanca kuvvetiyle, karşısındakini ikiye böldü. Kopan baş, Hür'ü taşıyan atın ayakları altında çiğnendi. Hür, yerinde duramıyordu. Geriye dönmedi. İleriye,

Ömer'in üzerine doğru atını sürdü. Ordunun içine dalacağı sıra, at şaha kalktı. Şaha kalkan atın karnına mızraklar saplandı. At bir yana, Hür bir yana düştü. Hür yaşıyordu henüz. Ayağa kalkmak istedi. Ömer bağırdı.

«Parçalayın!»

Binlerce ok atıldı. Yüzlerce kılıç, Hür'ün bedenine gömüldü. Hür yoktu artık. O inanmış bir kandı.

Hür'ün öldürülmesiyle, Ömer ibni Saad ordusunda bir yüreklenme görüldü. Şam isimli birisi öne çıkıp bağırdı.

«Yezid adına çıktım karşınıza,» dedi. «Bunu böyle böyle bilesiniz. Kendisine güvenen varsa, işte er meydanı.»

Yezid sözü, Hazreti Hüseyin'in yanında bulunanların öfkesini arttırmıştı. Hazreti Hüseyin, Şam'a karşı kim çıkacak, diye bakışlarını gezdirirken, Züheyr öne atıldı.

«Ben gidiyorum,» dedi. «Hakkınızı helal edin.»

Züheyr'in bu sözleri, düşmanla vuruşmaya giden herkesin söyliyeceği son sözler olacaktı. Çünkü gidenin, hiçbir zaman geri dönmiyeceği apaçıktı.

Şam'la Züheyr karşı karşıya geldiler. İlk darbeler indirildi. Şam'ın önce kalkanı parçalandı. Sonra başı koparıldı. Züheyr, atını biraz geriye çekip beklemeye başladı. Kimse çıkmak istemiyordu Züheyr'in karşısına. Ömer bağırdı.

«Sen, sen ey Nasır bin Mik'ap!..»

Nasır bin Mik'ap atını, Ömer'in yanına sürdü.

«Ben bir değil, bin düşman için beklemekteyim ya kumandanım,» dedi. «Bir değil, bin düşmana karşı çıkarmalısın beni.»

Ömer, böyle düşünmüyor, karşı tarafın gücünü ve inancını bir an önce kırmak istiyordu.

«Düşündüğüm başka,» dedi Ömer. «Kopar şunun başını da gel. Hem bin düşmanı nereden bulayım sana. Düşman değil mi, biri de bir, bini de?»

Nasır bin Mik'ap, isteksiz, umursamaz bir tavırla çıktı öne.

Kızgın güneş altında, Züheyr'in gözleri, kılıcından daha çok parlıyordu. Nasır bin Mik'ap saldırdı. Çevik bir hareketle Züheyr kurtardı kendisini. Ama ikinci bir kılıç, o kadar çabuk parlamıştı ki havada, Züheyr neye uğradığını anlıyamadı. Başı üzerinden, kıl payı geçen kılıcın çıkardığı ölüm sesini duydu. Eğilmiş olduğu halde, bu kez kılıç savuran o oldu. Nasır bin Mik'ap'ı gafil avlayıp bacağmm birisini koparmıştı. Nasır, yere yuvarlanan bacağına baktığı anda da, son darbeyi başından yedi.

Züheyr öldürüyor, öldürüyordu. Sonunda bir tuzak kurdular ona. Karşısına çıkan, kısa bir süre sonra korkup kaçmaya başladı. Onu kovalarken, düşmanın önüne iyice yaklaşmıştı Züheyr. Onun da sonu, binlerce ok, yüzlerce kılıç darbesi oldu. Ama, ölüsünü, düşmanın ayakları altında çiğnetmek istemiyordu. Öldürücü darbelere rağmen, atma binebildi. Yezid'in ordusu önünden, Hazreti Hüseyin'in bulunduğu yere varıncaya kadar, kanı su gibi aktı. Yere yuvarlandığında gözleri, dudakları açıktı.

Hazreti Hüseyin, sessiz de olsa, ağlamasına engel olamadı. Acıyla üzerine eğildi Züheyr'in açık dudakları üzerine, gözyaşları, su tanecikleri gibi damlamaya başladı.

İyice anlaşılmıştı artık, herkesin sonunun böy-

le olacağı. Hazreti Hüseyin ayağa kalktı. Onun kalkmasıyla, herkes birbiriyle helallaşmaya başladı. Anneler, çocuklarını son defa kucaklarına alıyor, küçükler, büyüklerin ellerini, belki de son defa öpüyordu.

Hazreti Hüseyin'in ordusunda bir kişinin ölmesi, Yezid'in ordusunda bin, ikibin kişinin öldürülmesi anlamına geliyordu. Düşman durmadan saldırıyor, çadırlara kadar sokulup yeri-göğü ateşe veriyordu. Kerbela artık, ateş ve kan demekti. Hazreti Hüseyin'in ağabeyi Hazreti Hasan'ın oğulları Ebu Bekir ve Kasım'a sıra gelmişti şimdi de. İşte, Ebu Bekir atının üzerindeydi. Kime saldıracaktı? Kimler öldürecekti onu? Babası Halife Hasan'ın, kan dökülmesin diye biat ettiği Muaviye'nin oğlu Yezid, öldürtmiyecek miydi oğullarını? Önce Ebu Bekir'i, sonra da Kasım'ı öldürdü Yezid'in askerleri. Ardmdan amca oğulları Ebu Talip oğlu Cafer oğlü Abdullah'ın iki oğlu Avn ile Muhammed ve Ebu Talip oğlu Akiyl'in oğulları Cafer Abdurrahman ve Abdullah ve Akiyl oğlu Müslim'in oğlu Abdullah ve Akiyl oğlu Ebu Sad'ın oğlu Muhammed de öldürüldü. Geriye çocuklar, kadınlar, üç-beş yaralı ve Hazreti Hüseyin'in büyük oğlu Ali Ekber'den başkaca kimse kalmamıştı ki, baba-oğul birbirlerine baktılar. Kim önce atılacaktı düşman saflarına, daha doğrusu kaçınılmaz ölümün kollarına doğru

«Baba,» dedi Ali Ekber. «Atamsın sen. Hakkın çoktur bende. Öl dersen ölür, yaşa dersen, yaşarım. Yaşım henüz onsekiz. Senden, evlatlık hakkı da isteyemem. Ama, gene de acı bana.»

Hazreti Hüseyin, önünde diz çökmüş oğlunun ellerinden tutup kaldırdı.

«Gel hele,» dedi. «Şöyle birkaç adım öteye gidelim. Baba-oğul orada anlaşalım. Anladım ne demek istediğini.»

Çadırların içinden, önünden yükselen feryatlar arasından sıyrılıp biraz uzaklaştılar.

«Bir baba için, oğlunun, gözlerinin önünde öldürülmesi de dayanılır değildir,» dedi Hazreti Hüseyin. «Acıma acı katma. Ben senden önce öldürülürsem, bu yezidler belki seni öldürmek istemezler. Sen de, kalan çocuklara, kadınlara sahip çıkarsın.»

Ali Ekber, başını salladı.

«Yok, yok baba,» dedi. «Senin ölümünü gören gözlerle, dünyaya nasıl bakabilirim? Senin bedenini tutmuş bu ellerle, neye dokunabilirim? İzin ver de, bu acıyı bir oğul değil de, baba çeksin. Şimdiye kadar hiçbir dünya nimeti istememiş oğlundan, senden önce ölmek isteyişimi, esirgeme benden. Hem bilir misin baba, bu isteğimde korku da vardır. Sen ki, dedem Hazreti Ali'den emanet aldığın inanç sancağını hiç yere düşürmedin. Sen ki, zalimin karşısında hiç boyun eğmedin. Sen, babana yakışır bir evlat oldun. Ya ben?.. Ya ben, bir hata işlersem? Sevgi ve korkum adına, ölümümü benden esirgeme baba.»

Hazreti Hüseyin, sararıp soldu ansızın. Oğlundan, en çok sevdiği, babasının ismini verdiği oğlundan da sonra mı ölecekti? Yezid'in istediği kendi başı değil miydi? Bu baş en sona kalacaktı da, onun önü sıra ölenler neden, neden öldürülmüştü?

«İstediğin gibi olsun ya Ali,» dedi Hazreti Hüseyin. «Ama unutma ki, bu, şu dünyadan gelip geçmiş babaların katlanacağı en büyük acıdır benden istediğin. Acım, senin gibi evlada helal olsun ama...»

Ali Ekber, babasının, annesinin ellerine sarılıp öptü. Sonra kucaklaşıp helallaştılar.

Ali Ekber, babasından ölüm iznini alır almaz, atına atlayıp düşman saflarına daldı.

Şaha kalkmış atı üzerinden bağırdı.

«Babamın yanında, Yezid'e karşı vuruşacak bir ben kaldım,» dedi. «Benden sonra da babam gelecek karşınıza. Haydi, kendine güvenen çıksın karşıma.»

Düşman saflarından hamle yapan olmadı. Ali Ekber'i öldürmek, Hazreti Ali'yi, oğlu Hüseyin'i öldürmek gibi gelmişti onlara.

Başkumandan Ömer, kilitlenmiş savaşın anahtarını bulmakta güçlük çekmedi. İbni Ziyad'la Kufe'de, aralarında geçen konuşmadan yararlandı.

«Her kim ki, Musul valiliğini ister,» dedi. «İşte Ali Ekber. Bir başa, bir valilik!»

Tarık bin Şeyt, hemen öne atılıp bağırdı.

«Ya Ali Ekber, geleceğin Musul valisi karşında.»

Birisi valilik, birisi de inanç adına çarpışmaya başladı. Ali Ekber, susuzluktan kuruyan dudaklarıyla bağırıyordu.

«Değil geleceğin valisi, Yezid'in kendisi olsan bile, gene de kılıcımın şiddetinden kurtulamıyacaksın.»

Havada kılıçlar şakıyordu. Az sonra birisi yere düşecekti. İlk darbeyi Ali Ekber indirdi. Darbe öldürücü değildi. Ama, yaralanmış Tarık, atından kayınca, üzengiden ayaklarını kurtaramadı. Atı, onu, oradan oraya sürüklüyordu. Ayakları üzengide, bedeni boşlukta kalmış Tarık'ın başı, sonunda kanlı kumlara çarpa çarpa parçalandı.

Ali Ekber, bu durumdan yararlanıp atını gerisin geri sürdü.

«Savaş alanından kaçmıyor oğlun ey baba!» diye bağırdı, Hazreti Hüseyin'in önünden geçerken. «Seni son bir defa daha göreyim istedim. Hakkını helal et baba.»

Uzaklaşıp düşman saflarına doğru atını koşturan Ali Ekber'in arkasından, Hazreti Hüseyin bağırdı.

«Helal-i hoş olsun oğlum.»

Ali Ekber'i, teke tek öldüremiyeceklerini anlayan Yezid'in askerleri, sonunda bir araya gelip onu da öldürdüler.

Otuziki atlı ve kırk yayadan oluşan Hazreti Hüseyin'in ordusu yok edilmişti. Düşmanla savaşmak sırası, Hazreti Hüseyin'deydi şimdi. Çevresine bakındı. Yezid'in ordusu, kendisini bekliyordu. Gidecekti üzerlerine. Ama vuruşmadan önce, kendisine inanarak Mekke'den buraya kadar gelmiş ve ölmüşlerden geriye kalan çocuklarla, kadınlarla vedalaşmak istedi. Atına bindi. Kılıcını eline aldı. Çevresinde toplanmışlara, yaşlı gözlerle bakıp konuştu.

«Sıra bana geldi,» dedi. «Benden öncekiler gibi, benim de gidişim olacak, ama dönüşüm olmıyacaktır. Şimdiye kadar ölenler, Yezid'in ordusunun yüzünü güldüremedi. Bilirsiniz, onların istediği, benim başımdır. Başımı, Yezid'in önüne koyduklarında, rütbeler yükselecek, mal-mülk kapıları açılacaktır. Dileğim, onlar sevinçten çıldırırlarken, sizlerin, acınızı açığa vurup ah, vah etmemenizdir. Yezid'e boyun eğmemişlerin ardında kalmak da kolay değildir. Yezid'in ordusuyla çarpı-

şırken, yere akan kanlarımız yerine, sizlerin de kanı, yüreğinize akmalıdır. Bilirim, bu ölmekten de zordur. Şehitlerinizin yüzünü, akmayan göz-yaşlarınız güldürecektir. Ağlayın, dövünün, ama düşman görmesin. Haydi, hepiniz Allaha emanet olun. Hakkınızı da helal edin.»

Başlar öne eğildi. Gözlerden akan sessiz yaşlar, çöle düştü. Hazreti Hüseyin, atının başını düşmana doğru çevirdiğinde, at öyle bir şaha kalktı ki, yerle gök birleşti sanki. Hazreti Hüseyin'in yüzü, ayışığında parıldayan pınar suları gibi parıldadı. 'İşte, işte,' dedi içinden. 'Burada, yıllar önce tökezleyip yere kapaklanan inanç atı, yeniden şahlandı. Ey Allahım, sana şükürler olsun ki, bana, şu Hüseyin kuluna, bu günleri de gösterdin. Ya Muhammed, ya Hazreti Ali, yanınıza geliyorum işte. Şerefimle geliyorum. Geriye, benden sonra geleceklere, inancın mirasını bırakarak geliyorum. Ya Allah... Ya Muhammed... Bismi'l-lahi'r-rahmani'r-rahim...'

Yezid'in ordusu üzerine gidiyordu işte. Binlerce eli silahlı askerin, pek çok kumandanın üzerine doğru gidiyordu...

«Geldim işte,» diye bağırdı, Yezid'in ordusu önüne iyice yaklaşınca. «Bir ben kaldım. Ben ve sizler... Bir anlık cesareti olan varsa, yer değiştirelim onunla. Gelsin buraya ve benim bulunduğum yerden, tek başına sizlere baksın. Korkudan durabilirse atı üzerinde, kendi başımı, kendi ellerimle keserim. Ama bende, korkunun zerresi bile yoktur. Aslında, ben de bir ademoğluyum. Sizin gibi bir ademoğlu... Korkusuzluğum nedendir? Çünkü bilirim ki, zalimin zulmünü, inanmışlığın direnci ergeç yener. Bugün yenmezse, yarın yener.

Bu dünya, sizin arkalandığınız Yezid gibi, ne Yezid' ler görmüştür. Ama gene de birileri çıkar, Yezidliğe boyun eğmeyen birileri... Pınarlar kurur, ama dağın suyu bitmez. İşte, bunu anlatamadım ben, siz gafillere. Siz sanıyorsunuz ki, başımı koparıp götürdüğünüzde Yezid'e, herşey unutulur gider. Ya, şu kumlar üzerine akan kanlar?.. Az sonra akacak benim kanım? Esen çöl fırtınalarıyla, bu kumlar savrulacaktır dünyanın dört bir bucağına. Savruldukça da... Haydi bakalım, uzun sözün kısası, kim öldürecekse beni, çıksın bir adım öne.»

Hiç kimse yüreklenip öne çıkamıyordu. Koca ordu taş kesilmiş gibiydi.

Hazreti Hüseyin bağırdı.

«Ben ki, Hazreti Ali'nin oğluyum. Onunla cenkleşip yenişemiyen varsa, o çıksın öne. Çıksın da, öldüremediği babam niyetine, beni öldürsün de görelim.»

Kumandan Ömer, yanındaki en yavuz cengâverlere usulcacık seslendi.

«Üç gündür susuzdur,» dedi. «Mecali yoktur kılıç sallamaya. Her kim öldürür onu, en az onun kadar ünlenip dünya var oldukça, ismi dillerden düşmez.»

Bu sözlerden güç alan Temin, meydana atılıp kılıç savurdu. Hazreti Hüseyin, kendisini kollayıp hamle sırası aldı. Öyle bir saldırdı ki, Temin titredi. Cengi izleyenler, aralarında fısıldaştılar.

«Bu Hüseyin ki, gerçekten Hazreti Ali'nin oğlu Hüseyin'dir. Babasının hamlesi, ona da miras kalmıştır.»

Temin, Hazreti Hüseyin'in ikinci hamlesinde, kanlar içinde yere yuvarlandı.

Hazreti Hüseyin, kılıcı havada beklemeye başladı. Ordu hareketlendi. Ordu bir kişinin üzerine doğru yürüyordu.

Ömer bağırdı.

«Ne beklersiniz bre şaşkınlar? İşte karşınızda duruyor. Savaşmak için karşınızda duruyor. Gerin okları. Fırlatın mızrakları. Sallayın kılıçları!..»

Yüzlerce asker saldırıya geçti. Temimli Şerik oğlu Zür'a, Hazreti Hüseyin'in sol eline ve bir başkası da sol omuzuna kılıçlarını vurdular. Hazreti Hüseyin, sendeleyip yere yuvarlandı. Düşüp kalka kılıcını savururken, Enes Nahai oğlu Şimr, mızrağıyla vurup yere düşürdü Hazreti Hüseyin'i. Bu kadar darbe bile onu yıldıramıyordu. Yeniden doğrulmak istedi. Oklar, daha çok oklar yağdı. Otuzüç mızrakla, otuzdört kılıç darbesi indirdiler. Ama, o gene de, düştüğü kumlar üzerine kanı su gibi akarken, çırpınıp ayağa kalkmak istiyordu. Bu sıra, güneş küskünleşip bir buluta girdi. Uzakta kopan bir fırtınanın, ilk uğultuları duyuldu. Ömer durmadan bağırıyordu.

«Başını kesin!»

Şimr isimli birisi atından inip al kanlar içinde kıvranmakta olan Hazreti Hüseyin'in gövdesine, ayaklarını bastırdı. Sonra canlı bedendeki başı kesip kumandanı Ömer'e koşturarak götürdü. Ömer, ele geçirdiği Hazreti Hüseyin'in başını havaya kaldırıp bağırdı.

«İşte, iste bu gördüğünüz, Yezid'in önünde eğilmeyen Hüseyin'in başıdır,» dedi. «Allaha şükürler olsun ki, görevimizi yerine getirmeyi, Allah bizlere nasip etmiştir. Bu, koparılmasında herkesin emeği geçen başı, ordunun huzurunda, Yezid adına, önce Kufe'ye, oradan da Şam'a götürme-

leri için Yezid'in oğlu Havli ve Müslim Ezdi oğlu Hamid'e veriyorum. Başkaca başlar da toplansın yerden. Hüseyin'in ordusunda çarpışıp ölenlerin başıyla, Yezid'in ordusunda çarpışıp ölenlerin başları karıştırılmasın birbirine. Savaşımız bitmiştir. Zaferimiz mübarek ola...»

Kesik başlar birbirinden ayrıldı. Güneş, Hazreti Hüseyin'in başı kesilirken gömüldüğü bulutlardan çıkamadığından, o gün akşam, her günkünden erken geldi Kerbela'ya. Pekçok kesik başla, Kufe'ye doğru yola çıkıldı. Hazreti Hüseyin'in gözleri açıktı. Çevresinde olup bitenleri görüyor gibiydi. O hâlâ bir mucize, umulmadık, büyük bir mucize bekliyordu sanki. Belki de beklediği mucizeye, Yezid'in sarayına, gümüş bir tepsi içinde, kesilmiş başıyla geldiği zaman kavuşabilecekti...

Kerbela'da öldürülen Hazreti Hüseyin ve kendisine inanmışların kesik başları, Şam'a, Yezid'e gönderilmek üzere, Kufe sokaklarında dolaştırılıyordu. Mızraklara takılmış kesik başlar en önde, kadınlar, çocuklar, Hazreti Hüseyin'in hasta oğlu Zeynel Abidin de, ellerine kelepçe, boynuna zincir vurulmuş olarak, arkada yürütülüyordu.

Kufe halkı sokaklara dökülmüştü. Acı çekip ağlıyanlarla, sevinçlenip gülenler birbirine karışmıştı. İşte, önlerinden Kerbela kurbanlarının kesik başları, mızraklara takılmış olarak geçiyordu. En önde Hazreti Hüseyin'in başı vardı. Mızrak, kesik başın gövdesi olabilir miydi? Kesik başın gözlerinden yaşlar akar mıydı? Dudaklar, birşeyler söylemek istercesine titriyor olabilir miydi?

Bu zulme, bu katliama karşı olanlar için böylesi bir bakış, böylesi bir dudak kıpırdatış görülebiliyordu. Hazreti Hüseyin de onlardan birisi değil miydi? Mızrağın ucundaki baş, onun mu, yoksa kendi başları mıydı? Ama Yezid'in yanında olanlar için, görünürde bir mızrak vardı. Mızrağa takılmış kesik baş da, kanlarla sıvanmış bir insan kafası değil miydi?

Ölenler kurtulmuş sayılırdı gene de. Ölenlerin

kızkardeşleri, kızları, anneleri Kufe sokaklarında dolaştırılan kesik başların arkasında, yürürlerken, ellerinde, sanki onlar da, birer mızrak taşıyormuş gibiydiler. Bu mızraklarda da, kendi yürekleri asılıydı.

Hazreti Hüseyin'in dudakları, hâlâ kıpır kıpırdı sanki. Birşeyler söylemek istiyordu. Belki de, «Ey Kufeliler,» diyordu. «Beni çağıran siz. Yezid'in zulmünden kurtarılmanız için çağıran siz. Neden, neden benim başım yerine, Yezid'in başı takılmadı bu mızrağa? Nerde kumandanlarınız? Şimdi, benim başım dolaştırılırken Kufe sokaklarmda, onlar ki, rütbelerini arttırmak için İbni Ziyad'ın karşısında el-pençe durmakta olmasınlar? Ben Yezid'e boyun eğmedim. Ben Yezid'e, sizin adınıza da boyun eğmedim ki, zulmü üzerinizde fazlalaşmasın. Ama, sonum gözlerinizin önünde işte. Benim sonum böyle olduysa, vay sizin sonunuza. Sonumdan ibret alıp kesik başlar törenine katılacağınıza, neden cellatların rütbe törenini basmazsınız? Basıp da, kendi geleceğinizi kurtarmazsınız? Ben ki, Hazreti Muhammed'in torunu, ben ki, Hazreti Ali'nin oğlu, başım kesik dolaştırılıyorsam, vay, vay ki sizin başınıza geleceklere... Ey ağabeyim Hasan... Bak, işte, Muaviye'ye biat ettiğin caminin önünden geçmekteyim. Bir atın üzerinde değil, bir mızrağın ucunda geçmekteyim. Ama, tökezleyen inanç atımızı, Kerbela'da öyle bir şaha kaldırdım ki, mızrağın ucunda takılı olan başımı da geçti, şaha kalkan atımız. Ey baba... Senin mezarını da görür gibi oluyorum buradan. Burası dediğim, ne bir dağ başıdır, ne de bir kale burcu. Burası, bir mızrak ucudur. Seni hançerliyenler, oğlunu da öldürüp başını kopardılar. Ama, ne sen hançerlendin,

ne de benim başım koparıldı. Çünkü, zalime boyun eğmeden öldürüldük biz. Bak, işte, geçmekte olduğum şu sokağı da tanıdı oğlun. Kuttame'nin evi önünde, mızraklı kervanımız. Ama, ama bir mucize olacak gene de. Kufe'de olmazsa, Şam'da, Yezid'in sarayında olacak bu mucize...»

Gerçekten konuşuyor muydu Hazreti Hüseyin, kesik başıyla? Gerçekten birşeyler mi duyuluyordu ki, Kufeliler arasında bir kıpırdanma, bir huzursuzluk başlamıştı?

Ölü başlar ve yakınlarının Kufe sokaklarından Şam yoluna çıkışları saatlerce sürdü. Bu sıra Şam'da, Kerbela'da öldürülenler adına görkemli bir karşılama töreninin hazırlıkları başlamıştı bile...

Yezid, sarayında sevinçten uçacak gibiydi. Şam şehri bayraklarla, sancaklarla, çiçeklerle donatılmıştı. Yezid, boyun eğmeyenlerin uğrayacakları sonu, halkına göstermek istiyordu. Kendisi ki, Muaviye'nin oğlu, kendisi ki, Halife Yezid, nasıl olurdu da, bir avuç insan, gücüne karşı çıkabilirdi? Gök, yere bir çarşaf gibi serilebilir, yer, gökyüzünün boşluğunda yok olabilirdi. Yeter ki, iki dudağı arasından bir buyruk çıkmış olsundu Yezid'in.

İşte, işte günlerdir beklenenler geliyordu. Şam, kesik başları, zincire vurulmuşları, çılgınca karşılamalıydı. Her alkış, Yezid'in gücüne güç katacak yeni bir biat olmalıydı. En önde, kumandanlar görüldü. Kerbela savaşını yönetenler de vardı aralarında. Kumandanların arkasında, önde, Hazreti Hüseyin'in kesik başı bir mızrağa takılı olarak geçirilliyordu Kufe'den sonra, Şam sokaklarında. Hazreti Hüseyin çevresine bakıyordu gene. Gören gözler, duyarlı yürekler onun gördüğünü görebiliyordu. Gözlerinden akan yaşlar, kanlı yaşlar, mızrak-

tan kayıp taşıyanın başına dökülüyordu. Sanki konuşuyor, soruyordu da o. «Sen, sen, benim kesik başımı taşıyan, halktan birisi değil misin ki?.. Senin düşmanın kim? Benim kesik başım mı, yoksa senin gibi birisi olanın kesik başım, sana taşıtan Yezid mi?..»

Sarayın önüne gelindiğinde, Hazreti Hüseyin'in başı, takılı olduğu mızraktan çıkarıldı. Yezid, sarayın penceresinden izlediği töreni umursamıyormuş gibi davranıp tahtına oturdu. Meclisinden pekçok insan da oradaydı. Az sonra, üstü ipek bir şalla örtülü, gümüş bir tepsi getirip Yezid'in önüne koydular.

Yezid, elindeki asasını uzatıp ipek şalı çekti. İşte, Hazreti Hüseyin'in kesik başı karşısındaydı. Orada bulunanlardan bazıları sevinçle, bazıları da utanç duyarak, ama hepsi de ürpererek, kendilerine bakan Hüseyin'le gözgöze geldiler.

Yezid, gücünü kanıtlamış olmanın verdiği kibirle, güçle, elindeki asayı Hazreti Hüseyin'in kesik başı üzerinde dolaştırıp oynamaya başladı.

«İşte,» dedi. «İşte, bana biat etmeyenlerin sonu!»

Bu sıra, meclisin ileri gelenlerinden Ebu Berze Eslemi ayağa kalkıp konuştu.

«Asanla oynadığın bu yüz, kimin yüzüdür bilmez misin ya Yezid?» dedi.

Yezid, en coşkulu, en güçlü anında kendisine sorulan bu soru karşısında çok öfkelendi. Ama belki de ilk kez, halife olduğundan beri ilk kez, babası Muaviye gibi, öfkesinin ardına sinebildi.

«Bilmez olur muyum ya Eslemi?» dedi. «Hiç bilmez olur muyum? Hazreti Muhammed'in torunu, Hazreti Ali'nin oğlu Hüseyin'in yüzüdür, asam-

la oynadığım. Onun için oynamaktayım ya... Bir başkasının başı olsaydı, sarayımda ne işi vardı?»

«Doğru değildir yaptığın,» dedi Ebu Berze Eslemi. «O yüz ki, defalarca Peygamberimiz Muhammed tarafından sevgiyle öpülmüştür.»

«Sen, ne demek istersin?» diye bağırdı Yezid, öfkesini daha fazla gizliyemeden. «Bir asi değil miydi o? Biat etmemekte direnmemiş miydi o? Yani, sen şimdi, bir asinin kesik başını mı savunursun bana karşı? Hem de, Şam halkının, gücümün önünde eğilip törenler düzenlediği böylesi bir günde? Dua et ki meclisin en yaşlısı, en saygı değer olanısın. Yoksa Hüseyin'in başı yanına, senin de başın düşerdi.»

Ebu Berze Eslemi titredi. Ama bu titreyiş korkudan değil, insanın insana ettiği utanç duygusundandı. Bir Yezid'e, bir Hazreti Hüseyin'in kesik başına baktı. Hüseyin inandığı doğrular adına, bunca zorluklara katlanmamış, hattâ sonunda başını bile kaybetmemiş miydi? Kendisi de, bildiği doğruları söylemekten niçin kaçınmalıydı? Hazreti Hüseyin'in kesik başına, yüzündeki açık gözlere uzun uzun baktı. Bu gözlerden güç almışcasına, Yezid'e boyun eğeceğine, karşı çıkmasını sürdürdü.

«Sonun hüsrandır,» diye bağırdı. «Zalimsin çünkü ey Emir. Sana boyun eğmeyenin tamamını bile göremedin. Kesik başıyla avunursun açıkcası. Sen ki Yezid, sen ki zulmedensin, dedim ya yoktur sonun. Benden söylemesi. Başımı vurdurursan, vurdur. Ama, gene de benden söylemesi. Sen, Kerbela savaşını kazanan değil, kaybedensin.»

«Nedenmiş o? Nedenmiş?» diye, bu kez Yezid de kalktı ayağa.

«Kaybettin. Evet kaybettin savaşı,» dedi Esle-

mi. «Çünkü Hüseyin, binlerce kişilik orduna, en değerli kumandanlarına bile boyun eğmedi. Eğer Hüseyin, zalimliğinden korkup gelseydi ayaklarıyla buraya, gelip eğilseydi önünde, o değil, sen kazanmış olurdun. Hani, nerde bu başın ayakları? Dedim ya, o kendisi yerine, kesik başını yolladı sana, ya Yezid. İşte, başı önünde duruyor Hüseyin'in. Ama kendisi nerde? Gövdesi ve inançları nerde? Kerbela'da bre Yezid, Kerbela'da... Baban ki, Hasan'ı zehirlettiğinde, Şam'ı, bütün bir Şam'ı siyaha boyatmıştı. Boyatmıştı da, zalimliğini, gene de ört-bas etmek istemişti. Ya sen, ey Muaviye oğlu Yezid? Kesik başları sokaklarda dolaştırdın. Hüseyin'in başına da asanla vurmaktasın. Sen aslında Hüseyin'in başına değil, kendi başına vurmaktasın. Bu kadar pervasızlığının sonu, halkı daha fazla sindirmez. Tersi, sinen halkı ayaklandırır. Tarih böyle yazıyor ya Yezid. Zorbalık, bir dağa benzer. Ne kadar zorba olunursa dağın doruğuna da o kadar çok yaklaşılır. Bu doğrudur. Ama unutmamalıdır ki, doruğa ulaşıldıkça, uçurumların derinlikleri de artar. Bir ayağın kayışı, parçalanmaya, yok olmaya yeter de artar bile. Sanırım, şu önünde duran Hüseyin'in kesik başı, dağın doruğunda dolaşan senin ve hilafetinin sonu olacak. Bir taşa çarpmış gibi, bu başa çarpıp yuvarlanacaksın uçurumlara. Yani...»

«Sus, sus be mel'un!» diye bağırdı Yezid. «Utanmadan, hâlâ konuşmak mı istersin karşımda? Vurun başını. Vurun ki, en keyifli günümü, zehir eden kalksın dünyadan...»

Bu sıra koşuşmalar duyuldu sarayın içinde. Koşuşmaların nedeni Yezid'e iletildiğinde, Yezid tahtına oturdu. Taht, gene iğneli bir beşik oluver-

mişti. Tahttan kalkıp pencerelerden birisi önüne geldi. Başını, önceleri babası Muaviye'nin, sonra da kendisinin dayadığı, pencerenin pervazına dayadı. Yezid ufaldı. Yezid, yaralı bir kuş gibi titremeye başladı. Odada bulunanlar şaşırıp kaldı. Yezid'in böylesine güçsüz olduğunu ilk kez görüyorlardı. Demek, kanlı ayaklanmalar başlamıştı diyarında!.. Başını çevirdi Yezid. Gümüş tepsideki başı gördü. Hazreti Hüseyin, ona bakıyordu.

Hazreti Hüseyin, kesik başında gülümsüyor ve dedesinin hırkasını, dedesinin derisi gibi, bedenine giydiği geceden beri beklediği büyük mucizeye, Ebu Berze Eslemi'nin söyledikleriyle, gelen ayaklanma haberleriyle, kavuşmuş gibi oluyordu.

Hazreti Hüseyin'in, Kerbela'dan beri açık duran gözleri, yavaş yavaş kapandı dünyaya...

ZALİMLE MAZLUMUN EVRENSEL ÇATIŞMASI

Hicret'in 61. yılında muharrem ayının onuncu günü (10 Ekim 680) Bağdat'la Kûfe arasındaki Kerbela'da İslam tarihinin en acı olaylarından biri yaşandı. Muhammed peygamberin torunu, Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin ve yakınları, Muaviye'nin oğlu Yezid'in askerlerince sarılıp önce susuz bırakıldılar, sonra da öldürüldüler. Kadınlar ve çadırlar yağmalandı. Hz. Ali soyundan kimseyi sağ bırakmamak için Hüseyin'in bebek yaştaki oğullarına bile kıyıldı. Bu kıyımdan, hasta olduğu için savaşa katılamayan Hüseyin oğlu Zeynelabidin kurtuldu yalnızca. Hüseyin'in, dolayısıyla Hz. Ali'nin soyu bu torunundan, IV. İmam Zeynelabidin'den sürdü.

Kerbela olayı, yalnız Şii-Batınî inanca bağlı olanlarca değil, Sünnilerce de acı bir olay niteliğini korumuş, İslam edebiyatında nesir ve nazım binlerce yapıta konu olmuştur. Günlük dilde Yezid adının isim özelliğini yitirerek kötü, nefret edilen kişiler için sıfat olarak kullanılmasının, susuzluğun Kerbela'ya benzetilmesinin nedeni de budur. İslam dünyasında Şii-Batınî mezheplere bağlı olanlarla Türkiye'deki Aleviler ve Bektaşiler için Kerbela özel bir anlam taşır. Muharremin ilk on günü yasla birlikte su orucu tutulması, onuncu günse aşure yapılması, benzeri âdetler Hüseyin'in anısını yaşatma amacını taşır.

İşte Bekir Yıldız, son yapıtı «Ve Zalim Ve İnanmış Ve Kerbela»da, oluşunu ve etkisini kısaca özetlediğim bu olayı konu ediniyor. Hz. Ali'nin öldürülüşünden başlayarak tarihsel gelişim süreci içinde öyküleyip olanı biteni. Bu öyküleme de Bekir Yıldız'ın hareket noktası, tarihin her döneminde toplumsal yapılanmada görülen temel karşıtlık; başka deyişle zalimle mazlumun çatış-

ması. Bu temadan yola çıkıyor Bekir Yıldız. İyi-kötü, inançlı-inançsız, ezen-ezilen çatışması da diyebiliriz buna. Kişiler de iki karşıt kümede toplanıyor böylece. Hz. Ali ve oğulları Hasan'la Hüseyin mazlumu, Muaviye ile oğlu Yezid zalimi simgeliyor. Mazlumların gücü inanç. Zalimin gücüyse kılıç. Bir yanda inanca dayalı birlik, öte yanda çıkara dayalı kulluk. Ve zalimin zulmüne boyun eğmeyen Hüseyin'in, uğruna başını verdiği gerekçesi : «Her isteyen istediğine boyun eğdirirse, boyun eğmeyenlerin hali nice olacak? Sanılmasın ki, boyun eğmemek bir kibir işidir. Ben de boyun eğerim. Ama bilirim ki, Yezid'in önünde eğilirsem eğer, zalimlik azalacağına çoğalacaktır.» (s. 110)

Şunu özellikle belirtmek istiyorum: Bekir Yıldız'ın Kerbela olayını öykülerken benimsediği bu yaklaşım biçimi, doğru olmanın ötesinde, anlatılanların çağdaş bir boyut kazanmasına da yol açıyor. Hüseyin'in kişiliğinde, yalnız inanmanın ve inancı uğruna ölmenin değil, zulme ve haksızlığa karşı direnmenin sergilenişi, bir bakıma insanı insan yapan evrensel bir gerçeğin dile getirilmesi anlamını taşıyor. Söz konusu olan ne bir inanç çatışması, ne de bir iktidarı paylaşma kavgasıdır çünkü. Söz konusu olan, insan onuruna yaraşır bir düzen isteğidir. İnsanın insanı ezip yok edemeyeceği, güçlünün güçsüzü kanla boğup egemenliğini sürdüremeyeceği bir düzen.

«Ve Zalim Ve İnanmış Ve Kerbela»yı okurken, halk hikâyelerinin yeniden işlenip yazılmasının günümüz öykü ve romancılığına ne getirip, ne götüreceğini düşündüm hep. Özellikle dinsel nitelikli hikâyelerin. Sözlü ya da yazılı edebiyatımızın zengin anlatı geleneği ne ölçüde değerlendirildi? Dilsel yararlanma dışında değerlendirilmeli, yeniden yazılmalı mıydı bu hikâyeler? Bu yolda ölçü ne olabilirdi?

Bekir Yıldız'ın yapıtı, bu soruların kesin yanıtını getirmiyor elbette. Getirmesi de beklenemez kuşkusuz. Edebiyatta tek yol değil, yollar vardır çünkü. Ama ken-

di çizgisinde Bekir Yıldız'ın bu girişimi olumlu bir adım bana göre. Başarısı, bilinen bir olayı ve bilinen kişileri hiç değiştirmeden, ama görünenin ardındaki gerçeği vermeye çalışarak sergilemesinde yatıyor. Bir de yine bilinen bir olayı dinsel özünden soyup mezhep çatışması görünümünden çıkararak hem insani hem de toplumsal boyutlarıyla yansıtmasında.

Atilla Özkırımlı
(Cumhuriyet, 27 Kasım 1986)

«VE ZALİM VE İNANMIŞ VE KERBELA»

Bir sanat yapıtı önünde insanda heyecan duygusu uyandıran şey nedir? Bunun iki temel ögede özetlenebileceğini düşünüyorum : Anlatılan şey (konu, içerik) ve anlatma biçimi (biçem, kompozisyon, kurgu vb...)

Kimi kez, konusu, içeriği bakımından benimsediğimiz bir yapıtı, biçemi bakımından eksik (yanlış, başarısız vb.) bulduğumuz olur. Bu, o sanat yapıtından duyduğumuz (duyabileceğimiz) heyecanı (zevki, hazzı, beğeniyi) eksiltir, azaltır.

Kimi kez, bunun tersi olur. Yani, biçemi bakımından beğendiğimiz, ilginç bulduğumuz bir yapıt, konusu, içeriği bakımından gönlümüze sinmez. O zaman da alınan zevk duygusu, duyulan heyecan, eksik kalmıştır...

Bekir Yıldız'ın yeni romanı, beni her iki yönden de doyurdu, etkiledi, heyecanlandırdı. Bu konulardaki gözlemlerimi, duygu ve düşüncelerimi başkalarıyla da paylaşmak istedim...

Konu bakımından romanın en büyük yeniliği, başarısı, İslam mitolojisinin modern bir romana kaynaklık edebileceğini tanıtlamış olmasıdır... Bu, çeşitli bakımlardan çok büyük bir başarıdır, yazınımız için büyük, yeni bir ufuktur... «Ve Zalim ve İnanmış ve Kerbela» ile, İslam mitolojisi, ilerici, modern, çağdaş yazınımız için bir tabu olmaktan çıkmakta; tersine, dönüp ba-

kılması, incelenmesi, üstünde düşünülmesi gereken bir kaynak niteliği kazanmaktadır... Bekir Yıldız, yeni romanıyla, herşeyden önce bunu başarıyor... (Yeri gelmişken, Hıristiyan mitolojisinin Batı yazın ve sanatı için, tabu olmak şurda dursun, yüzyıllardır ne zengin bir konu ve esin kaynağı olduğunu belirtmeye bilmem gerek var mı?)

Bunun yanısıra, İslam mitolojisini konu edinmekle, Bekir Yıldız, bu konuyu, sağcıların, gerici yorumların tekelinden kurtarmaktadır. Kanımca, bu da büyük bir başarıdır.

Konu işlenirken, bugünlere ve hattâ gelecek zamanlara mesajlar iletilmektedir. Fakat, anlatılana sıkı sıkıya bağlı kalınarak... Sanıyorum, romanın içeriğe ilişkin bir büyük başarısı da budur. Tüm tipler, Hazreti Ali, oğulları Hasan ve Hüseyin; Muaviye ve oğlu Yezid, romanı oluşturan birincil ya da ikincil önemdeki tüm tipler; kendi zamanlarında yaşamakta, soluk alıp vermektedirler... Elle tutulurcasına, gözle görülürcesine canlı, etkileyicidirler... Bu özellik, romana büyük bir gerçeklik duygusu kazandırmakta; ve zaten bu nedenledir ki bugünlere ve yarınlara iletilen mesajlar sahicilik, gerçeklik, inandırıcılık kazanmaktadır... Eğer bu tipler ve çevrelerindeki atmosfer; o zamanların ortamına uygun olarak, sadık kalınarak yaratılmamış olsa idi, bugünlere ve yarınlara iletilen mesajlar didaktik kalabilirdi... Bekir Yıldız'ın Kerbela'sında romanın kahramanları kendi zamanlarında yaşıyor; onları çelişkileriyle, korkularıyla, zalimlikleri ve mazlumluklarıyla, inançları ya da inançsızlıklarıyla, yani tüm insanî özellikleriyle görebiliyoruz... Bekir Yıldız okurda bu duyguyu yaratmayı başarıyor.

Romanda, bugüne, hattâ gelecek zamanlara ilişkin mesajlar bulunduğunu söyledim. Aslında bu mesajlar, bütün zamanlar için geçerlidir. Temel ve insanî mesajlardır. Şimdi bunları, romandan alıntılarla örneklemek istiyorum :

Romanın başlığından da anlaşılabileceği gibi «zalim» ile «inanmış» arasındaki karşıtlık, yapıtın temel sorunsalıdır. Bu karşıtlık, Muavlye'nin, oğlu Yezid'e öğüdünde özlü biçimde dile getirilmektedir: «Zalimliğe güvenip öne atılma. Çünkü, hiçbir zalimlik, onun (Hüseyin'in) inancından güçlü olamaz.» (s. 63-64.)

Bu temel sorunsala (karşıtlığa) bağlı olarak, romandaki başlıca temalar; boyun eğmeme, baş eğmeme erdemleri; zalimin güçlü görüntüsünün ardındaki güçsüzlüğü ve baş eğmeyen mazlumun yenilmezliğidir... Şimdi romandan alıntılarla, bunları örneklemek istiyorum.

Boyun eğmeme, baş eğmeme erdemi (gerekliliği) Yezid'e biat etmesi (Yezid'i halife kabul etmesi) için Hazreti Hüseyin'e elçi gönderilen Velid'e, Hüseyin'in söylediklerinde en özlü anlatımını bulmaktadır:

«İnsanlar, her biat isteyenin önünde eğilmeye alışırsa, inanç nerde kalır, onur, şeref nerde kalır?» (s. 75.)

Boyun eğmeme erdemi, yine Hazreti Hüseyin'in Kufe şehri halkına söylediği sözlerde, evrensel bir ahlâk öğretisi değerine ulaşmaktadır:

«Her önünüze durana, eğilmek huyundan vazgeçesiniz. Eğilmek insanoğluna göre değildir ey Kufeliler. Ancak eğildiği insanın, kendisi önünde de eğilebileceğine inanırsa, eğilmelidir insan...» (s. 86)

Güçlünün verdiği buyruk, boyun eğmek için bir gerekçe olabilir mi? Romanın sonlarında, Kerbela'da, Hüseyin'in tarafına geçtiğinde Hüseyin'le aralarında geçen konuşmalar romanın en etkileyici bölümlerinden birini oluşturan Hür'e, daha önceki bir bölümde söylediklerileyle bu soruyu şöyle yanıtlıyor Hüseyin:

«Emir öyle mi?... Emir... Yani sen, bir katilin, binlerce mazlum kanını üstüne sıçratmış bir katilin söylediklerini emir saymayı, askerî bir şeref mi sayarsın, ey kumandan?» (s. 100)

Romanda, «her önünüze durana eğilmek huyundan vazgeçesiniz» diye seslenilen halka yöneltilmiş başka

eleştiriler de var... Dedesi Hazreti Muhammed'in mezarı başındaki bir içdökme sırasında şöyle diyor Hazreti Hüseyin :

«Bir Yezid türedi ki, putlardan beter. Bir halk oluştu ki, ürkek kuş sürülerinden şaşkın. Nereye konacaklarını bilemez oldular.» (s. 80)

Fakat bu eleştirilerin yanısıra, romancının «diyalektik» yaklaşımının izlerini de görebiliyoruz. Muti oğlu Abdullah'la konuşmasında şunları söylüyor Hazreti Hüseyin : «Kufe halkına gelince : Yezid, zalimliğin sancakbaşı olmuştur duyduğum. Kufe halkı bu sancağın gölgesinde barınamaz olunca, akıl ve vicdan sayfalarını geriye doğru çevirmiyecek mi? İşte o zaman, ya aman derlerse?... Bize hesap sormak değil, yardımlarına koşmak düşmez mi?» (s. 81-82)

Ve bir başka yerde, aynı konuda, yine Hüseyin'in ağzından, daha açık olarak şunlar söylenmektedir :

«Bir ışık, bir mum ışığı bile, durmayı değil, yürümeyi gerektirir. Kufe'de iki güç vardır anladığım. Pişman olmuşlarla, Yezid'e bağlılıklarını sürdüren iki güç... Biz ki inananlarız, Yezid'e bağlı olanlara karşı, pişman olmuşların imdadına koşmak, şanımızdan değil midir?» (s. 85)

Aklı ve vicdanı olan herkesi, sadece dün için, uzak geçmişler için değil, bugünler ve yarınlar için de düşündürmesi gereken bu sözlerden sonra, romancı, «boyun eğmeme» kavramına, bireysel bir erdem olmanın ötesinde bir derinlik, genişlik kazandırmaktadır Kerbela'da kuşatılan Hüseyin'in ağzından :

«Sanılmasın ki, boyun eğmemek bir kibir işidir. Ben de boyun eğerim. Ama bilirim ki, Yezid'in önünde eğilirsem eğer, zalimlik azalacağına, çoğalacaktır. Ben kendi adıma değil, inanmış ve inanacaklar adına, zalimin önünde başımı dik tutmaya çalışırım.» (s. 110)

Bilinçle bilenmiş inancın kaynağını ise, Kerbela kuşatmasında oğluna bir at üstünde görünen Hazreti Ali'nin ağzından işitiyoruz :

«Ordular seni ürkütmesin. Sen, sen ol, kendinden kork. En büyük ordu, insanın içinde tepinir. İşte Hüseyin, ona yenilirsen, şu karşıda duran orduyu yensen bile, iki elim yakandadır, iki cihanda da...» (s. 121)

Zalimin gücü sonsuz mudur? Bu soruyu da, romandan içerikle ilgili son bir alıntıyla, Hüseyin'in kesik başını elindeki asaya oyuncak yapan Yezid'e, mecliste bulunanlardan Ebu Berze Eslemi'nin söyledikleriyle yanıtlamak olası :

«Sen aslında, Hüseyin'in başına değil, kendi başına vurmaktasın. Bu kadar pervasızlığın sonu, halkı daha fazla sindirmez. Tersi, sinen halkı ayaklandırır... Zorbalık bir dağa benzer. Ne kadar zorba olunursa dağın doruğuna da o kadar yaklaşılır. Bu doğrudur. Ama unutmamalıdır ki, doruğa ulaşıldıkça, uçurumların derinlikleri de artar.» (s. 147)

Romanın içeriğiyle ilgili olarak söyleyebileceklerim bunlar. Biçeme (kurgu, kompozisyon, dil vb.) gelince, romanı oluşturan yirmi bölüm, bir senfoninin parçaları gibi birbirine bağlanmış. Yukardaki alıntılarda da görülebileceği gibi, çok özlü ve destansı bir anlatımla, olay örgüsü yoğun ve hızlı bir akışla gelişiyor. Zalimle mazlumun, kurnazlıkla saflığın, inançla inançsızlığın savaşı (olayın destansal boyutlarına karşın, kimi eski ya da yeni destan ve efsanelerde çokça rastlanan hantal bir betimlemeciliğin, sözü uzatıp durmanın tuzağına düşülmeden) başdöndürücü bir hızla akıyor. Bir örnek; daha romanın başlarında, babası Hazreti Ali'nin katilini Hazreti Hasan'ın öldürme sahnesinden :

«Sözünü tamamlar tamamlamaz da, kılıcı Mülcem Muradi oğlu Abdurrahman'ın boynuna indirdi. Kanlı kılıç havaya bir kez daha kalktı.» (s. 24)

Yukardaki alıntıda, birinci cümleden sonra, yazar, boynuna kılıç indirilen Abdurrahman'ın, yere yuvarlandığını, başının bir yana, gövdesinin bir yana gittiğini, bu alıntıdaki birinci cümleyle ikinci cümle arasın-

da en az bir paragrafla betimleyebilirdi... Öyle yapmıyor. Şöyle sürdürüyor anlatısını :

«Kalabalık şaşırmıştı. Halife Hasan, Abdurrahman'ın bedeninden ayrılan başına ..ı vuracaktı kılıcı şimdi de?...» (s. 24)

Abdurrahman'ın başının daha bu ilk vuruşta bedeninden ayrıldığını böylece öğrenmiş oluyoruz, fakat bu bilgi bir başka yüklemi, halkın şaşkınlığını ve sorusunu da taşıyor... Bekir Yıldız'ın hemen hemen tüm yapıtlarından tanıdığımız bu enerjik, özlü, sinematografik anlatım, «Ve Zalim Ve İnanmış Ve Kerbela»da, denebilir ki doruktadır.

Romanın biçeme özgü bir başka özelliği de, yine Bekir Yıldız anlatısına özgü «mecazlı» ve özlü dildir. Anlatılan, betimlenen olgunun anlam yükünü alabildiğine yoğunlaştıran bir anlatım özelliğidir bu. Birkaç örnek vermekle yetineceğim, bu açıdan da yazarın başyapıtı sayılabilecek bu son romanından :

«Güneş öğleyi ardına, akşamı da önüne katmıştı. 'İkindi namazı vaktidir' dedi Halife Muaviye. Sonra kolunun birisini havaya kaldırdı. Ordu durduğunda, kolu, gökyüzüne değecekmişcesine uzanan bir kılıç gibiydi...» (s. 40)

«Hazreti Hasan, bu sözleri, bindiği ata da yüklemiş gibiydi.» (s. 44)

«Müminlerin Emiri (Muaviye) binbir gülümseyişinin birini seçerek sordu...» (s. 56)

«Gerektiğinde bir memurunu görevden almak, çekilecek yüzbin kılıcın önünü boşluğa getirir.» (s. 63)

«Bu sıra ezan sesleri duyuldu. Güneş, hükümet konağını geçmişti. Bir kuş uçtu açık pencerenin önünden. Velid korktu söylediklerinden. Mervan kızdı uçan kuşu görünce. Hazreti Hüseyin, kafese girmişken, neden başı vurulmamıştı sanki?..» (s. 76)

«İbni Ziyad kurnazca baktı. Ömer'in yüzünde hâlâ sönmemiş bir ışık görmüştü» (s. 107)

«Hele hele çocuklar, kadınlar, Fırat'a baktıkça, ku-

ruyan ağızlarını açıyor, ırmağın yolunu gırtlaklarına doğru çevirmişcesine yutkunuyorlardı.» (s. 113)

Büyük halk destanlarında, doğa da olup bitenlerin tanığı, kimi kez katılımcısıdır. «Ve Zalim Ve İnanmış Ve Kerbela»da bu anlatım ögesine de rastlıyoruz. Romanın son sayfalarında, Hüseyin'in öldürülme sahnesinde :

«Otuzüç mızrakla, otuzdört kılıç darbesi indirdiler. Ama, o gene de, düştüğü kumlar üzerine kanı su gibi akarken, çırpınıp ayağa kalkmak istiyordu. Bu sıra, güneş küskünleşip bir buluta girdi. Uzakta, kopan bir fırtınanın, ilk uğultuları duyuldu.» (s. 140)

Bekir Yıldız'ı, çok yönlü, büyük başarısı için sevgiyle kutluyorum.

Ataol Behramoğlu
(Yeni Düşün, Haziran 1987)

VE ZALİM VE İNANMIŞ VE KERBELA

Bekir Yıldız'ın VE ZALİM VE İNANMIŞ VE KERBELA adlı romanı daha ilk satırlarında etkisini duyuruyor. Kufe kentine kanatları açılmış kocaman bir kuş gibi yaklaşan Mülcem Muradi oğlu Abdurrahman'ı şöyle tanıtıyor Bekir Yıldız : «Abdurrahman, Kufe kentine yaklaştıkça, yüreğinin ikiye biçilmiş olduğunu hissediyordu. Yüreğinin yarısında ölüm, öteki yarısında da Kuttame'ye duyduğu sevda vardı... Güneş, gökten inceden yağan bir yağmurdu sanki... O gün, Kufe kentinde canlı ve cansız her şey yorgundu. Yorgun olmayan, Abdurrahman'ın öldürme isteği ve sevda ateşiydi.» Abdurrahman, öldürme isteğini sevda ateşiyle bileyerek, İslam'ın en büyük yiğidi Ali'yi kılıçlayacaktır. Kılıçlayacağınkinden daha büyük kinle dolu olan Kuttame şöyle der : «Kılıcım sür, dedi, tüm bedenime sür. Hazreti Ali'nin canım alacak bu kılıç, benim kinimle bilenmeli. İlk darbenin ineceği yer başıysa, başıma, boynuysa, boynuma sür, sür kılıcım...»

148 sayfa boyunca, daha da şiirleşerek gelişiyor roman. Son yıllarda, elden bırakılamadan okunan romanlardan biriyle daha karşılaşıyoruz. Bekir Yıldız, halk arasında yüzyıllardır anlatılan ve zamanla efsaneleşen bir olayı çağdaş bir bakışla değerlendiriyor. Kişiyi o çağda yaşatır gibi. Abartıya kaçmadan, o günlerin olaylarını ve gerçeklerini saptırmadan...

İnsan yüreğinin tek gerçeği saydığım bir lirizmle anlatılan Hasan ile Hüseyin olayının temelindeki politik gerçek, çağımızın çelişkilerini vurgulayıcı bir yöntemle dile getiriliyor. Bu bağlamda, Hasan ile Hüseyin olayı mezhep çekişmelerinin dar sınırlarını aşarak çağımızın mantığıyla bir kez daha güncellik kazanıyor. Bu olayın güncellik yönünün açıklanması gereken bir döneminde hem de. Nice halk çocuğuna Ali'nin, Hasan'ın, Hüseyin'in yüzleri görünürken...

Soyu ortadan kaldırılmak istenen Ali ve oğulları Hasan ile Hüseyin, kendi çağları içinde barışçılığı, erdemi, hoşgörüyü, bilgiyi ve her çağda uğruna savaşlara girişilen güzel değerleri simgeliyorlar. Yaşadığımız çağda ise, savaş, bu güzel değerlerin ortadan kaldırılmasına açılmış. Öldürücü silahlar da bu savaşı açanların elinde: ve zalim ve inan(ma)mış ve Kerbelaları «kumu tutuşturmuş bir ateş»e döndüren!

Bekir'in romanı; kaba gücün, baskının, adaletsizliğin, zulmün, iktidar hırsının, içtensizliğin, yalancılığın, halkı hiçe saymanın nerdeyse kurumlaştırıldığı bir dönemde, «Muaviye» ile oğlu «Yezid»in giderek nasıl yezitleştiklerinin de romanıdır. Ne yazık ki, bu yezitliklere, onların baskısından ezilenler, kimi çıkarlar uğruna yol açıyor. Bekir'in romanının en önemli yönü, «halk» kavramına getirdiği gerçekçi yorumdur. Bilinçten ve inançtan yoksun bir insan topluluğunun, Ziya Gökalp'in deyimiyle, ancak bir «cenm-i gafir» (kalabalık) niteliği taşıdığı, böyle bir topluluğun bir kişiyi yüceltmesinin hiçbir anlam taşımadığı, romanın gelişim mantığından çıkarılıyor. Yaşadığımız ortamlarda, ülke-

nin geleceğini etkileyen birçok olaya bir «cemm-i gafir» anlayışıyla yaklaşılması, toplumun böyle bir olguyu kanında, canında duyması, Bekir'in romanını güncellik yönünden de değerli kılıyor. Ne halkı yüceltici, ne onu yadsıyıcı bir eleştirel yaklaşımın bugünkü kadar değer düşümüne uğradığı bir çağ yaşanmamıştır. Bekir'in romanı, halkı yüceltici ya da yadsıyıcı tutumların kökenindeki aldatıcı ışığı da, birçok sahte yüze tutuyor.

Yazınsal yapıt bir dil olayıdır. Bekir'in romanında dil-düşünce-duygu kaynaşması tam bir denge içinde. En önemli nokta, bu romanda o günlerin havasını yansıtacak bir dil düzeyinin tutturulmuş olmasıdır. Bekir Yıldız, Türkçenin geniş olanaklarını ve şiirselliğini, bu insanlık olayının gerçeğini yansıtacak bir yolda kullanmıştır. Olayın, yüreklere bir çöl türküsü gibi işlemesinde, Bekir Yıldız'ın, özellikle bu romanında tutturduğu dil düzeyinin etkisi büyüktür. Bekir, roman dili içinde bir dil yaratarak, Ali-Hasan-Hüseyin tragedyasının evrensel boyutunu kavramaya çalışıyor. Bu, haksızlığa uğrayıp, yüzyıllardır sesi çıkmayan bir halk kesiminin yüreğindeki acıların şiirleşmesidir.

Hazreti Ali'nin, oğulları Hasan ile Hüseyin'in kanı hiçbir çağda kurumamıştır. Kerbela, bir ırmağın değil, akan bir «kan»ın öyküsüdür. Köylerde, kentlerde, kebesinin altındaki çobanların dilinde, Anadolu'daki her sazın telinde anlatılır durur. Yalnız Alevi kesimin yüreğini dolanan bir «acı» sanılmasın bu öykü; Sünni halk arasında da bir tufandır Kerbela. Hangi inançtan olursa olsun, hangi dinin kulu olursa olsun, hangi ırktan, hangi ulustan gelirse gelsin; haksızlığa, zulme uğramış tek bir insanın acısı bile bütün insanlığın acısı olmadıkça insanoğlu gerçek erincini bulamayacaktır. Bekir, romanına bu boyutu kazandırmaya çalışıyor. Bence gerçekleştiriyor da bunu. Bu boyutuyla, Kerbela, Kerbela şehidi gibi kurban edilenlerin romanıdır.

Adnan Binyazar
(Varlık, Haziran 1987)

Kısa sürede 6. basımı yapılan **Bekir Yıldız**'ın **Ve Zalim Ve İnanmış Ve Kerbela** romanının en büyük yeniliği, başarısı, İslam mitolojisinin modern bir romana kaynaklık edebileceğinin anlaşılmış olmasıdır. Romanda, zalimle - mazlumun, güçlüyle - güçsüzün, inanmışla - inanmamışın çatışması, Hazreti Hüseyin'in kişiliğinde, yani Kerbela olayıyla, bugüne, hattâ gelecek zamanlara ilişkin mesajlar içererek anlatılmaktadır. Romanın sonunda, **Atilla Özkırımlı, Ataol Behramoğlu** ve **Adnan Binyazar**ın yapıtı değerlendiren yazıları yer almaktadır. Cem Yayınevi, **Bekir Yıldız**'ın bu önemli romanını okurlarına sunmakla kıvanç duyar.

7.BASIM